

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ
ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ
1956 — 1985

ΕΤΟΣ 30ο

ΤΕΥΧΟΣ 169

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1985

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

**ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' όροφος, Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702**

H.P. Blavatsky	Τò κλειδί τῆς Θεοσοφίας	400
»	Ἡ φωνή τῆς σιγῆς — Τὰ πρῶτα βήματα στὸν Ἀποκρυφισμὸ	150
Besant - Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	350
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	100
»	Αἱ βαθύτεραι ὀψεις τῆς Ζωῆς	100
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	150
An. Besant	Ἡ ἀπόκρυφη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	150
»	Ὁ Ἑσωτερικὸς Χριστιανισμὸς	500
Vivekananda	Κάρμα — Γιόγκα	150
Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	100
Krishnamurti	Βλέπε στὴν γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου	
Ἀντ. Ἀδριανοπούλου	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι	400
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	200
Ἰω. Βασιλῆ	Τὸ Σημειωματῆρι ἐνὸς Μύστου	400
»	Τὰ φυσικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	150
K. Μελισσαροπούλου	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 150, δεμ. 250	
»	Μελετήματα ἄδ. 400, δεμ. 600	
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία ἄδ. 500	
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ. 600	
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας Α' δεμ. 400	
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας Β'	200
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισαναμουρτι	300
»	Ὁ Κρισαναμουρτι γιὰ τὸν Διαλογισμὸ	100
»	Ὁ Ἰησοῦς	200
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	100
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	30
»	Πέντε Τεκτονικαὶ Ὁμιλίαι εἰς Α'	100
»	Μεγάλαι πράξεις στὴν ἱστορία τῶν Ἑλλήνων	350
»	Ἀρχαιοελληνικά	400
Χρίστου Α. Ριζοπούλου	Οἱ τίτλοι τῶν Ἑλλην. Τεκτ. Στ. τῆς Κύπρου μὲ εἰσαγωγὴ περὶ Ἑλευθεροτεκτονισμοῦ	200
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965,71,73,74,76 ἕκαστος	200
»	» 1972,75,77,78,79 »	300
»	» 1980,81,82,83,84 »	400
»	» 1985 »	500
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1956-58, 1959-61, 1962-65 ἑκάστη δεμένη		400
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1966-1970 χαρτόδετος		400, δεμένη 500

Ἀποστέλλετε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

Αἱ ἀποστολαὶ ἐπὶ ἀντικαταβολῇ ἐπιβαρύνονται μὲ δραχμὰς 200

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 100

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 600. Ἐξωτερ. \$ 10, Ἀεροπ. \$ 15

» ΦΙΛΙΚΗ προαιρετικὴ Δρχ. 1.000

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΊΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Ἀθήναι

Τηλ. 36.20.702

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 30ον ● Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1985 ● ΤΕΥΧΟΣ 169

Νίκος Α. Τέντας

Ἐ. Ἀνθρώποις Εὐδοκία

Ἡ ἅγια σκέψη τῆς ζωῆς τό πεπρωμένο
παγκόσμιος ρυθμός σέ φύση θεία
τοῦ ὄντος ἡ πνοή καί εὐδοκία
σέ τρισήλιο κόσμο προδομένο.

Ἐφτάχτινο τό μυστικό κλεισμένο
χρυσοφῶς σέ ἀρχαγγέλων λειτουργία
τῶν μάγων φωτοδείχνει τήν πορεία
γιά θεοσώστη οὐρανοσταλμένο.

Ὁ ὕμνος τῶν ἀγγέλων ἁρμονίς
Παρθενογέννητος Χριστός ἀπλώνει
ἐνωτική στή γῆ ἰσορροπία

μέ ἔλεος, συγγνώμη καί εἰρήνη.
Μ' ἀγάπη τήν ψυχή μας χαριτώνει
τοῦ Γιαραδείσου νάβρει τή γαλήνη...

Κώστας Γ. Μπούκας
τ. Επιθεωρητής Δημ. Εκπ/σης

Το Θείο Φως

Χειμώνιασε! Ναρκωμένη γύρω η δημιουργία. Θολός ο ουρανός, κρύα η ατμόσφαιρα και χωρίς χαρούμενα και σβέλτα περάσματα πουλιών. Γυμνά τα δένδρα. Χωρίς φλογέρα τα βουνά, γεμάτος από βελάσματα πόνου ο κάμπος. Άσπρη η γη από τα χιόνια. Άσπρη η Θάλασσα απ' τ' αφρισμένα κύματα. Πόση αντίθεση εποχών! Πόση διαφορά και εναλλαγή ζωής! Άραγε όλη αυτή η κατάσταση της δημιουργίας να μην έχει καμιά επίδραση πάνω στο «είναι μας»; Στα συναισθήματά μας! Στην ψυχική μας κατάσταση;

Δικαιολογημένη λοιπόν η ανησυχία μας, ο πόνος μας. Για φαντασθείτε και να μην είχαμε την παράσταση της άνοιξης! Απελπισία θα μας κυρίευε και από όλων μας τα στόματα η λέξη τελειώσαμε θα ακουγόταν. Όμως δεν τελειώσαμε! Θαμβωμένα τα μάτια μας βλέπουν πέρα μακριά στη Βηθλεέμ το «Θείο Φως» το Φως που διαλύει τα σκοτάδια και φέρνει σε μας τους ανθρώπους το μήνυμα της Θείας γέννησης.

Το φως που πλημμυρίζει από χαρά μεγάλη τις καρδιές μας και φέρνει ξανά τη ζωή στη Δημιουργία και προμηνά τη διαιώνιση αυτής.

Το Φως που φανερώνει τη Σοφία του Δημιουργού και την Ισχύν του, το Φως που δείχνει το Κάλλος της Δημιουργίας.

Ο Θεός γεννάται σαν άνθρωπος πέρα από τάξεις και διακρίσεις μέσα στη φάτνη για να σώση τους ανθρώπους. Δεν γίνεται αλλοιώτικα, πρέπει για να σώσουμε κάποιον να μπούμε μέσα στο δικό του περιβάλλον, στη ζωή του.

Στη φωτιά πρέπει να μπούμε για να σώσουμε αυτόν που καίγεται. Να ένα μεγάλο δίδαγμα.

Ας είναι! Το Θείο Φως της Βηθλεέμ και φέτος θα λάμψει και το Φως του θα σκορπισθεί σ' όλη τη Δημιουργία στο Σύμπαν.

Την παράστασή του όλοι οι Χριστιανοί θα την αποκτήσουμε, όμως δεν φθάνει αυτό. Μια παράσταση όσο έντονη και αν είναι όταν μείνει μόνο στον κόσμο του λογικού μπορεί να είναι ένα θέμα, όμως δεν είναι πράξη. Μπορεί να είναι η Σοφία δεν είναι όμως η ισχύς δεν είναι το Κάλλος. Πρέπει να κατέβει στην καρδιά να ξεσηκώσει το είναι, να γίνει αγάπης δύναμη για τους συνανθρώπους, να γίνει κάλλος έργων.

Τότε διαφορετική θα είναι η πραγματικότητα της ζωής πάνω στον πλανήτη μας. Η ανθρωπότητα θα πάρει το δρόμο της Ευτυχίας. Το βάρος της ζωής ασχέτως αν είναι χρυσάφι ή σίδηρο θα μοιράζεται, καθώς μοιράζεται σε όλους τους κρίκους μιας αλυσίδας η πίεση που στον ένα θα πέσει.

Ας προετοιμάσουμε λοιπόν τον εαυτό μας κι ας επιτρέψουμε στο Θείο Φως της Βηθλεέμ να μας οδηγήσει ώστε να γίνουμε όλοι κρίκοι μιας αλυσίδας Χριστιανικής καθώς και ο Μότσαρτ λέγει: «Δόστ' αδέλφια 'δω το χέρι, η στιγμή αυτή μας φέρει μια γαλήνη Θεϊκή...»

Νανά Κοντού

Ἀθήνα

Ἀφιέρωμα στά 150 χρόνια της

Νά πῶς γεννήθηκε ἡ Ἀθήνα, τόσων ἡρώων καί σοφῶν
καί ἔλαμψε μιά ΣΑΛΑΜΙΝΑ κί' ὑψώθηκε ἕνας ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Κανείς Θεός δέν θά μπορούσε μόνος τό ἔργο αὐτό νά κάνει
γιατί πρωτοῦ νά τό τελειώσει ἴσως κί αὐτός νάχε πεθάνει.
Καί οἱ Θεοί σκεφθῆκαν τότε, στόν Ὀλυμπο πού ζοῦσαν ὅλοι
καί καταπιάστηκαν μαζί μιά ἀθάνατη νά κάνουν πόλη.

Μιά πόλη πού αὐτή θέ νάχη, στή γῆ πού κάθε τί πεθαίνει
ἀθανασία, αὐτή μονάχη, μέσα στό χρόνο πού διαβαίνει.
Τή Θεϊκή τοὺς δώσαν σπίθα καί ἔκαναν ἔργα οἱ θνητοί
γί' αὐτό ἀθάνατοι θα μείνουν ἀπό τά ἔργα τους κί' αὐτοί.

Κάθε τους πράξη ἔχει πάνω τοῦ ἀνυπέρβλητου σφραγίδα
κάθε μνημεῖο κάθε λόγος τιμή καί δόξα στήν Πατρίδα.
Τί κί' ἂν μπορεῖ ἡ ἀνθρωπότης σέ ὕψη ἄμετρα νά φθάσει;
αἰώνιο ΦΩΣ μένει ἡ ΑΘΗΝΑ γιά νά φωτίζει ὅλη τήν πλάση!

Λούλα Δ. Κωνσταντινίδου

Θεσσαλονίκη 2300 Χρόνια

Θεσσαλονίκη 2300 χρόνια στην αιωνιότητα του Κόσμου.

Ένας μικρός αδιάφορος σταθμός των άστρων.

Ένας ασύγκριτος βωμός πάλης και θυσίας σέ μας,

πού κερδίζουμε τό χρόνο στιγμή τή στιγμή, γράφοντας

όχι μονάχα στίχους λυρικούς για κάτι φημισμένα ακρογιάλια,

για την Έλένη της Τροίας, τον Πάτροκλο ή τον Αλέξανδρο.

Τί περισσότερο, τί λιγότερο στον κόσμο έτοϋτο από μία πόλη,

όπου την καλημερίζει είκοσι τρεις αιώνες τώρα ο ήλιος

κι ακόμα δέν έχει φύγει από κοντά της να έρωτευτεί άλλο χώρο,

άλλες πέτρες, άλλες γρικυμισμένες άκτές. Έδω, λοιπόν,

θά στήσουμε και μεϊς είκοσι τρία περιστήλια στο Ναό

και θά φυτέψουμε είκοσι τρία έλατοκυπαρίσσια γύρω του,

νά προστατεύουν τό άσπρο του μάρμαρου και τό χρυσάφι της
καρδιάς μας,

μήν τό πειράξει βάσκανο μάτι, μή τό μολύνει χέρι άνευλαβικό.

Ω Πολιτεία, πού σ' όνειρεύτηκα παιδί, όμοια μέ δελφίни, ναί όμοια

νά διασχίζεις τό Αίγαίο και νά μοιράζεις στα νησιά μέ τίς χούφτες

σου

τό άγιο μύρο του πάλλευκου κορμιου σου — Γοργόνα, έσύ, ή ρόδο

γυναίκα από χώμα του Αϊμου, πέτρα της Βαλκανικής, ψυχή της

Ρωμισσύνης.

Μή γονατίσεις ποτέ στον άνεμο. Μήν πείς ότι ή κόσμος

μπορεί να ζήσει και χωρίς έσένα. Τώρα είσαι για μας και σύ

ακόμα ένας άστέρι πιο τολμηρό και πιο λαμπερό στον κόσμο!

Κωστής Μελισσαρόπουλος

Σωκράτης — Πλάτων — Ἀριστοτέλης

Ἑομιλία στὸν Παρνασσό

Σωκράτης, Πλάτων, Ἀριστοτέλης. Εἶναι οἱ περισσότερο γνωστοί ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες φιλοσόφους καὶ ἀπὸ πολλοὺς θεωροῦνται οἱ τρεῖς μεγαλύτεροι. Ὁ πρῶτος, ὁ Σωκράτης, οὐδὲν ἔγραψε, ὅπως δὲν ἔγραφαν καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς πολὺ μεγάλους: Ὁ Βούδδας, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἀρκεσίλαος, ὁ Καρνεάδης, ὁ Ἀμώνιος Σακκάς.

Ἡ πνευματικὴ του μορφή προβάλλει ἀνάγλυφη ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν μαθητῶν του Πλάτωνος καὶ Ξενοφώντος. Οἱ ἄλλοι δύο, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ἔγραφαν πάρα πολλὰ καὶ εἶναι οἱ πρῶτοι πού τὰ συγγράμματά τους δὲν ἐχάθηκαν στὴ διαδρομὴ τῶν αἰώνων. Τοῦ Πλάτωνος διεσώθησαν ὅλα του τὰ συγγράμματα, ἐκτὸς ἀπὸ τό τέλος τοῦ Κριτία. Καὶ μάλιστα διεσώθησαν περισσότερα ἀπ' ὅσα πράγματι ἔγραψε, διότι γιὰ μερικά ἀπὸ τὰ φερόμενα σάν ἔργα του ἀμφισβητεῖται ἂν τὰ ἔγραψε ὁ ἴδιος. Ὁ Ἀριστοτέλης ἦταν ὁ πολυγραφώτερος ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους καὶ ἐσώθησαν πολλὰ ἀπὸ τὰ συγγράμματά του, ὅχι ὅμως ὅλα. Ἔτσι ἔχομε τίς ἀπόψεις τους ἀπὸ πρῶτο χέρι, ἀπὸ ἀνόθευτη καὶ ἀναμφισβήτητη πηγή, πρᾶγμα πού δὲν μπορούμε νὰ τό ποῦμε γιὰ τοὺς προγενέστερους, ὅπως καὶ γιὰ ἄλλους σύγχρονους μ' αὐτοὺς καὶ μεταγενέστερους.

Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη ἀντίρρηση στό ὅτι ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους φιλοσόφους. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε καὶ τοὺς προγενέστερους, τοὺς προσωκρατικούς. Τοὺς τρεῖς Μιλησίους Φυσικούς (Θαλῆ, Ἀναξίμανδρο, Ἀναξίμενη), τὸν Πυθαγόρα καὶ τὸν Ἡράκλειτο, τὸν Ξενοφάνη καὶ τὸν Παρμενίδη τῆς Ἑλεατικῆς Σχολῆς, τὸν Ἐμπεδοκλῆ, τὸν Ἀναξαγόρα καὶ τὸν Δημόκριτο. Μεγάλη ἡ σοφία τους, ἰδίως τοῦ Πυθαγόρα, πού θεωρεῖται — καὶ δικαίως — ὁ Πατριάρχης τῶν Ἑλλήνων σοφῶν, καθὼς καὶ τοῦ Ἡράκλειτου καὶ τοῦ Δημόκριτου. Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκόμη παλαιότερους, τοὺς περίφημους 7 σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος, πού δὲν ἦσαν μόνον ἑπτὰ: Θαλῆς, Βίας, Πιττακός, Σόλων, Περίαςανδρος, Κλεόβουλος, Χίλων, Μύσων, Ἐπιμενίδης, Φερεκύδης, καὶ ἄλλοι.

Ἀλλά μήπως καί οἱ σύγχρονοι τοῦ Πλάτωνος Ἀντισθένης καί Ἀρίστιππος, οἱ ἀρχηγέται τῶν Κυνικῶν καί τῶν Κυρηναϊκῶν, καθώς καί πολλοί ἀπό τοὺς μεταγενέστερους δέν ὑπῆρξαν περίφημοι; Ὁ ἰδρυτὴς τῆς Στοᾶς Ζήνων ὁ Κιτιεύς, οἱ Στωϊκοὶ Χρύσιππος, Παναίτιος, Ποσειδώνιος, Ἐπίκτητος, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Κήπου Ἐπίκουρος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Σκέψεως Πύρρων, οἱ Ἀκαδημεικοὶ Ἀρκεσίλαος καί Καρνεάδης, ὁ Ἰουδαῖος Φίλων, ὁ Χαιρωνεύς Πλούταρχος, οἱ Νεοπλατωνικοὶ Ἀμμόνιος Σακκάς, Πλωτῖνος, Πορφύριος, Ἰάμβλιχος, Πρόκλος; Ὅλοι ὑπῆρξαν μεγάλοι καί θαυμαστοί, συντελεσταὶ τῆς ἀνεπανάληπτης ἐκείνης ἀκμῆς πού ὀνομάστηκε «τὸ Ἑλληνικὸν θαῦμα».

Σήμερα θά μιλήσωμε γιὰ τὸν Σωκράτη, τὸν Πλάτωνα καί τὸν Ἀριστοτέλη. Περιληπτικά βέβαια, ἀφοῦ ὁλόκληροι πολυσέλιδοι τόμοι ἔχουν γραφῇ γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς γίγαντες αὐτοὺς τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως.

Ἀλλὰ πρωτοῦ μιλήσωμε γιὰ τὸν Σωκράτη, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἀναφερθοῦμε γιὰ λίγο στοὺς σοφιστάς, πού προηγήθηκαν ἀπ' αὐτόν καί παρεμβάλλονται μεταξύ τῶν προσωκρατικῶν καί τοῦ Σωκράτη.

Οἱ σοφισταὶ σημειώνουν τὴ μετάβαση τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως ἀπὸ τὴν κοσμολογικὴ περίοδο στὴν ἀνθρωπολογικὴ. Ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῆς οὐσίας τῆς φύσεως καί τοῦ ὄντος, στὴν ἐξέταση τῶν ἠθικῶν προβλημάτων καί τοῦ ἀνθρώπου σάν ἀτόμου καί μέλους τῆς κοινωνίας. Ἀσχολοῦνται, λοιπόν, μὲ τὴ φιλοσοφία τοῦ πολιτισμοῦ καί εἶναι διδάσκαλοι τῆς τέχνης τῆς ζωῆς. Καταπολεμοῦν τὴ δυνατότητα τῆς γνώσεως τοῦ ὄντος καί ἐντοπίζουν τὸ ἐνδιαφέρον τους στὰ ζητήματα τοῦ πρακτικοῦ βίου.

Ἡ οὐσιώδης διαφορὰ τῶν σοφιστῶν, ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, τοὺς λεγομένους «προσωκρατικούς», εἶναι ὅτι ἐνῶ ἐκεῖνοι μεταχειρίζονταν τὴν ἀπαγωγικὴ μέθοδο, ξεκινώντας ἀπὸ μιά θεωρία καί προχωρώντας στὰ κατὰ μέρος, οἱ σοφισταὶ, δυσπιστώντας στὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀντιληφθῇ τοὺς ἔσχατους λόγους τῶν φαινομένων, ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἐμπειρία καί μὲ τὴν ἐπαγωγικὴ μέθοδο προσπαθοῦν νὰ συλλάβουν τὸ νόημα τῆς ζωῆς στὶς πρακτικὲς τῆς ἐκδηλώσεις, στὴν κοινωνικὴ διάρθρωση καί τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ἔρευνά τους ἦταν φυσικὸ νὰ περιλάβῃ θεοὺς καί θεσμοὺς καί νὰ τοὺς ἐξετάσῃ μὲ πνεῦμα κριτικῆς καί ἀμφιβολίας κατὰ πόσον πραγματικὰ στηρίζονται σέ φυσικοὺς νόμους ἢ εἶναι συμβατικὰ δημιουργήματα, πού ἐπιδέχονται ἀλλαγὴ. Γι' αὐτὸ οἱ σοφισταί,

ὅπως καί οἱ φυσικοὶ φιλόσοφοι, ἐθεωρήθησαν ἀσεβεῖς, ἄθεοι καί νεωτερισταί πού κατέστρεφαν τὰ παλαιὰ ἰδανικά.

Οἱ σοφισταί ἦταν ἐξαιρετικά μορφωμένοι ἄνδρες, πού κατεῖχαν τήν τέχνη τοῦ λόγου καί τῆς ρητορικῆς, πρόθυμοι νά διδάξουν τή σοφία καί τήν τέχνη τους, μέ ἀκριβὰ δίδακτρα. Ἐδίδασκαν ρητορική, φιλοσοφία, γλωσσολογία, ποιητική, μαθηματικά, ἀστρονομία, πολιτική. Ἐπαιξαν μεγάλο ρόλο στήν ἀγωγή τῶν νέων, κυρίως στάς Ἀθήνας, πού ἦταν τό «πρυτανεῖον τῆς σοφίας». Οἱ νέοι ἤθελαν νά μορφωθοῦν γιά ν' ἀναδειχθοῦν στήν πολιτική κοινότητα καί ν' ἀναλάβουν ἀνώτερα ἀξιώματα. Οἱ σοφισταί, ἱκανοποιητικά ἀμειβόμενοι, ἐδίδασκαν τήν τέχνη τῆς πρακτικῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς ζωῆς καί τῆς πολιτικῆς. «Εὐβουλία περί τε τῶν οἰκείων καί περί τῶν πόλεως».

Σοφία πού παρέχεται μέ πληρωμή (ὁ Πλάτων ὀνομάζει τοὺς σοφιστάς καπήλους πνευματικῆς τροφῆς) ἦταν φυσικό νά νοθευθῇ καί νά ξεπέση σέ γραμματολογία καί καλλιέργεια ἀνηθίκων ἰδεῶν. «Δίκαιον τό τοῦ κρείττονος συμφέρον». Ἡ τέχνη τῆς ρητορικῆς κατέλαβε πρωτεύουσα σημάσια ἀπέναντι τῆς περιεχομένης ἐννοίας καί ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀληθείας ἐθυσιάστηκε στήν ὠφελιστική σκοπιμότητα. Ἐτσι ἡ σοφιστική κατάντησε ἡ τέχνη νά παρουσιάζεται τό ἄδικο σάν δίκαιο καί τό δίκαιο σάν ἄδικο, μέ ἕνα πλῆθος ἀληθοφανῆ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ὅμως δέν ἀνταποκρίνονταν στήν ἀλήθεια καί τὰ ὁποῖα ὀνομάστηκαν «σοφίσματα». Ἀλλά οἱ πρῶτοι σοφισταί δέν ἦταν τυχαῖοι ἄνδρες.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ (470-399)

Εἶναι ὁ πρῶτος Ἀθηναῖος φιλόσοφος μετά τόν Σόλωνα, λαϊκῆς καταγωγῆς καί αὐτοδίδακτος (ἂν καί ἀναφέρεται ὅτι ἐμαθήτευσε στόν Ἀρχέλαο καί στόν Πρόδικο, καθῶς καί στόν Ἀναξαγόρα). Υἱός τοῦ λιθοξόου Σωφρονίσκου καί τῆς μαίας Φαιναρέτης. Εἶχε σύζυγο τήν Ξανθίππη (καί τή θυγατέρα τοῦ Ἀριστείδη Μυρτώ, καθῶς ἀναφέρει ὁ Διογένης Λαέρτιος καί πού δέν ἦταν ἀσυνήθιστο καί ἀνάρμοστο κατά τήν ἐποχή ἐκείνη). Εἶχε καί τρία παιδιά. Ἐλαβε μέρος σέ τρεῖς ἐκστρατεῖες, ὅπου ἐπολέμησε μέ γενναίότητα καί καρτερία. Ἦταν ἀσχημος, φαλακρός, κοντός, ἀτιμέλητος, σκληραγωγημένος. Ἀγαποῦσε τάς Ἀθήνας καί ἀπέφευγε τὰ περίχωρα, λέγοντας ὅτι τίποτα δέν ἔχει νά διδαχθῇ ἀπό τὰ δένδρα.

Ὁ Σωκράτης δέν ἔγραψε κανένα ἔργο, ἀρκούμενος νά διδάσκει σέ συζητήσεις, εἴτε μέ σοφοὺς, εἴτε μέ ἀπλοὺς ἀνθρώπους,

κυρίως μέ νέους, στήν ἀγορά, στά ἐργαστήρια, στά γυμναστήρια, στά συμπύσια. Στήν «Ἀπολογία» καί τούς ἄλλους διαλόγους τοῦ Πλάτωνος, καθώς καί στά ἔργα τοῦ Ξενόκωντος, διαγράφεται ἡ προσωπικότης καί τό ἀνώτερο ἠθικό του ἐπίπεδο, ὅπως τό ἐπεκύρωσε μέ τόν θάνατό του.

Ὁ Σωκράτης εἶναι ἕνας ἀκελάραιος ἐρευνητής. Τίς θεωρίες τῶν προγενεστέρων του φιλοσόφων περί τῆς φύσεως τίς παραμερίζει σάν ἄκαρπες καί ἄσκοπες. Οἱ ἀναζητήσεις του — ὅπως καί τῶν σοφιστῶν — στρέφονται γύρω ἀπό τόν ἄνθρωπο καί τίς ἠθικές ἀξίες. Ἐρευνᾷ τί εἶναι ἀγαθό, τί δίκαιο, τί ἀρετή, καί τά λοιπά. Ἀντίθετα ἀπό τούς σοφιστάς, τῶν ὁποίων τίς ἀνῆθικιστικές θεωρίες καταπολεμεῖ, θεωρεῖ δυνατή τή γνώση τῆς Ἀληθείας, μέ τή διαλεκτική ἀναζήτηση καί μέ τήν αὐτογνωσία, σύμφωνα μέ τό Δελφικό παράγγελμα «Γνῶθι σαυτόν».

Στήν αὐτογνωσία τῶν σοφιστῶν ἀντιτάσσει τό «Ἐν οἶδα, ὅτι οὐδέν οἶδα», καί προσπαθεῖ νά ἀφυπνίσῃ τήν ἠθική συνείδηση τῶν ἀνθρώπων, ἀναμορφώνοντας τόν ἠθικό βίο μέ τή γνώση τοῦ Ἀληθοῦς καί μέ τόν ἀκριβή καθορισμό τῶν ἐννοιῶν.

Τό Μαντεῖο τῶν Δελφῶν τόν ὀνόμασε «ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατον» καί ὁ Σωκράτης ἐρμηνεύει ὅτι εἶναι σοφώτατος διότι ἔχει ἐπίγνωση τῆς ἀγνοίας του. Σέ ὅλη του τή ζωή ἀκολουθεῖ τήν ἐσωτερική του παρόρμηση, τό περίφημο «δαιμόνιον». Πρόκειται μήπως περί ἐνοράσεως ἢ περί τῆς φωνῆς τῆς συνειδήσεως, ἢ πράγματι περί δαιμονίου; Κανείς ποτέ δέν θά τό μάθῃ. Ὁ Σωκράτης παρουσιάζει μιᾶ σύνθεση μυστικῆς θρησκευτικότητος καί κριτικοῦ ὀρθολογισμοῦ. Ἐξετάζει τά πάντα «ἐξετάζειν ἑαυτόν καί τοὺς ἄλλους» μέ βαθύτατη ὀξύνοια καί χωρίς προκαταλήψεις, ἀναζητώντας τήν ἀλήθεια, τό ἀγαθόν, τό δίκαιον, ἀποβλέποντας στήν ἠθική βελτίωση τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας του ἦταν ἡ μαιευτική, μέ τήν ὁποία ἐξεμαίευε τήν ἀλήθεια. Μέ μιᾶ σειρά ἐρωτήσεων, ἀνάμικτων μέ εἰρωνία, ἀπεδείκνυε στόν συνομιλητή του ὅτι δέν ἐγνώριζε κατά βάθος τό ἐκάστοτε συζητούμενον θέμα καί τοῦ γεννοῦσε τήν ἀπορία καί τήν ἐπιθυμία νά γνωρίσῃ ἐκεῖνο πού ἀπεκαλύφθη ὅτι δέν ἐγνώριζε καί νά ζητήσῃ νά ἀνακαλύψῃ ὁ ἴδιος τήν ὀρθή ἀπάντηση στό συζητούμενο πρόβλημα. Δηλαδή ἀφύπνιζε στόν συνομιλή του τήν ἐπίγνωση τῆς ἀγνοίας του καί ἔτσι ἔθετε τήν προϋπόθεση τῆς γνώσεως, διά τῆς αὐτογνωσίας καί ἀναζητήσεως τοῦ ἀληθινοῦ.

Κατά τόν Σωκράτη, κανείς πού κατέχει τήν ὀρθή γνώση γιά τήν ἀρετή καί τό ἀγαθόν δέν μπορεῖ νά εἶναι κακός. Συνεπῶς ἡ γνώση εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς ἀρετῆς. Ἐκεῖνο, λοιπόν,

πού έπιζητοῦσε ἦταν νά χειραγωγήση τούς ἀνθρώπους στό νά σκέπτονται σωστά. Ὅπως οἱ σοφισταί, ἦταν κι' αὐτός ἀντίθετος, πρὸς τήν ἀνεξέταστη παραδοχή σύμφωνα μέ τίς παραδόσεις. Ἐζητοῦσε νά σχηματίζη καθένας τίς πεποιθήσεις του ἐλεύθερα ἀπό ἔθιμα καί παραδόσεις. Ὅπως οἱ σοφισταί, ξεκίναγε ἀπό τήν ἐμπειρία, μέ τήν ἐπαγωγική μέθοδο, γιά νά ἐκμαιεύση τήν ἀλήθεια πού κοιμᾶται στά βάθη τῆς ψυχῆς. Ἀλλ' ἀντίθετα ἀπό τούς σοφιστάς, ἀναζητοῦσε ὄχι τή σχετική καί μεταβαλλόμενη, ἀλλά τήν ἀπόλυτη ἀλήθεια, τήν ἀπόλυτη ἠθική, τό ἀπόλυτο Ἀγαθόν. Τό κύριον αἷτημά του ἦταν τό ὀρθῶς ζῆν, πού συνεπάγεται τήν ἀπόφαση ὅτι σέ καμμία περίπτωση δέν ἐπιτρέπεται νά ἀδικοῦμε. Προτιμότερο νά ἀδικοῦμεθα, παρά νά ἀδικοῦμε. Μέ τήν ἐγκράτεια, τή σωφροσύνη, τή λιτότητα, τή σκληραγωγία, πραγματοποιεῖται ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ ἀνθρώπου. ἡ αὐτάρκεια. Ἡ ἀρετή δέν χρειάζεται ἀνταμοιβή, διότι τό νά ἀκολουθῇ κανεῖς τό ἀγαθόν, αὐτό ἐμπεριέχει τήν εὐδαιμονία.

Ὁ Σωκράτης δέν ἀνακατευόταν στήν πολιτική, οὔτε στή θρησκεία. Ἐν τούτοις, ἡ πολιτική, μέ πρόφαση τῆ θρησκείας, τόν κατέδίκασε σέ θάνατο, μέ τήν κατηγορία ὅτι ἀδικοῖ τήν πόλιν μέ τό νά μήν πιστεύῃ τούς θεούς τούς ὁποίους ἡ πόλις πιστεύει, ἀλλά νά εἰσάγῃ καινά δαιμόνια, καί μέ τό νά διαφθείρῃ τούς νέους. Ἡ δίκη καί καταδίκη τοῦ Σωκράτη ὀφείλεται στό ἀντινεωτεριστικό πνεῦμα πού ἀνεπτέχθη ἐναντίον τῶν φιλοσόφων καί σοφιστῶν, πού τούς θεωροῦσαν ἀρνητές τῆς θρησκείας καί τῶν παραδόσεων. Ὁ Σωκράτης στίς παραδόσεις τῆς πόλεως ἀντέτασσε τήν ἠθική συνείδηση τοῦ ἀτόμου καί τόν ἔρωτα τοῦ ψυχικοῦ κάλλους. Ἀλλ' ὁ φανατισμός δέν ἀναγνωρίζει τήν ἠθική ἀνωτερότητα καί τήν μισεῖ.

Τήν ἀπολογία τοῦ Σωκράτη στό δικαστήριό μας τήν παρέδωσε σάν ἀθάνατο μνημεῖο, ὁ Πλάτων. Ὁ Σωκράτης ἐκηρύχθη ἔνοχος μέ πλειοψηφία ὀλίγων ψήφων. Καί ὅταν τόν ἐκάλεσαν νά προτείνει τήν ποινή — ὅπως ἦταν ἡ συνήθεια — ἐζήτησε ἀντί ποινῆς νά σιτίζεται στό Πρυτανεῖον. Τότε οἱ δικασταί ἐπέισμωσαν καί τόν κατέδίκασαν σέ θάνατο. Ἀρνήθηκε νά δραπετεύσῃ, ὅπως τοῦ ἐπρότειναν οἱ φίλοι του γιά νά μήν παραβῇ τούς νόμους, καί ἀφοῦ συνεζήτησε περί ψυχῆς μέ τούς φίλους του, ὅπως μας παρέδωκεν ὁ Πλάτων στό ἄλλο ἐκεῖνο ἀθάνατο μνημεῖο του — τόν «Φαίδωνα» — ἔπιε μέ ἡρεμία τό κώνειον, κατά τό δειλινό, ἀφοῦ εὐχήθηκε στούς θεούς καί ἐζήτησε ἀπό τούς φίλους του νά μή πενθήσουν γιά τόν θάνατό του.

Ἐνα ἀπό τά μεγαλύτερα δικαστικά ἐγκλήματα συνετελέσθη, καί ὁ Σωκράτης ἀρέμεινε ἀθάνατος εἰς τούς αἰῶνας.

Στόν Σωκράτη αποδίδονται τά αποφθέγματα:

«Ἐν οἶδα, ὅτι οὐδέν οἶδα».

«Οὐδεὶς ἐκὼν κακός».

«Τό μὲν μηδενός δεῖσθαι θεῖον εἶναι, τό δέ ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτῳ τοῦ θείου».

«Πλουσιώτατος ὁ ἐλαχίστοις ἀρκούμενος. Αὐτάρκεια γάρ φύσεώς ἐστι πλοῦτος».

Αὐτά γιά τόν Σωκράτη.

ΠΛΑΤΩΝ (427-347)

Τό ὄνομά του ἦταν Ἀριστοκλῆς. Ὀνομάστηκε Πλάτων διότι εἶχε πλατύ μέτωπο καί στήθος (ἡ διότι μεταχειριζόταν ἐκτεταμένες φράσεις). Υἱός τοῦ Ἀρίστωνος καί τῆς Περικτιόνης. Καταγόταν ἀπό ἀριστοκρατικό γένος (ὁ πατέρας του ἀπό τόν Κόδρο, ἡ μητέρα του ἀπό τόν Σόλωνα). Ὁ Κρατύλος τοῦ ἐδίδαξε τή φιλοσοφία τοῦ Ἡράκλειτου καί ὁ Ἑρμογένης τή φιλοσοφία τοῦ Παρμενίδη. Ἐγραφε ποιήματα, ἀλλά τά ἔκαψε ὅταν ἐγνώρισε τόν Σωκράτη. Μετά τήν καταδίκη καί τόν θάνατο τοῦ Σωκράτη ἐταξίδεψε στήν Αἴγυπτο, Κυρήνη, Κάτω Ἰταλία, Σικελία, ὅπου φιλοξενήθηκε ἀπό τόν τύραννο τῶν Συρακουσῶν Διονύσιον.

Ἐγύρισε στά Ἀθήνας, ὅπου ἵδρυσε τό 387 Σχολή στους κήπους τοῦ Ἀκάδημου, ἡ ὁποία γι' αὐτό ὀνομάστηκε Ἀκαδημία καί οἱ μαθηταί της Ἀκαδημεικοί. Στήν εἴσοδο τῆς Ἀκαδημίας ἔγραψε: «Μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίστω», διδάσκων ὅτι «Θεός ἀεί γεωμετρεῖ» (Λέγονται καί γιά τόν Πυθαγόρα καί γιά τόν Πλάτωνα. Δέν ἀποκλείεται ὁ Πλάτων νά τά ἐχρησιμοποίησε στήν Ἀκαδημία, ἀντιγράφοντας ἀπό τή Σχολή τοῦ Πυθαγόρα).

Κατά τόν Πλάτωνα φιλοσοφία εἶναι ὁ πόθος γιά τή σοφία καί τήν ἀρετή, ἡ ἀναζήτηση καί γνώση ἐκείνου πού πραγματικά ὑπάρχει (τοῦ ὄντως ὄντος). Καί ἐπειδὴ ἡ φιλοσοφία ἐρμηνεύει τήν ἀρμονία τοῦ σύμπαντος, εἶναι ἡ «μεγίστη μουσική τέχνη». Ἡ σοφία ἀνήκει στόν Θεό, ἡ φιλοσοφία στόν ἄνθρωπο. Ἡ φιλοσοφία εἶναι ἔκφραση ζωῆς καί προσπάθεια πρὸς ἀπολύτρωση, στηριζόμενη στό λόγο.

Ἀπό τόν Σωκράτη διδάχθηκε τή γνώση τοῦ Ἀγαθοῦ. Ἀπό τούς Πυθαγορείους καί Ὀρφικούς τήν ἀθανασία τῆς ψυχῆς καί τή διαδοχική ἐνσάρκωσή της σέ ἀνθρώπινα σώματα. Ὁ Πλάτων ἀποκρούει τήν αἰσθησιарχία τῶν σοφιστῶν καί τό ἀδύνατον τῆς γνώσεως. Γνώσιν ὀνομάζει τήν ἀνάμνηση τῆς ψυχῆς ἀπό τίς προηγού-

μενες ένσαρκώσεις της καί από τήν πραγματικότητα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ἀπό τόν κόσμο τῶν ἰδεῶν. Οἱ «Ἰδέες», οἱ ὁποῖες ἔχουν πραγματική ὑπόσταση, ἀπαρτίζουν τόν πνευματικό κόσμο, τό ὄντως ὄν. Οἱ ἰδέες ζοῦν στόν υπεραισθητό κόσμο, ἀντιληπτό μόνον διά τῆς νοήσεως, ὅπου καί ἡ ψυχὴ ζῇ, ὅπως οἱ αἰσθήσεις ζοῦν στόν αἰσθητό κόσμο, ὁ ὁποῖος ὅμως δέν ἔχει πραγματική ὑπαρξή (διαρκῶς «γίνεται» ἀλλ' οὐδέποτε «ἐστί»). Σύμφωνα μέ τόν Ἡράκλειτο, τά φαινόμενα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου εἶναι ρευστά καί μεταβλητά, ἀσθενεῖς ἀντανακλάσεις τοῦ κόσμου τῶν Ἰδεῶν. Ἐνῶ οἱ Ἰδέες εἶναι αἰώνιες καί ἀφθαρτες. Ἀποτελοῦν τά «ἀρχέτυπα». Ὑψίστη Ἰδέα εἶναι τό Ἀγαθόν, πού διατηρεῖται αἰώνιο καί ἀναλλοίωτο καί τοῦ ὁποῖου εἶναι δυνατή ἡ ἐποπτεία. Τοῦτο ἐνεφύσησε σέ ὅλα τά ὄντα τήν ὁρμή πρὸς τήν τελειοποίηση καί διेमόρφωση ἀπό τό Χάος τόν Κόσμο, μέ τό μέτρο καί τόν ἀριθμό.

Ἀλλά καί ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶναι Ἰδέα καί θεωρεῖ τίς ἄλλες Ἰδέες πρὶν φυλακισθῇ στό ἀνθρώπινο σῶμα γιά ν' ἀκολουθήσῃ τήν πορεία τῶν διαδοχικῶν ἐνσαρκώσεων της στόν κόσμο τῶν αἰσθήσεων, μέχρις ὅτου ξαναγυρίσῃ στόν υπεραισθητό κόσμο τῶν Ἰδεῶν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τήν πραγματικότητα (Ἰδεοκρατία).

Ἡ σημασία τοῦ Ἔρωτος, γιά τόν μεταφυσικό κόσμο τῶν Ἰδεῶν, εἶναι μεγίστη. Ὁ Ἔρως, εἶναι κίνητρο πρὸς τό ἀληθινό καί τό ὡραῖο. Εἶναι ἡ θεώρηση τοῦ φυσικοῦ, ἀλλά κυρίως τοῦ ἡθικοῦ κάλλους. «Τόκος ἐν καλῷ καί κατὰ τό σῶμα καί κατὰ τήν ψυχήν».

Ὁ ἀνθρώπος πού ἀκολουθεῖ τόν σωστό δρόμο γίνεται ἐνάρετος καί εὐδαίμων. Ἡ ἀρετὴ εἶναι αὐτάρκης πρὸς εὐδαιμονίαν.

Πλὴν τῶν ἠθικῶν προβλημάτων πού ἀναφέρονται στήν τελειοποίηση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἐνδιαφέρεται καί γιά τήν πολιτεία. Ἡ εὐημερία τῆς πόλεως πρέπει νά εἶναι ὁ σκοπός τῶν ἀρχόντων, οἱ ὁποῖοι θά ὀδηγηθοῦν μέ τά μαθηματικά πρὸς τή φιλοσοφία. Ἡ γνώσις τῆς Ἰδέας τοῦ Ἀγαθοῦ θά τοὺς ὀδηγήσῃ στήν ἐκπλήρωση τῶν ὑποχρεώσεών τους. Καί πρέπει νά μήν ἔχουν κτήματα, γιά νά εἶναι ἀπερίσπαστοι στά καθήκοντά τους. Ἡ διακυβέρνηση τῆς πόλεως πρέπει νά γίνεται ἀπό τοὺς ὁλοκληρωτικά μορφωμένους καί ἄριστους κατὰ τήν ἀρετή, δηλαδή ἀπό τοὺς φιλοσόφους. Στήν «Πολιτεία» ὁ Πλάτων γράφει ὅτι ἂν οἱ φιλόσοφοι δέν βασιλεύσουν στίς πόλεις ἢ οἱ λεγόμενοι βασιλεῖς καί δυνάσται δέν φιλοσοφήσουν γνήσια καί ικανοποιητικά, ἂν δέν συμπέσουν στό ἴδιο πρόσωπο τοῦτα, τά δύο, δηλαδή ἡ πολιτικὴ δύναμη καί ἡ φιλοσοφία, δέν θά ὑπάρξῃ τέλος τῶν κακῶν στίς πόλεις, οὔτε καί σέ ὁλόκληρο τό ἀνθρώπινο γένος.

Μετά τούς ἄρχοντες — πού ἀντιστοιχοῦν στό λογιστικό τῆς ψυχῆς — ἔρχονται οἱ πολεμισταί — πού ἀντιστοιχοῦν στό θυμοειδές — στούς ὁποίους ἀνήκουν οἱ ἡρωϊκές πράξεις καί οἱ ὁποῖοι πρέπει νά εἶναι πειθήνιον ὄργανον τοῦ πνεύματος. Τέλος ὑπάρχει ὁ λαός — πού ἀντιστοιχεῖ στό ἐπιθυμητικό — στόν ὁποῖον ἀνήκει ἡ ἱκανοποίηση τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν καί ὁ ὁποῖος δικαιούται νά ἔχη μεγάλη ἐλευθερία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τούς ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι δεσμεύονται ἀπό τίς ὑποχρεώσεις τους. Ἡ ἁρμονική συνεργασία τῶν τριῶν αὐτῶν τάξεων ἀποτελεῖ τή δίκαιη πολιτεία. Οἱ γυναῖκες πρέπει νά εἶναι ἰσότιμες, σέ ὅλα μέ τούς ἄνδρες καί νά μετέχουν σέ ὅλα τά ἔργα, ἀκόμη καί στά πολεμικά. Στούς «Νόμους» γράφει: Πρέπει καί τά κορίτσια νά γυμνάζωνται σέ ὅλα ὅσα καί τά ἀγόρια. Καί δέν ἔχω κανένα δισταγμό οὔτε γιά τήν ἵππευτική, οὔτε γιά τή γυμναστική, ὅτι τάχα οἱ ἄνδρες ἀρμόζουν καί στίς γυναῖκες δέν ἀρμόζουν.

Ὁ Πλάτων εἶναι ὁ γοητευτικώτερος συγγραφεύς φιλοσοφικῶν ἔργων. Ἐπῆρε σ' αὐτά σάν κεντρικό ἥρωα τόν Σωκράτη καί δέν γνωρίζομε ποιές ἀπό τίς ἐκφραζόμενες ἰδέες ἀνήκουν στόν Σωκράτη καί ποιές στόν Πλάτωνα. Ἐχρησιμοποίησε ὠραιότατους μύθους γιά νά ἐκφράσῃ τά ἀνέκφραστα καί ἀκατάληπτα γιά τούς κοινούς ἀνθρώπους. Ἐτόνισε ὅτι θεός καί ψυχὴ εἶναι ἀσώματοι καί ὅτι σκοπός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι «ἡ τῷ θεῷ ὁμοίωσις».

Μέ τό ὄνομά του ὑπάρχουν 43 βιβλία, ἀπό τά ὁποῖα κατά τήν ἀρχαιότητα 36 ἐθεωροῦντο γνήσια. Ὁ Θράσυλλος (ἀστρολόγος στήν αὐλή τοῦ αὐτοκράτορα Τιβέριου) τά κατέταξε σέ ἑννέα τετραλογίες:

Εἶναι κουραστικό νά τά ἀπαριθμήσω.

Ἀλλά καί ἀπό τά 36, ἡ νεώτερη ἔρευνα ἐθεώρησε 4 νόθα καί 5 ἀμφισβητούμενα. Ἔτσι ἀπομένουν 27 ἀναμφισβήτητα.

Αὐτά θά τά ἀπαριθμήσω:

Εὐθύφρων — Ἀπολογία — Κρίτων — Φαῖδων

Κρατύλος — Θεαίτητος — Σοφιστής — Πολιτικός

Παρμενίδης — Φίληβος — Συμπόσιον — Φαῖδρος

Χαρμίδης — Λάχης — Λύσις.

Εὐθύδημος — Πρωταγόρας — Γοργίας — Μένων

Ἰππίας μείζων — Ἰππίας ἐλάσσων — Ἴων — Μενέξενος

Πολιτεία — Τίμαιος — Κριτία; — Νόμοι

Ἡ χρονολογική σειρά πού ἐγράφησαν δέν εἶναι γνωστή καί ὑπάρχουν ἀντιφατικές ἀπόψεις.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ (384-322)

Υιός του ἱατροῦ Νικομάχου, ἀπό τὰ Στάγειρα τῆς Χαλκιδικῆς. Εἴκοσι χρόνια μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος. Πέντε χρόνια διδάσκαλος τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. Ἰδρυσε τὸ 335 Σχολὴ στὰς Ἀθήνας, στὸ Λύκειον, στήν ὁποία ἐδίδασκε δώδεκα χρόνια. Ἐπειδὴ ἐδίδασκε περιπατώντας στὸ Λύκειο, οἱ ὁπαδοὶ του ονομάστηκαν «Περιπυτυτικοί» καὶ ἡ Σχολὴ του «Λύκειον» ἢ «Περίπατος». Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου ἔφυγε στὴ Χαλκίδα, ὅπου καὶ ἐπέθανε.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι ὁ πολυγραφώτερος ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους. Ἐυστηματοποίησε ὅλες τὶς γνώσεις τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Πλάτων τὸν εἶχε ὀνομάσει «Νοῦν» καὶ «ἀναγνώστην». Εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς Λογικῆς. Ἐγκατέλειψε τὴν Ἰδεοκρατία τοῦ Πλάτωνος λέγοντας «Φίλος μὲν Πλάτων, φιλτέρα δ' ἀλήθεια», διότι τὴν εὗρισκε ἐπιστημονικῶς αὐθαίρετη καὶ ἀσύμφωνη πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἐμπειρίας. Ἐτσι θεωρεῖται ἰδρυτὴς τῆς πραγματοκρατίας. «Οὐδέν ἐν τῇ νῦν ὁ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει».

Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη φιλοσοφία εἶναι ἡ ἐρευνα τῶν πρώτων αἰτίων καὶ ἀρχῶν, τῆς οὐσίας τῶν ὄντων. «Τί τὸ ὄν;». Εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀληθείας, ἡ γνώση τῆς πραγματικότητος. Στέρεια βάση ἐρεύνης ἡ λογικὴ. Ἡ ἐνόραση ἀπορρίπτεται, διότι δέν μπορεῖ νὰ ἀποδειχθῇ. Δυνατὴ εἶναι ἡ γνώσις μόνον αἰσθητῶν ἀντικειμένων. Πέραν ὅμως ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις ὑπάρχουν καὶ ψυχικὲς δυνάμεις. Οἱ ἰδέες τοῦ Πλάτωνος εἶναι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη δυνάμεις ἐνεργητικὲς μέσα στὸν αἰσθητὸ κόσμον, ὄχι στὸν ὑπεραισθητό, εἶναι πλαστικές ἀρχές, πού τὶς ὀνομάζει «εἶδος».

Σ' ὅλη τὴ φύση ὑπάρχουν σκοποὶ (τελολογία). Τὰ ὄντα τείνουν πρὸς διαρκῶς ἀνώτερους σκοποὺς, δηλαδὴ ἐξελίσσονται πρὸς ἀνώτερες μορφές. Ἡ ἐξέλιξή τους γίνεται ἀπὸ δυνάμεις πού ὑπάρχουν μέσα στὰ ἴδια τὰ ὄντα. Ὅσον ἀνώτερες εἶναι οἱ μορφές, τόσο ἡ «ῦλη» ὑποχωρεῖ ἀπέναντι στὸ «εἶδος». Ὁ θεὸς εἶναι καθαρὸν εἶδος, καθαρὴ ἐνέργεια, δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ πρῶτον κινοῦν. Ὑπερβατικὸς καὶ συγχρόνως ἐνδοκοσμικὸς. Ὄν προσωπικόν, πού δρᾷ κατὰ σκοποὺς καὶ νοεῖ κατὰ λόγον. Σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ εὐδαιμονία, εὐχάριστο συναίσθημα πού συνοδεύει τὴν ὀρθὴ πράξη καὶ ἐπιτυγχάνεται ὅταν ἀποκτηθοῦν τρεῖς ἀρετές: Σοφία, σύνεση, σωφροσύνη. Τὸ σύμπαν εἶναι σφαιροειδές. Ἡ Γῆ ἀκίνητη στὸ κέντρον. Ἡ πρώτη κίνηση ἀπὸ τὴν ἄμορφη ῦλη παρήγαγε τὰ τέσσερα στοιχεῖα τοῦ Ἐμπεδοκλή, στὰ ὁποῖα ὁ Ἀριστοτέλης προσθέτει καὶ πέμπτον, τὸν αἰθέρα. Τὰ φυτὰ ἔχουν ψυχὴ θρεπτική. Τὰ ζῶα θρεπτικὴ καὶ αἰσθητική. Ὁ ἄνθρωπος ἐκτός αὐτῶν

ἔχει καὶ νόηση. Ἡ ἀρετὴ διδάσκεται μὲ τὴν πράξη πού γίνεται «κατὰ λόγον», καὶ εἶναι ἡ μεσότης μεταξύ τῶν ἀντιθέτων ἄκρων, ὅπως ἡ ἀνδρεία μεταξύ δειλίας καὶ θράσους, ἡ δικαιοσύνη μεταξύ ἀδίκειν καὶ ἀδικοῦσθαι. Οἱ ἀρετές εἶναι ἠθικές καὶ διανοητικές. Ὑψίστη ἀρετὴ εἶναι ἡ ἐλευθέρη ἐνέργεια τοῦ λόγου.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναλύει τοὺς κανόνες τῆς νοήσεως καὶ τῆς λογικῆς Ἡ λογικὴ, ὅπως τὴν ἐκθέτει ὁ Ἀριστοτέλης, εἶναι τελεία. Ἐν τούτοις, ὁ διάδοχός του Θεόφραστος ἔκανε μερικές συμπληρώσεις. Ὁ Κάντ εἶπε γιὰ τὴ λογικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη ὅτι ἀπὸ τότε πού ἐγεννήθη δὲν ἐσημείωσε καμμιὰ πρόοδο (ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξε τελεία). Μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρίαν θυμίζομε τὰ λόγια τοῦ Κάντ: «Δύο πράγματα γεμίζουν τὴν ψυχὴ μου με θαυμασμό: Ἐπάνω μου ὁ ἔναστρος οὐρανός, καὶ μέσα μου ὁ ἠθικός νόμος». Εἶναι τό ἴδιο περιεχόμενο ἐκείνου πού εἶχε πεῖ ὁ Ἀριστοτέλης: «Ἀπὸ δυοῖν ἀρχοῖν ἔννοιαν θεῶν γεγονέναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀπὸ τε τῶν περὶ τὴν ψυχὴν συμβαινόντων καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων».

Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν πολιτεία. Διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον πολιτικόν καὶ κοινωνικόν. Ὅποιος ζῇ μόνος εἶναι ἢ θεός ἢ θηρίον. Εἰς τὴν πολιτείαν πρέπει νὰ πραγματοποιεῖται ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ εὐδαιμονία. Τὰ κράτη διαφέρουν κατὰ κλίματα καὶ λαούς. Γι' αὐτό δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ ὁμοιομόρφου πολιτεύματος.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε ἓνα πλῆθος βιβλία. Λογικὴ, Φυσικά, (πρῶτη φιλοσοφία = ἡ δέσποινα τῶν ἐπιστημῶν), Ἡθικά Νικομάχεια, Ρητορικὴ, Ποιητικὴ, Περί Ψυχῆς κλπ. Σέ 400 ὑπολογίζουν τὰ βιβλία τοῦ Ἀριστοτέλη.

Ἔχει ὅμως καὶ τοὺς ἐπικριτὰς του: Διαβάζομε στὸν «Βίον Ἀριστοτέλους» τοῦ Ἀμμωνίου καὶ Ἀνωνύμου:

«Σμικρός, φαλακρός, τραυλός ὁ Σταγειρίτης, λάνγνος, προγάστρω, παλλακαῖς συνημμένος.

Ἀναλφάβητος οὕτωσί στιχογράφος,

ἄνους, ἄφρων, ἄγροικος, αὐθάδης λάλος».

Καὶ ὅταν τὸν Ἀριστοτέλη κατακρίνουν καὶ εἰρωνεύονται, τί δὲν μποροῦν νὰ ποῦν γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους;

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ὑπῆρξαν μόνον μεγάλοι συγγραφεῖς, ὑπῆρξαν καὶ ἰδρυταὶ δύο μεγάλων φιλοσοφικῶν Σχολῶν, μακροτάτης χρονικῆς ἀκμῆς. Ὁ Πλάτων τῆς Ἀκαδημίας, ὁ

Ἀριστοτέλης τοῦ Λυκείου ἢ Περιπάτου. Οἱ Σχολές τους ἀνέδειξαν φιλοσόφους περιοπῆς, παράλληλα μέ τίς μεταγενέστερες Σχολές τῶν Στωϊκῶν, τῶν Ἐπικουρείων, τῶν Σκεπτικῶν.

Ἀπό τόν Γ΄ μ.Χ. αἰῶνα συνεχίζουν τή διδασκαλία τῆς Ἀκαδημίας οἱ Νεοπλατωνικοί, μέχρις ὅτου τόν ΣΤ΄ μ.Χ. αἰῶνα, ὅταν Σχολάρχης τῆς Ἀκαδημίας ἦταν ὁ Δαμάσκιος, τό ἔτος 529, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός διέταξε τό κλείσιμο τῶν φιλοσοφικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν. «Μηδεὶς διδασκέτω ἐν Ἀθήναις φιλοσοφίαν». Ἡ μεγάλη περιουσία τῆς Ἀκαδημίας ἐδημεύθη. Ὁ Δαμάσκιος, μαζί μέ ἄλλους 6 φιλοσόφους, κατέφυγε στήν Αὐλή τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Χοσρόη.

Ἀλλ’ ὁ ἀνδρούμενος Χριστιανισμός δέν ἐλησμόνησε τόν Πλάτωνα καί τήν Ἑλληνική φιλοσοφία, τήν ὁποία ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὀνομάζει «παιδαγωγόν εἰς Χριστόν». Ἀλλά καί ὁ Ὠριγένης, οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι, ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ Αὐγουστίνος, μελετοῦν καί χρησιμοποιοῦν τήν Ἑλληνική φιλοσοφία καί ἰδίως τόν Πλάτωνα.

Ἀργότερα ὁ Βοήθιος καί ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός, καθὼς καί οἱ Ἀραβες, μεταφράζουν τόν Ἀριστοτέλη στά Λατινικά. Πλάτων καί Ἀριστοτέλης εἶναι οἱ εὐνοούμενοι τῆς Ἐκκλησίας φιλόσοφοι τοῦ Μεσαίωνος καί τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὁ Πλήθων-Γεμιστός, στόν Μυστρᾶ, λίγο πρὶν ἀπό τήν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔδωσε μιά τελευταία ἀναλαμπή τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας στήν Ἑλλάδα, ἰδρύσας ὁ ἴδιος ἀργότερον στή Φλωρεντία τήν πρώτη Πλατωνική Ἀκαδημία τῆς Δύσεως.

Πλάτων καί Ἀριστοτέλης, μαζί μέ τόν Σόλωνα, τόν Χίλωνα, τόν Θουκυδίδη, τόν Ἀπολλώνιο Τυανέα, καί τόν Πλούταρχο, ἀπεικονίζονται ὡς Ἅγιοι στόν Πρόναιο τῆς Ἐκκλησίας τῶν Φιλανθρωπινῶν — τῆς γνωστῆς καί σάν «κρυφὸ Σχολεῖο» — στό γραφικὸ νησάκι τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων. Τοὺς εἶδα ὁ ἴδιος. Τό ἴδιο καί στή Μονή Ἰβήρων τοῦ Ἀγ. Ὁρους, καθὼς ἀναφέρουν ὁ Λούβαρις καί ὁ Θεοτοκάς.

Ἀλλά καί μέχρι σήμερα ἡ ἐπιρροή τοῦ Πλάτωνος καί τοῦ Ἀριστοτέλη ἐπάνω στή φιλοσοφική σκέψη εἶναι ἀκαταμάχητη.

Νομίζω ὅτι εἶναι ὄχι μόνον ὑποχρέωση, ἀλλὰ καί ὠφέλεια καί εὐχαρίστηση, νά τελειώσωμε τή σημερινή ὁμιλία, ἐν εἶδει ἐπιδορπίου, μέ μερικά ἀποσπάσματα ἀπὸ τόν Πλάτωνα καί τόν Ἀριστοτέλη. Καί νά καταλήξωμε μέ ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τό Συμπόσιο τοῦ Πλάτωνος, τόν περίφημο διάλογο περὶ Ἑρωτος, ἀπὸ τήν ἐξόχως ποιητικὴ ὁμιλία τοῦ Ἀγάθωνος.

Ἐκεῖνος εἶναι σοφώτερος ἀπ' ὅλους, πού ἔχει καταλάβει ὅτι ἀληθινά ἡ σοφία του δέν ἀξίζει τίποτα. (Ἀπολογία Σωκράτους).

Κανένας δέν ξέρει τί εἶναι ὁ θάνατος, οὔτε ἂν εἶναι τό μεγαλύτερο καλό γιά τούς ἀνθρώπους. Καί τό φοβούνται ὅλοι σάν νά γνωρίζουν καλά πώς εἶναι τό μεγαλύτερο κακό. Πῶς λοιπόν; Δέν εἶναι αὐτό ἡ πιό ντροπιασμένη ἀμάθεια, νά νομίζη κανεῖς πώς γνωρίζει ἐκεῖνο πού δέν γνωρίζει; (Ἀπολογία Σωκράτη).

Τώρα ὁμως, ὦρα εἶναι νά πηγαίνω, ἐγώ γιά νά πεθάνω καί σεῖς γιά νά ζήσετε. Ποιός ἀπό μᾶς πηγαίνει στό καλύτερο, κανένας δέν γνωρίζει, παρὰ μόνον ὁ θεός (Ἀπολογία Σωκράτους).

Δέν πρέπει ν' ἀνταποδίδωμε τήν ἀδικία, οὔτε νά κάνωμε κακό, ὁποιοδήποτε καί ἂν εἶναι τό κακό πού μᾶς ἔκαναν. (Κρίτων).

Καί πιά τάχα ἀπόδειξη ἔχομε πώς αὐτή τή στιγμή δέν κοιμώμεθα καί πώς ὅλες μας οἱ σκέψεις δέν εἶναι ὄνειρα, ἢ πώς εἴμεθα ζύπνιοι καί συνομιλοῦμε στ' ἀλήθεια; (Θεαίτητος).

Οἱ ἡδονές τῆς γνώσεως εἶναι ἀμόλυντες ἀπό λύπες καί δέν ἀνήκουν στούς κοινούς ἀνθρώπους, ἀλλά στούς πολύ σπάνιους. (Φίληβος).

Τό ὄνομα τοῦ σοφοῦ μοῦ φαίνεται μεγάλο καί στόν θεό μόνον ἀρμόζει. Μᾶλλον τοῦ φιλοσόφου ἢ κάτι παρόμοιο ἀρμόζει στόν ἄνθρωπο καί εἶναι περισσότερο ἀνάλογο μέ τήν ἀδύναμη φύση του. (Φαῖδρος).

Οὔτε ἀπό τή φύση, οὔτε ἀπό τή μάθηση ἔρχεται ἡ ἀρετή στούς ἀνθρώπους, ἀλλά εἶναι κάποιο θεῖο ἀπόκτημα. Οἱ ἐνάρετοι εἶναι καθώς οἱ θεόπνευστοι ἀνάμεσα στούς μάντιες καί στούς προφῆτες. (Θεάγης).

Πολύ μεγαλύτερο καλό θα μοῦ κάνης, ἂν θεραπεύσης τήν ψυχή μου ἀπό τήν ἀμάθεια, παρὰ τό σῶμα μου ἀπό τήν ἀσθένεια. (Ἰππίας ἐλάττων).

Ὅλος ὁ χρόνος, πού ἀρχίζει μέ τήν παιδική ἡλικία καί τελειώνει μέ τή γεροντική, ἂν συγκριθῇ μέ τό σύνολο τοῦ χρόνου, εἶναι ὑπερβολικά λίγος. Ὅχι λίγος, ἀλλά ἓνα τίποτα. (Πολιτεία).

Τόν ποιητή καί πατέρα τοῦ σύμπαντος εἶναι δύσκολο κανεῖς νά τόν ἀνακαλύψῃ, καί ἂν τόν ἀνακαλύψῃ εἶναι ἀδύνατον νά τόν ἀποκαλύψῃ σέ ἄλλον. (Τίμαιος).

Νά νική κανεῖς τόν ἑαυτό του εἶναι ἀπ' ὅλ ; τίς νίκες ἡ πρώτη καί ἡ καλύτερη, ὅπως καί ἡ νά νικεῖται ἀπό τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του εἶναι ἀπ' ὅλα τό ἀσχημότερο καί χειρότερο. (Νόμοι).

Ὅλοκληρο τό χρυσάφι, πού εἶναι ἐπάνω καί κάτω ἀπό τή γῆ, δέν ἔχει ἀξία ἴση μέ τήν ἀρετή. (Νόμοι).

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀπό τήν ἴδια τους τή φύση, ἐπιθυμοῦν νά γνωρίζουν. (Ἄριστ. Μετά τά φυσικά)

Πρέπει ν' ἀποκτήσωμε γνώση τῶν ἀρχικῶν αἰτίων, διότι τότε λέμε ὅτι ἔχομε καθαρή γνώση γιά κάτι, ὅταν ἔχομε τήν ἰδέα ὅτι διακρίνομε τήν πρώτη αἰτία. (Μετά τά φυσικά).

Οἱ πολλοί καί χυδαῖοι στηρίζουν τήν εὐτυχία τους στήν ἡδονή. Γι' αὐτό ἀγαποῦν τή ζωή τῶν ἀπολαύσεων. (Ἠθικά Νικομάχεια).

Νά ἐκλέγωμε τά ἀγαθά ἢ τά κακά, αὐτό δείχνει ποιό εἴμεθα καί ὅχι οἱ γνώμες πού ἔχομε γι' αὐτά. (Ἠθικά Νικομάχεια).

Μόνον ὁ ἐνάρετος εἶναι ἀξίος τιμῆς (Ἠθικά Νικομάχεια).

Ὁ μεγαλόψυχος δέν εἶναι μνησίκακος. Δέν θυμᾶται τά κακά πού τοῦ ἔκαμαν, ἀλλά μᾶλλον τά παραβλέπει. Δέν μιλάει γιά τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε γιά τόν ἑαυτό του, οὔτε γιά τοὺς ἄλλους. Δέν τόν ἐνδιαφέρει νά τόν ἐπαινοῦν, οὔτε τοὺς ἄλλους νά κατακρίνουν. (Ἠθικά Νικομάχεια).

Εἶναι δυνατόν νά κάνη τά καλά καί ἐκεῖνος πού δέν ἐξουσιάζει γῆ καί θάλασσα, διότι καί ἐκεῖνος πού διαθέτει μέτρια μέσα μπορεῖ νά ἐνεργῇ σύμφωνα μέ τήν ἀρετή. Καί ἀπλοῖ πολῖται δέν ἐκτελοῦν λιγώτερο τό ἀγαθόν, ἀπ' ὅσο οἱ μονάρχαι. Τό ἐκτελοῦν μάλιστα περισσότερο. Ὁ βίος ἐκείνου, πού ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τήν ἀρετή, θά εἶναι εὐτυχισμένος. (Ἠθικά Νικομάχεια).

Καί τό τελευταῖο:

Ὁ ἔρως λιγοστεύει τή μισανθρωπία, πληθαίνει τή φιλικότητα, διοργανώνει τά γλέντια, πρῶτος σέ γιορτές, σέ χορούς, σέ τελετές. Φέρνει καλωσύνη, διώχνει ἀγριότητα. Ἀνοιχτοχέρης σ' εὐμένεια, τσιγκούνης σέ δυσμένεια. Στοργικός, ἀγαθός, καμάρι στοὺς σοφοὺς, καύχημα στοὺς θεοὺς. Πατέρας τῆς τρυφῆς, τῆς ἀβρότητας, τῆς χλιδῆς, τῶν χαρίτων, τοῦ πάθους, τοῦ πόθου. Ἀγρυπνος γιά τοὺς καλοὺς, ἀδιάφορος γιά τοὺς κακοὺς. Σέ κάθε πόνο, φόβο, πόθο, λόγο, κυβερνήτης, θαλασσομάχος, πολεμιστής καί σωτὴρ ἄριστος. Στόλισμα ὅλων τῶν θεῶν καί τῶν ἀνθρώπων. Ὁδηγός πανέμορφος καί ἄριστος, πού κάθε ἄνθρωπος ὀφείλει ν' ἀκολουθῇ, τραγουδώντας τό ἴδιο τραγούδι πού κι' αὐτός τραγουδάει, μαγεύοντας τόν νοῦ θεῶν καί ἀνθρώπων. (Πλάτωνος Συμπόσιον).

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Ὁ Οἰωνοσκόπος Αἰθίωνα

*«Στή λάσπη τ' ἄλογο κολλᾷ καί τό ἤρμενο
στήν ξέρα*

*μά οἱ σιράτες πάντα εἶναι ἀνοιχτές στήν κο-
ρυφή τοῦ ἀγέρας»*

ὁ Νέος Ἐρωτόκριτος Πα:τελής Πρεβελάκης

Καλέ μου Αἰθίωνα, καυχίόσουν πώς ἦσουν μάντης ἐπιδέξιος καί ἀλάθητος τά μέλλοντα στούς ἄλλους να προλέγεις κι ὁμως δέ γνώριζες πώς τόν Περσέα πολεμώντας θά ἔβρισκες ἕνα δικό σου θάνατο.

Συναντηθήκαμε, Καλέ μου Κύριε Αἰθίωνα τήν τελευταία φορά στήν Αἰγυπτιακή Θίβα τήν ἐποχή τῆς XII Δυναστείας πού τήν ὀνομάσαμε καί Διόσπολη: συναντήσαμε μετά ἔξω ἀπό τή Μέμφιδα στά νέα του ἀνάκτορα τόν Φαραῶ Ἀμενεμχάτ τόν Α΄ πού ἐπονομαζόταν «Ὑψηλός καί περικαλλής». Τόν νεκρικό του θάλαμο τό ᾤξε-ραμε πώς τόν πλημμύρισε ὁ Νεῖλος κι ἔκτοτε ὅσο κι ἂν προσπά-θησαν ὅλοι μ' ὅλα τά μέσα τό νερό ν' ἀντλήσουν τό πολύ, ἡ ἀν-τληση ἔμενε τοῦ πλημμυρισμένου τοῦ ὕδατος κατώτερη.

Διαδικασία

Μήπως ἀπ' τή διαδικασία τῆς εὐλυγισίας πού ἔχουν τά κλαδιά δέ διδαχτήκαμε καί δέν ξεκινήσαμε τήν κατασκευή τοῦ πρώτου τόξου; Μήπως ἀπό τήν ἀνάγκη τῆς ζωῆς δέ γεννήθηκε καί ἡ χρεια τοῦ Θανάτου; Κι ἀπό τό καθῆκον τοῦ θανάτου δέν προσεταχθῇ καί τό καθῆκον τῆς ζωῆς; Ἔτσι γιά νά περιφέρονται σ' ὅλη τους τήν ποικιλία φαντάσματα μέσα στό σωματικό μας σπήλαιο νά τα ἱρομάζουμε καί νά μᾶς τρομάζουν. Μέγας εἶσαι, Κύριε, και Θαυμαστά τά Ἔργα Σου.

ΣΠΥΡΟΣ Κ. ΝΑΓΟΣ

Περίληψις ὁμιλίας του ἐν Κυλοῦ Πήρα-Ύμηττός Τὴν 11-12-1932

Θά εἶπω ὀλίγα τινά περί τῆς σημασίας τοῦ Ὑμηττοῦ, ἀπό ἀπόψεως ἀρχαιολογικῆς καί ἰδίως ἀπό ἀπόψεως πνευματικῆς.

Ὁ Ἡσίοδος ἐξαίρων τό Βοιωτικόν πνεῦμα πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι αἱ Μοῦσαι κατήλθον ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἰς τόν Παρνασσόν καί ἐκεῖθεν εἰς Ἐλευσίνα. Ἐκ τούτου δέ προήλθε ἡ ἀξία τοῦ Βοιωτικοῦ πνεύματος. Ἐκ παραλλήλου ὁμως πρός τό Βοιωτικόν πνεῦμα ἄξιον σεβασμοῦ εἶναι καί τό Ἀττικόν πνεῦμα. Μέ ὅσα θά εἶπω κατωτέρω, δυνάμεθα νά ἰσχυρισθῶμεν ὅτι αἱ Μοῦσαι, θυγατέρες τοῦ Θεοῦ Διός καί τῆς Μνημοσύνης, ἐχώρευσαν καί ἐπὶ τῆς Ἀπικῆς. Αἱ Μοῦσαι ἐνέπνευσαν τοὺς Λυκομίδας, οἵτινες ἐν τῷ Ὑμητῷ ἵδρυσαν τὰ πρῶτα Ἀττικά Μυστήρια. Δέν δύναμαι νά βεβαιώσω ἐάν οἱ Λυκομίδαι ὑπῆρξαν αὐτόχθονες ἢ ἦλθον ἀπό ἄλλο μέρος. Οὗτοι ἔψαλον ὕμνους τοῦ Ὀρφέως, τοῦ Μουσαίου καί τοῦ Πάφου. Οἱ Λυκομίδαι ἐκαλοῦντο θεολόγοι διότι ἀντικείμενον αὐτῶν ἦτο ἡ ἐρευνα καί ἡ γνῶσις τῆς ὑποστάσεως τῶν θεῶν, τῆς σχέσεως αὐτῶν πρός τό ἀνθρώπινο γένος καί ἡ ἱστορία τῶν θεῶν.

Καί ἄλλοτε ἐτόνισα ὅτι ἡ Ἑλληνική παράδοσις χρήζει μελέτης. Εἰς ταύτην ὀφείλεται ἡ ἀκμή τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὅτι ἡ παράδοσις αὕτη ἐκληροδότησεν ἡμῖν περί τοῦ Ὑμηττοῦ, διεπιστώθη καί ὑπό τῆς ἱστορίας. Οἱ Λυκομίδαι ἵδρυσαν ἐν τῷ Ὑμητῷ ναοὺς, βωμοὺς καί σκηνάς μυήσεως. Οὗτοι ἐνεφάνισαν κατὰ τό ὑπέροχον. Εἰσέδυσαν εἰς τὰς ἀληθείας τῆς Φύσεως καί δι' ἀναγωγῆς τῆς σκέψεως ἠρεύνησαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τό ἀνθρώπινον πνεῦμα καί τό πνεῦμα τό λειτουργοῦν εἰς κόσμους ὑπερέρους τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου.

Οὗτοι ἐκληροδότησαν ἡμῖν ἀληθείας ἀφθάστου ὕψους, αἵτινες ὅταν κατανοοῦνται ὑπό τῶν μεμνημένων καθιστῶσιν αὐτοὺς πανευτυχεῖς.

Ἡ περιοχή σ' ἣτη ὠνομάσθη ἀπὸ τοὺς Λυκομίδας Ἐλευσίς. Ἐδῶ ἐξησκοῦντο τὰ ὁμώνυμα Μυστήρια, ἅτινα βραδύτερον μετεφέρθησαν ἐν Ἀγραις καί κατόπιν εἰς τὴν σημερινὴν Ἐλευσίνα. Τό-

τε ἐδῶ, εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην τοῦ Ὑμηττοῦ ἐδόθη τό ὄνομα τῆς Σαισάρας, θυγατρός τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλευσίνος Κελεοῦ καί ἡ τοποθεσία ὠνομάσθη Σαισαριανή - Καισαριανή. Ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ἡ Καισαριανή ἔλαβε τό ὄνομα αὐτῆς ἀπό τοῦ ἱερομονάχου Καισαρίου ἀποδεικνύει ἄγνοιαν τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως.

Ὅτι θά προαγάγη ἡμᾶς νά ἐννοήσωμεν τήν σπουδαίαν σημασίαν τῶν Ἀττικῶν Μυστηρίων εἶναι τά ὀνόματα τῶν ναῶν καί τῶν βωμῶν, οἵτινες τότε υπῆρχον εἰς τό μέρος τοῦτο. Εἰς τήν κορυφήν τοῦ Ὑμηττοῦ εὐρίσκετο ὁ βωμός τοῦ Ὀμβρίου Διός. Ἐκεῖ πού εὐρίσκεται σήμερον ἡ μονή τῆς Καισαριανῆς υπῆρχεν ὁ ναός Κτησίου-Διός. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἐνέχει βάθος μέγιστον διά τοὺς θέλοντας νά ἐρευνήσουν τήν Ἑλληνικὴν παράδοσιν. Ἐτερος ναός ἦτο τῆς Δήμητρος τῆς Ἀνισιδώρας. Διά τοῦ ἐπιθέτου τούτου ἐμφανίζεται ἡ Μήτηρ Γῆ δωροῦσα εἰς τά τέκνα αὐτῆς, τοὺς ἀνθρώπους, δῶρα. Δέν πρόκειται περί τῶν καρπῶν αὐτῆς. Τά δῶρα τά παρεχόμενα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὑπό τῆς Δήμητρος ἐνέχουσι βαθυτέραν ἔννοιαν. Ἀφορῶσι τά δῶρα αὐτῆς τά συντελοῦντα εἰς τήν ἀνάπτυξιν καί ἐξαγνισμόν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, τά συντελοῦντα εἰς τήν ἐκδήλωσιν συναισθημάτων τῶν ψυχῶν αὐτῶν, τά ὅποια θά προαγάγῃ τήν πνευματικὴν αὐτῶν ἀνέλιξιν. Ἄλλος ναός υπῆρχεν ὁ τοῦ Διονύσου τοῦ Ἀνθίου. Ὁ Διόνυσος ὁ Ἀνθίας ἔχει σχέσιν μέ τὰς ἀγνάς ἀνθρωπίνας φύσεις κατὰ τήν νεαράν αὐτῶν ἡλικίαν. Ὑπῆρχεν ἀκόμη ναός τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Διονυσιοδότου. Ἡ ἐπωνυμία αὕτη τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι δύσκολον νά κατανοηθῇ. Ὀφείλομεν νά σπουδάσωμεν προηγουμένως ποῖος εἶναι ὁ θεός Ἀπόλλων, τί δίδει, ποῖαι αἱ σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τόν Διόνυσον. Ἄν ὁ Ἀπόλλων εἶναι θεός τοῦ φωτός, ὁ Διόνυσος ἔχει σχέσιν πρὸς τό φῶς τοῦτο τοῦ Θεοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ θεός Ἀπόλλων δίδει κάτι τό ὁποῖον βοηθεῖ τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ὅπως ἀναστῶσιν ἀπό τό ἔρεβος.

Ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι τό ἀγίασμα, παρά τήν μονήν τῆς Καισαριανῆς, υπῆρχον οἱ βωμοί Ἀρτεμίδος τῆς σελασφόρου καί τῶν Ἰσμηνίδων νυμφῶν. Ἡ θεά Ἀρτεμις ἦτο ἡ θεά τῆς ἀγνότητος. Ἡ θεά Ἀρτεμις λαμβάνει τό ἐπώνυμον τῆς σελασφόρου. Διά τούτου εἰκονίζεται ὅτι κάποιο φῶς ἐκ τοῦ πνευματικοῦ Οὐρανοῦ ἐρχόμενον εἰς τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς συντελεῖ εἰς τόν ἐξαγνισμόν αὐτῶν, παρέχει αὐτοῖς πτέρυγας, δὲ ὧν θά δυνηθοῦν νά πετάξουν εἰς τά ὕψη. Ἡ ἐπωνυμία τῶν νυμφῶν, Ἰσμηνίδων, προέρχεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰσμηνίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος. Ποῖος ἦτο ὁ υἱός τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος πρέπει νά ἐρευνηθῇ. Τί ἐκ τοῦ φωτός τοῦ Ἀπόλλωνος δημιουργεῖται εἰς τὰς ἀγνάς ψυχὰς, ὥ-

στε αἱ φέρουσαι αὐτό νύμφαι νά ἐπωνομάζονται Ἰσμηνίδες καί τοῦτο πρέπει νά ἐρευνηθῇ.

Ἐπίσης ἐδῶ ὑπῆρχε ὁ ναός τῆς Κόρης τῆς Πρωτογόνης. Κόρη ἡ Πρωτογόνη εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ὑπὸ τῶν μυστῶν τῶν Ἀττικῶν Μυστηρίων ἐκτίσθη βωμός εἰς αὐτήν, διὰ νά διαδηλωθῇ ἡ λατρεία αὐτῶν πρὸς τὰς δυνάμεις, αἵτινες ἔφερον εἰς τὸ εἶναι αὐτῆς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν.

Ἡ Κόρη ἡ Πρωτογόνη ἐνέχει καὶ ἐτέραν ἔννοιαν βαθυτέραν, περὶ τῆς ὁποίας δέν θά γίνῃ λόγος σήμερον.

Εἰς τὸ μέρος ὅπου σήμερον εὐρίσκόμεθα ὑπῆρχε τότε ὁ ναός τοῦ Ἡφαίστου. Ἐδῶ ἦτο τὸ ἀρχαῖον Ἡφαιστεῖον. Ἡ ὀνομασία τῆς θέσεως ταύτης, Κύλου Πήρα, πῆρα τοῦ χωλοῦ θεοῦ, ἐπαρκῶς ἀποδεικνύει τοῦτο. Ἐν τῇ πῆρᾳ τοῦ θεοῦ Ἡφαίστου ἐκλείοντο τὰ Μυστικά τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης, τὰ ὅποια ἔφερον εἰς φῶς τὸν Ἑρῶτα καὶ τὴν Ἀρμονίαν, δύο δηλαδὴ δυνάμεις ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ἀνέλιξις τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Κατὰ τὴν Παράδοσιν τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς τῆς Κύλου Πήρας, συνετέλει εἰς τὴν ἐγκυμοσύνην τῶν στείρων γυναικῶν. Δέν ἀφορᾷ ἡ παράδοσις αὕτη τὴν ὀργανικὴν στείρωσιν τῶν γυναικείων ψυχῶν, αἵτινες διὰ τοῦ ὕδατος τῆς πηγῆς ταύτης, ἠδύναντο νά ἐκδηλώσουν συναισθήματα δι' ὧν θά προήγοντο.

Εἰς τὰ ὀνόματα ἅτινα ἀνεφέρθησαν τῶν ναῶν καὶ τῶν βωμῶν τοῦ Ὑμηττοῦ, κρύπτονται τὰ μέσα τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἐάν δέ θελήσωμεν νά συσχετίσωμεν πρὸς ἄλληλα τὰ ὀνόματα τῶν βωμῶν καὶ τῶν ναῶν, ἅτινα προηγουμένως ἀνεφέρθησαν, θά δυνηθῶμεν ἴσως νά συλλάβωμεν ποῖον ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης καὶ τί ἀπεκαλύπτετο εἰς τοὺς μύστας ἐν τῷ Τελεστηρίῳ τῆς Ἐλευσίνας.

Ἀντικείμενον τῶν μυστῶν τῆς Ἐλευσίνας ἦτο ἡ ἔρευνα τῆς Φύσεως, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὡς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς. Τὰς ἀληθείας ταύτας, τὰς ὁποίας οἱ μύσται ἀπεκόμισαν ἐκ τῶν ἐρευνῶν των δέν τὰς ἐφανέρωσαν πρὸς πάντας. Τὰς διετύπωσαν ὁμῶς συμβολικῶς καὶ ἀλληγορικῶς καὶ τὰς ἐκληροδότησαν οὕτω εἰς ἡμᾶς. Ὁ σημερινὸς ὁμῶς ἄνθρωπος, ἀντιλαμβανόμενος τὰ πάντα συμφῶνως μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς διανοίας αὐτοῦ, παρεξηγεῖ τὰ ὅσα κατέλιπον ἡμῖν οἱ σοφοὶ τῶν ἀρχαίων Μυστηρίων.

Ὅτι χρῆζει ἀκόμη σπουδῆς εἶναι τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τῆς Παραδόσεως ὅτι εἰς τὰ Ἀττικά Μυστήρια ἐμυήθησαν οἱ Διόσκουροι, τέκνα τοῦ θεοῦ Διὸς καὶ τῆς Καβειροῦς, ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Ἀσκληπιός.

Ἐκ τῶν ὅσων ἡ παράδοσις ἀναφέρει ἀλληγορικῶς περί τοῦ Ἡρακλέους καί τῶν ἄθλων αὐτοῦ, οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ διεπίστωσαν καί τήν ὑπαρξιν αὐτοῦ ὡς ἱστορικοῦ προσώπου, ἐξ ἐπιγραφῶν. Ἐπίσης ἐν Μάνῃ εὐρέθη ἐπιγραφή, ἐξ ἧς συνάγεται ὅτι ὁ Ἡρακλῆς συνετέλεσεν εἰς τήν μεταφοράν τῶν ὑδάτων τοῦ Ταυγέτου εἰς Γύθειον. Δέν ἀποκλείεται ἐπίσης καί ἡ ὑπαρξις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὡς προσώπου ἱστορικοῦ. Αἱ ἐν Ἐπιδαύρῳ εὐρεθεῖσαι ἐν ἐπιγραφαῖς συνταγαί καταδεικνύουσιν ὅτι αὗται εἶναι ἔργον ἀνθρώπων ἰσχυρῶν κατὰ τήν διάνοιαν.

Οἱ Διόσκουρῳ θεωροῦνται ὡς πρόσωπα μυθολογικά. Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι οἱ Κάβειροι, Ἡρακλῆς καί Ἀσκληπιός ἦσαν Ἐρμαφρόδιτοι καί τοῦτο ἀπετέλεσε τήν βάσιν δημιουργίας παρ' αὐτῶν Μυστηρίων. Αἱ ἀντιλήψεις ὅτι τὰ Καβείρια Μυστήρια μετεφέρθησαν ἐξ Ἀσίας εἰς Σαμοθράκην, ἐλέγχονται ὡς ἀνακριβεῖς ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν περί Καβείρων Παραδόσεων.

Δέν γνωρίζω ἂν ὑπῆρχε ἀσχέσις μεταξύ τῶν Πιέρων καί τῶν Λυκομιδῶν. Ἴσως οἱ Λυκομίδαι νά προῆλθον ἐκ τῆς Πιερίας. Οἱ Πιέροι παρὰ τόν Ὀλυμπον ὑπῆρξαν οἱ συνθέσαντες ἐπίσης σοφοί τήν Ἑλληνικὴν θρησκείαν καί τήν Ἑλληνικὴν Παράδοσιν.

Ὡς καί ἐν ἀρχῇ εἶπον, αἱ μοῦσαι ἐγεννήθησαν ἐν Πιερίᾳ, ἀπὸ κεῖ κατῆλθον εἰς Παρνασσόν, εἰς τήν Βοιωτίαν καί τόν Ὑμηττόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐχόρευσαν, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τῶν ἀναφερθέντων ὀνομάτων τῶν Ναῶν καί τῶν Βωμῶν.

Σημ. Παν. Δ. Αναγνώστου

Λυκομίδαι= Πανάρχαιον γένος Ἱερόν, τοῦ δήμου Φλυέων ὅπου ἐτελοῦντο καί τὰ Μυστήρια τοῦ γένους. Ἱεροφάντες ποῦ ἔχουν ἐπαφή μέ ἀνώτερες συνειδήσεις καί προέρχονται ἀπὸ τό Λύκος + Μίτος = φωτεινό νήμα ζωῆς, διασύνδεση πνευματική. Ἐλάτρευσον τήν μεγάλην θεάν Γαίαν, τήν Δήμητρα, τόν Ἑρῶτα (χάριν αὐτῶν ὁ Μουσαῖος ἐποίησεν ὕμνον πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος, Πaus. Α, 22,3), τόν Δαφνηφόρον Ἀπόλλωνα. Ὁ Λυκομίδης Μέθαπος ἀναδιοργάνωσε τὰ ἱδρυθέντα ὑπὸ τοῦ Λύκου Μυστήρια τῆς Ἀνδανίας (Πaus. Δ', 1,7). Δέν πρόκειται περί ἀπογόνων τοῦ Λυκομήδη καί γι' αὐτό τό ὀρθόν εἶναι Λυκομίδαι καί ὄχι Λυκομήδαι.

Ἀπαρίθμησις ἱερῶν Ὑμηττοῦ κατὰ Τάξιν. Διὸς τοῦ Ὀμβρίου, Διὸς Κτησίου, Δήμητρος τῆς Ἀνισιδώρας, Ἀπόλλωνος Διονυσιοδότου καί Ἀρτέμιδος Σελασφόρου, Διονύσου τοῦ Ἀνθίου, τό Ἡφαιστεῖον, τό ἱερὸν Κόρης τῆς Πρωτογόνης καί τό τῶν Ἰσμηνίδων Νυμφῶν.

Σημ. Πausanίου Ἀττικά XXXI, 4 — Ἀπό μετάφραση Παπαχατζῆ—
 Στὴ Φλύα καὶ στὸν Μυρρινοῦντα ὑπάρχουν βωμοὶ διὰ τὸν Ἀπόλ-
 λωνα Διονυσίοδοτο καὶ τὴν Ἄρτεμη Σελιασφόρο, ἐπίσης διὰ τὸν
 Διόνυσο Ἀνθίο, τὶς Ἰσμηνίδες νύμφες καὶ τὴν Γῆ, τὴν ὁποῖαν ὀνο-
 μάζουν Μεγάλῃ θεᾷ, ἓνας ἄλλος ναὸς ἔχει βωμοὺς τῆς Δήμητρας
 Ἀνησιδώρας, τοῦ Δία Κτησίου, τῆς Τιθρωνῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Κόρης
 Πρωτογόνης καὶ τῶν Θεαινῶν ποὺ ὀνομάζονται Σεμνές.

Το παιδικό χωριό S.O.S.

Δεν ἔχετε οικογενειακές υποχρεώσεις;

Αναζητάτε κάτι που να γεμίζει τη ζωή σας;

Νοιώθετε την ανάγκη να αφιερώσετε την τρυφερότητά σας στο
 μεγάλο παιδιών;

Ίσως το παιδικό χωριό SOS να είναι αυτό που ψάχνετε.

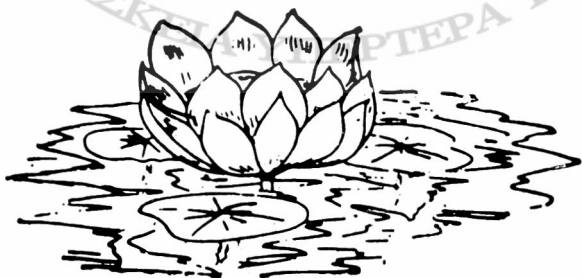
Ίσως να μπορείτε να γίνετε μια μητέρα SOS.

Γιατί στο παιδικό χωριό SOS παιδιά, που αναγκάστηκαν να στερη-
 θούν την φυσική τους οικογένεια, βρίσκουν μια νέα οικογένεια.
 Αποκτούν σπίτι, αδέρφια και μητέρα SOS

Για να γίνετε μια μητέρα SOS, αρκεί να είστε 28-45 χρονών, με
 σταθερή και υπεύθυνη προσωπικότητα.

Στο παιδικό χωριό SOS θα βρείτε και σεις μια οικογένεια. Επίσης
 σπίτι, μισθό, ασφάλιση, διακοπές και ελεύθερες ώρες.

Αν πιστεύετε ότι θέλετε να γίνετε μια μητέρα SOS, ελάτε να κου-
 ρεντιάσουμε, στο **ΠΑΙΔΙΚΟ ΧΩΡΙΟ SOS ΕΛΛΑΔΟΣ**, Ερμού 8,
 105 63 Αθήνα. Τηλ. 32.38.048 και 32.23.455

Ἐκυκλοφόρησε σ' ἓναν κομψὸ τόμο

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀρχαιοελληνικά

Ἐπιλογές ἀπὸ τὰ Ὀμηρικά Ἔπη

Ἐπιλογή ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα

Ἐπιλογή ἀπὸ τὴν Ὀδύσσεια

Μεταφράσεις

Πυθαγόρεια Χρυσᾶ Ἔπη

Θουκυδίδου Περικλέους Ἐπιτάφιος

Περίληπτικές Ἀφηγήσεις

Πλάτωνος Συμπόσιον ἢ περὶ Ἔρωτος

Πλάτωνος Φαῖδρος ἢ περὶ Καλοῦ

Πλάτωνος Ἀξίохος ἢ περὶ Θανάτου

Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους

Πλάτωνος Φαίδων ἢ περὶ Ψυχῆς

Ὁ Πλάτων γιὰ τὴν Παιδεία <Νόμοι—Πολιτεία>

Ὁ καταποντισμὸς τῆς Ἀτλαντίδος <Τίμαιος>

Πλουτάρχου Ἑπτὰ Σοφῶν Συμπόσιον

Τιμᾶται Δρχ. 400

PAUL - AMADEUS DIENACH

Ώδή — Έμπνευσμένη από αγάπη για τήν Πατρίδα

Τό Μπλόμστερφορ¹ εἶναι γιά μᾶς ἓνα ζωντανό λουλούδι
Καί σάν τέτοιο τό ζοῦμε² καί τ' ἀγαποῦμε.
"Ἐτσι καθώς τό «τραγούδι τῶν τραγουδιῶν»³
Τό ζοῦμε σάν ἀληθινό τραγούδι.
Καθώς ἐκεῖ οἱ γραμμές⁴ τῆς ἁρμονίας εἶναι οἱ στροφές του
Πού τίς χάραξε πάνω στό μάρμαρο,
Ρίμες ἀθάνατες κι ἀπτές, ἡ ἰσόθεη σμίλη⁵
"Ἐτσι κι ἐδῶ:
"Ο μοσκοβολισμένος⁶ ἀέρας του εἶναι τό ἄρωμά του
Κι οἱ ναοί τοῦτοι κι οἱ κιονοστοιχίες καί τ' ἀετώματα
Εἶναι τάνάερα πέταλά του τά πανάλαφρα,
Πού τό μαγιάτικο αὐγινό, ροδοχαράζοντας,
Ζωντανεύει τήν ἀποκοιμισμένη ψυχή τους,
Στέλλοντας πάνω στίς ροδόλευκες γραμμές⁷,
Τά γελούμενα ἀνοιξιάτικα πρωινά,
Πλήθος δέσμες ἡλιαχτίδες χρυσορρόδινες...

**Ποιητές, μή λυπάσθε γιά ὅσα δέν
προλάβετε νά ἐκφράσετε**

Ποιητές, μήν κλαῖτε τίς χαμένες ἐμπνεύσεις σας⁸
Εἴτε ἦταν βραχύβια ἡ βιολογική σας μοῖρα
Εἴτε τά χρόνια διάβηκαν κι ἐκάμφθηκε ἡ εὐαίσθησία
Κι ἡ λυρική ψυχική διάθεση κι ἱκανότητα ἐκφρασης,
Ποιητές, μήν κλαῖτε τίς χαμένες ἐμπνεύσεις σας.
Σέ κεῖνες ἔχει λάχει ἡ ἀξιότερη μοῖρα.
"Ἐμειναν ἀτόφιες, ἀγνές, καθαρές,
"Ἐτσι καθώς ἦτανε μεσ' στήν καρδιά σας,
Δίχως ἡ ἐκφραση κι ἡ ἐξωτερίκεψη νά τίς προδώσει
Κι οὔτε νά τίς μειώσῃ τό ντύσιμο μέ λέξεις ἀνθρώπινες

Ούτε νά τίς σχολιάζουνε μ' ἐλαφρότητα οἱ τυχαῖοι ἀναγνώστες,
Οἱ ἀνάξι | κι ἀνίδεοι
Κι ἀνήμποροι νά σᾶς νιώσουνε «δέκτες».⁹
Ποιητές, μήν κλαῖτε τίς χαμένες ἐμπνεύσεις σας.
Τίποτα δέν μπορεῖ νά χαθεῖ μ' τὰ στό Σάμιθ¹⁰

Θλιμμένη Κυριακή

Πόσο λυπητερό ἦταν ἀπόψε τό δειλινό τῆς Κυριακῆς...¹¹
Κρατώντας τά λουλούδια,
Γύρισα ὁλομόναχος στήν κάμαρά μου.
Τό καταλαβα πῶς δέ θά ξανάρθεις.
Στή σκέψη μου ἀχοῦσαν τά τραγούδια ἀγάπης
Πού μοῦλεγες τόν καιρό πού ἀκόμα ἤμασταν μαζί.
"Εμείνα στό σκοτάδι κι ἔκλαψα σιγαλά,
Ἐνῶ ἔξω σφύριζε ὁ κρύος ἀέρας τοῦ χειμῶνα.
Πόσο θλιμμένο ἦταν τό ἀποψινό κυριακάτικο δεῖλιν...
Ναί, νά πεθάνει κανεῖς ὅταν τόσο πολύ ἔχει πονέσει...
Τότε ἴσως ἔρθεις, μά θάχω φύγει πιά.
Τά κεριά θά καῖνε σάν ὑστερνὴ ἐλπίδα:
Πῶς ἴσως ξανασπύξουμε σέ μιάν ἄλλη ζωή,
Σέ μιάν ἄλλη ἐποχή. Τῇ μοναξιά δέν τὴν ἀντέχω.
Σέ κεῖνον τόν διαφορετικό «κύκλο πολιτισμοῦ»
Κύτταξε μὴ μοῦ ἀρνηθεῖς τὴν «ἀναγνώριση»,
Μὴ νιώσεις ἄτονες κι ἀμφίβολες κι ὥχρες
Τίς «ἀναμνήσεις ἀπὸ προὔπαρξη»...

Μεταφρ. Γ.Μ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ ἀπὸ τό γερμανιστὸ ἱερίμο.

1. Τοπωνύμιο πού σημαίνει «ἀνθός τῶν λουλουδιῶν» στὴ διεθνή μέ ἀγγλο-σκανδιναβικὴ ρίζες γλῶσσα τοῦ 39ου αἰῶνα μ.Χ. Ἀπόσπασμα ἀπὸ λαϊκὸ τραγούδι – ἄγνωστου ποιητῆ – πού εἶναι ἓνας ὕμνος καὶ μιὰ ἔκφραση ἀγάπης γιὰ τὴ γιγάντια σέ πληθυσμὸ καὶ σ' ἔκταση ἰδιαίτερη πατρίδα, τὴν παραρρήνεια μεγάπολη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ βορρᾶ (39ος αἰ.). Τό ὀφείλουμε – καθὼς καὶ τὰ δύο ἐπόμενα – στὴν πέννα τοῦ Ἀντρέα Νόρβαμ πού θά ἔχει ἐντονότατες ἀναμνήσεις προὔπαρξεως στὰ εἰκοσιοχτὼ του χρόνια, ὕστερα ἀπὸ ἓνα τροχαῖο πού θά ὀδηγήσει πρόσκαιρα στὸν κλινικὸ του θάνατο. Ὁ Πάουλ Ντὴναχ τόχει μεταγράψει (1923-1924) στὰ γερμανικά, σάν ἓνας ἀπλὸς «ἀντιγραφὴς ἀπὸ μνήμης».

2. Erleben στο γερμανικό κείμενο.
3. Γλυπτικό άριστοτέχνημα (βλ. σημ. 5).
4. Άριστουργηματικές γραμμές πλαστικής, όπου έχει δοθεί «ζωή» στο μάρμαρο.
5. Ένν. τή σμίλη του Μέλσαιμ. Το περίφημο μαρμάρινο σύμπλεγμα του Μέλσαιμ (Νέο Γκαίτεμποργκ, Ξαντός αιώνας της νέας τους χρονολογίας) στημένο στο μεγάλο πάρκο της Άμερτάουν. στίς ανατολικές παρυφές του Μπλόμστερφορ, πάνω σέ όρθογώνιο βάθρο από κόκκινο γρανίτη, εικονίζει Ένα κομμάτι άπ' τή «λιτανεία των κατηφόρων» που πορεύονται στον Ναό των άφανών Μαρτύρων, στη Rosernes Dal. («Κοιλ. Ρόδων» έκδ. 1979, σελ. 586).
6. Άπό πλήθος κήπους κι άνθότοπους, δίχως τήν παραμικρή «μόλυνση περιβάλλοντος» («νέφος»).
7. «Γραμμές» όχι του γλυπτικού άριστουργήματος. Άναφέρεται στους «ναούς, στα αειώματα, στίς κιονοστοιχίες».
8. Στίχοι του Σούλσνικ (βλ. σελ. 405 στην «Κοιλ. Ρόδων» στην έκδ. 1979).
9. Τα είσαγωγικά σημαίνουν άρνηση (άκριβώς δηλαδή ότι δέν είναι Ικανοί κι άξιοι δέκτες).
10. Τήν άκριβή Έννοια του φιλοσοφικού αυτού όρου των μελλοντικών καιρών βλ. στην «Κοιλάδα Ρόδων» σελ. 823.
11. Ούγγαρέζικο της εποχής, του μεσοπολέμου (1935;) Πεισιθάνατη έλεγεία, υπερβολικά ρομαντική. Ό Ιωάννης Μπορός στη Βουδαπέστη (ίσως κι άλλοι) έδωσε θεληματικά τέλος στη ζωή του, υπό τήν έπίηρεια μελαγχολικής ψυχικής διάθεσης. Ψιθύριζε αυτούς τους στίχους πεθαίνοντας. Δέν είχε άντέξει τή μοναξιά και τήν έγκατάλειψη. Για κείνην δέν ήταν Ένας «δεσμός ζωής». Ό Ιω. Μπορός όμως είχε νιώσει τή «μεγάλη» κι «άληθινή» άγάπη και πίστευε πως ποτέ δέ θά χώριζαν («Κοιλ. Ρόδων») σελ. 702).

Λουλού Καραβά Νικολαΐδου

Μιά χρυσή του Ήλιου άχτίδα

Πεζεύω μιά χρυσή του Ήλιου άχτίδα

τίς τροχιές των άστρων νά διαβώ.

Στά νεφελώματα και Γαλαξίες,

Θεέ, θά ψάξω νά σέ βρω.

Και ταπεινά, μπροστά στο Όρόνο σου, θά γονατίσω,

της Γης μας τό παράπονο ν' άφήσω...

Παν. Δ. Ἀναγνώστου

Διά τῆς Ἀναγεννήσεως ἡ Ἐξέλιξις

«Ἡ ἀναγέννησις εἶναι μέθοδος ψυχικῆς ἐξελίξεως. Αὕτη ὑφίσταται πάντοτε ἐν ἐνεργείᾳ, λανθανουσῶν τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων καὶ ἐν ἀγνοίᾳ αὕτη τελεῖται, ἀλλὰ ἀναγνωριζομένων τῶν μέσων τῆς ἀναγεννήσεως αὕτη ἐπισπεύδεται».

Σπ. ΝΑΓΟΣ

Σέ κάθε ἐποχὴ ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνθηκε μιὰ ἐσωτερικὴ δίψα ἀναγεννήσεως καὶ λυτρώσεως, ἡ ὁποία εἶναι ἀποτέλεσμα νόμου πού λειτουργεῖ στή φύση τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ποθεῖ προβιβασμό καὶ ἐξέλιξη. Ἡ ἀγνοία τοῦ νόμου τούτου δημιουργεῖ τὴν προσδοκία ἑνός ἥρωα ἢ Θεοῦ ἢ Μεσσίας πού θά φέρει τὴν ἀναγέννηση καὶ τὴ λύτρωση. Ὁ πόθος αὐτός τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἰσχυρότερη μέσα στή φύση δύναμη, ἡ ὁποία ἐπενεργεῖ ὥστε νά ἐνσαρκώνεται αὕτη ἡ ἰδέα καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀργότερα λαμβάνει τὴν ἐνσάρκωση αὐτή, ἀπὸ ἱστορικὴ ἀπλῶς σημασία, σφάλλει περιοριζόμενος στό ἀποτέλεσμα καὶ παραγνωρίζοντας τὴν αἰτία.

Ἡ μελέτη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εἶναι κολοσσιαίας σημασίας καὶ γιὰ τοῦτο ἡ ἐσωτερικὴ φιλοσοφία τάσσει σάν θεμελιώδες ζήτημα τὴ διάκριση τῆς μορφῆς ἀπὸ τῆς ψυχῆς.

Ὁ ὕλικός κόσμος ὑποπίπτει στὶς γνωστές 5 αἰσθήσεις μας καὶ εἶναι πραγματικός ὡς πρὸς τὴν μορφήν του. Ἀλλὰ οἱ αἰσθήσεις αὐτές εἶναι ἐξωτερικά ὄργανα, μέ πληρεξουσιότητα ν' ἀντιλαμβάνονται τὰ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τοῦ κόσμου. Ἡ ἐσωτερικὴ μορφή τοῦ κόσμου χρειάζεται ἄλλα ὄργανα καὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνευματικοῦ τοῦ ὁργανισμοῦ, μέ ἄλλη δομὴ καὶ εὐαισθησία. Πρὸς τοῦτο ἡ ψυχὴ χρειάζεται ἠθικὴ καλλιέργεια καὶ μεγάλῃ ἠθικῇ ψυχῇ εἶναι ἀποτέλεσμα ἀναριθμῆτων αἰώνων καὶ μεγάλης προσπάθειας, διὰ τῆς μεθόδου καὶ ἀγωγῆς, τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιστήμης τῆς Βασιλικῆς Τέχνης, τὴν ὁποία διδάσκουν τὰ Μυστήρια, ὅταν λειτουργοῦν κανονικά καὶ μεταδίδουν διὰ τῶν μυήσεων στὶς ἀλήθειες τῆς Φύσεως καὶ τοῦ Πνεύματος αὐτῆς, τὸν τρόπον τῆς ἐξελίξεώς της.

Ἡ ἀνεξέλικτη ψυχὴ ἔχει ἀτελῆ ὑλοβαρῆ σωματικὸ ὁργανισμό, ὅπως ὑπάρχει καὶ βαθμὸς ψυχικῆς ἐξελίξεως, πού ἡ ψυχὴ ἔχει δημιουργήσει μέσα σ' αὐτόν, τὸν πνευματικὸ τοῦ φωτεινοῦ ὁργανι-

σμό, μέ αισθητήρια ὄργανα ἀνώτερα, ἀφοῦ προηγούμενα συμπλήρωσε τόν κύκλο τῆς ἐξελιξεώς της, μέ τήν ἐμφάνισή της σέ ὀργανισμούς τῆς Γῆς καί μετενσαρκώσεώς της στήν ἀνθρώπινη μορφή.

Ἡ ἀρχαία Σοφία δίδασκε: «Οὐδεὶς ἂν μὴ ἀπολύτως ἀγνός, δύναται νά ἀναγεννηθεῖ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πυρός τοῦ λειτουργοῦντος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, ὡς φορέας ζωῆς καί ὡς δημιουργική δύναμις». Κατά δέ τοὺς Πυθαγορείους: «μόνον ὅταν γεννηθεῖ στό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὁ Ἀπόλλων, δηλαδή μετατραπεῖ ἡ αἰθερική οὐσία τοῦ πνεύματός του σέ Ἀπολλώνιο Λόγο, θά καταστεῖ αὐτόφωτη ὑπαρξη καί θά νικήσει τό θάνατο».

Ὁ βαθμός αὐτός τῆς ἐξελιξεως τῆς ψυχῆς εἶναι ὁ ὕπατος καί ἀποτελεῖ τό σκοπό τῆς μακραίωνης πορείας της, πού τήν ἀπελευθέρωσε τελείως ἀπό τοὺς περιορισμούς καί τοὺς νόμους τῆς ὑλοβαροῦς σωματικῆς της καταστάσεως. Ἡ ψυχὴ φθάνει στό βαθμό τῆς δημιουργίας τοῦ πνευματικοῦ της ὀργανισμοῦ ὅταν γνωρίζει τήν Ἀλήθεια, ἐφαρμόζει τῇ Γνώσῃ τῆς Ἀληθείας καί ἔχει ἐκδηλώσει μέσα της τοὺς νόμους ἐκείνους τῆς Φύσεως καί τοῦ πνεύματος αὐτῆς, πού συντελοῦν στή δημιουργία του.

Κατά τίς δοξασίες τοῦ νόμου τῆς μετενσαρκώσεως, ἡ ἐξέλιξη τῆς ψυχῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴδια, σάν ἐλεύθερη ψυχικὴ ἀτομικότητα, νά ἀναγνωρίσει τὰ μέσα τῆς ἀναγεννήσεως της γιὰ νά φθάσει σέ κάποια ἐποχή, νά μὴν ἔχει ἀνάγκη τοῦ γνωστοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ, ἀλλοιῶς θά συνεχίζει τὴ σειρά τῶν γεννήσεων καί θανάτων, γιὰ νά θερίζει σε κάθε ἐνσάρκωσή της, ὅτι ἔσπειρε στήν προηγούμενη.

Ἡ κατάσταση ἣ αἰδῖος οὐσία, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐκπορεύεται τό Σύμπαν καί οἱ μορφές καί οἱ ψυχές, εἶναι μία καί ἡ αὐτή, τὴν ὁποῖαν οἱ ἀρχαῖοι ἀποκαλοῦσαν Χάος, τό ὁποῖο περιεῖχε «ἐν δυνάμει» τὴν τάξη. Τὴν κατάσταση αὐτὴ διεμόρφωσαν σέ Τάξη δύο κοσμογονικὲς οὐσίες, ἡ Μονάδα καί ἡ Δυάδα, οἱ ὁποῖες ἐκδηλώνονται σάν ἀρχὴ τοῦ παντός, ὅπως μᾶς λέγει ὁ Πυθαγόρειος Σ. Νάγος καὶ ἡ Πυθαγόρεια φιλοσοφία, θεία δέ οὐσία ἡ θεία ἐνέργεια συνετέλεσε πρὸς ἐκδήλωση τοῦ Σύμπαντος.

«Ἡ πρώτη οὐσία ἦταν ἡ Θεία ΑΓΑΠΗ, ἡ ὁποία ἦταν ἀναρχη, αἰδῖος καί ἀπροσπέλαστη, ἦταν αὐτὴ πού ἄρχισε ἀπὸ τό ἀπείρως μικρό, γιὰ νά ἐπεκταθεῖ στό ἀπείρως μεγάλο. Ἦταν δίφυλη, ἀποτελούμενη ἀπὸ Κίνηση καί Ζωὴ ἐκ τῶν ὁποίων ἐκκολάφθηκαν ὅλες οἱ οὐσίες τοῦ Σύμπαντος καί νέες ἀπείρως στό ἀπειρο θά ἐκκολάπτονται, σέ μιά ἄπειρη παραγωγή ἐκκόλαψης δυνάμεων, ἐκ τῶν ἐξ αὐτῶν παραχθέντων ΕΓΩ καί ἐκ τῶν ΕΓΩ τό αἰώνιο Φῶς, διὰ τοῦ αἰωνίου νόμου τῆς ἐξελιξεως».

Κατά τās Ἑσωτερικάς δοξασίας ἡ Μονάδα μέ τήν Δυάδα συνεργάζονται, συλλειτουργοῦν στή Θεία Οὐσία, σέ μιά δράση παλμική, κεντρομολική καί φυγοκεντρική, γιά τήν ἐκδήλωση καί ἐξέλιξη τοῦ Σύμπαντος.

«Ὁ ὀργανισμός τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ὄργανο γιά τήν ἐκδήλωση, μεταμόρφωση καί ἐξέλιξη τῆς ψυχῆς, στό βαθμό τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς ἡ ὁποία εἶναι σύνθεση ὑλικῶν οὐσιῶν τῆς Φύσεως, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ ψυχὴ εἶναι σύνθεση τῶν ἀφθάρτων οὐσιῶν αὐτῆς, ἥτοι ἡλιακῆς οὐσίας καί ἡλιακῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποία ἐνέχει τίς ιδιότητες τοῦ Φωτεινοῦ Ἑλιακοῦ Αἰθέρα, τοῦ ὁποίου προεξέχουσα δύναμη εἶναι ἡ πνευματικὴ ἐνέργεια ἢ Ἑλιακός Λόγος καί εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἀθάνατη». Εἶναι μέρος τῆς Θεότητος, ἀπὸ ἀταγῶγῆς τῶν οὐσιῶν καί ἔχει «δυνάμει» μέσα της, κάθε τῆς Φύσεως ἐκδήλωση μέ ἀνώτερο σκοπὸ τῆς θεοποίησής της.

Ὁ Ν. Παράσχης, θετικὸς ἐπιστήμονας καί ἀμεσος μαθητὴς τοῦ Σ. ΝΑΓΟΥ στό ἔργο του «Δημιουργία καί Πνευματικὴ Ἀναγέννηση» γράφει: «Ἡ ψυχὴ γιά νά ζήσῃ καί ἐξελιχθῇ, στό διαφορετικὸ κάθε φορά περιβάλλον, ἔχει ἀνάγκη μορφῆς ἢ ἐνεργητικοῦ μέσου, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου νά μπορῇ νά ἀφομοιώνῃ τήν ἐνέργειαν τοῦ περιβάλλοντος καί νά ἐκδηλώνῃ διὰ τοῦ ὀργανισμοῦ, τίς ἴδιες αὐτῆς δυνάμεις».

«Τὸ μέσον αὐτὸ τὸ δημιουργεῖ ἡ ψυχὴ, μέ τήν συνδρομὴ τῶν δυνάμεων τοῦ Οὐρανοῦ καί τῆς Γῆς καί διὰ μέσου τούτου ἔρχεται σ' ἐπαφὴ μέ τὸ περιβάλλον της καί διὰ τοῦ ἀφομοιωτικοῦ συστήματος τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου, ἐνεργεῖ ὡς ἐνσυνείδητη ὑπαρξὴ ἀπὸ χώρου καί ἀπὸ χρόνου».

Ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός εἶναι γιά τήν ψυχὴ ἡ τελειότερη ὀργανικὴ μορφή στή Γῆ καί εἶναι τὸ τέρμα τῆς στή Γῆ ὑπάρξεώς της. Μέ τὸν ὀργανισμό αὐτὸ ἐξεδήλωσε ὅτι εἶχε νά ἐκδηλώσῃ διὰ τῶν ἐνσάρκώσεών της, ἀφομοιώνουσα κάθε ἐνέργεια καί Γνώση πού ἔχει σχέση μέ τὸ σκοπὸ τῆς ἐξελιξεώς της στή Γῆ.

Ἀλλὰ πέρα ἀπ' αὐτὸ ἡ ψυχὴ ἔχει ἀνάγκη νέου, πνευματικοῦ ὀργανισμοῦ, μὴ ὑποκειμένου ἀπὸ νόμο τοῦ θανάτου τὸν ὁποῖο ἀποκτᾷ διὰ τῆς ἀναγεννήσεως. Νόμοι ὑλικοὶ καί πνευματικοὶ ἐφαρμόζονται καί μέσα φυσικὰ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τήν ψυχὴ καί τὴ Θεότητα, γιά νά δημιουργηθῇ ὁ νέος πνευματικὸς ὀργανισμός, μέ βάση τὸν ὑπάρχοντα ὑλικὸ ὀργανισμό, μέ τίς μέσα σ' αὐτόν δρῶσες δημιουργικὲς δυνάμεις καί τὸν «Συνδεδειγμένον Λόγον», τὸν ὁποῖο παραλαμβάνει ἡ ψυχὴ, ἀπ' τὸν ἀστρικὸν κόσμον, πρὶν ἐνσάρκωθῇ γιά νά συνεχίσῃ τήν πορεία τῆς ἐξελιξεώς της μετὰ τὸ θάνατον τοῦ ὑλικοῦ της σώματος.

Πρός τοῦτο ἡ βοήθεια καὶ καθοδήγηση ἀνωτέρων πνευματικῶν ὄντων εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὸν νόμο τῆς καθολικῆς ἀλληλεπιδράσεως καὶ ἀλληλεγγύης, ὁ ὁποῖος προσδιορίζει τὴν ἐκ τῆς Εἰμαρμένης πορεία τῆς ψυχῆς, πρὸς τὴν πνευματικὴ τῆς μεταμόρφωση.

Πρέπει νὰ κατανοηθεῖ ὅτι ὁ «Συνδεδειγμένος Λόγος» γιὰ τίς ἐνσάρκωσεις τῆς ψυχῆς, σέ γήινο ὄργανισμό, εἶναι ἀπαραίτητος, διότι αὐτός ἔχει σύνθεση ἀπὸ οὐσίες, οἱ ὁποῖες μετέχουν στίς ἰδιότητες τῶν οὐσιῶν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ὑλικοῦ ὁργανισμοῦ.

«Οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου ὁργανισμοῦ, διὰ τοῦ ἀναβολισμοῦ καὶ διὰ μέσου τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὅπως προαναφέρθηκε, ἔχουσες ἡλιακὴ ἐνεργητικὴ βάση, ἐνισχυόμενες δὲ καὶ ἀπὸ δυνάμεις πνευματικῆς φύσεως, γίνονται ὁ κύριος δημιουργικὸς παράγοντας τοῦ νέου πνευματικοῦ ὁργανισμοῦ. Τοῦτο εἶναι ἡ Γνώση τῶν Θεοσοφικῶν Ἑσωτερικῶν καὶ Μυστηριακῶν συστημάτων, ὅπως θὰ μπορούσε καθένας, μὲ τὴν ἐνδελεχῆ μελέτη γνωστῶν καὶ ἄλλων σπανίων κειμένων, ὀρθοδόξων καὶ μὴ νὰ πιστοποιήσει, ἔχοντας ὅμως ἐλεύθερη καὶ ἀνεπηρέαστη διάθεση».

Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω ἔχομεν τὴν γνῶσιν τῆς δημιουργίας πνευματικοῦ σώματος ἐντός τοῦ ἀνθρωπίνου φυσικοῦ, ἡ ὁποία προήλθεν ἀπὸ τὰς Κινεζικὰς Μυστικιστικὰς Κοινωνίας, αἱ ὁποῖαι ἐλειτούργουν κρυφίως πρὸ δύο χιλιάδων χρόνων καὶ ἄνω καὶ ἐγένετο προσιτὴ εἰς ἱεριορισμένον ἀριθμὸν Κινέζων τὸ 1920 ὅταν διὰ πρώτην φοράν ἐδημοσίευσαν τὴν γνῶσιν των. Αὕτῃ ἡ γνῶσις ἐγίνετο γνωστὴ εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν RICHARD WILHEM, γνωστὸν Γερμανὸ Σινολόγο, ὁ ὁποῖος ἐπῆγεν εἰς τὴν Κίνα καὶ ἀπεκάλυψεν αὐτὴν τὴν γνῶσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔγραψεν ἓν πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Μυστικόν τοῦ Χρυσοῦ Λουλουδιοῦ», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τὸ 1929 καὶ μετεφράσθη εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑπὸ τοῦ F. BAYNES.

Σχετικῶς μὲ τὸν πνευματικὸ ὁργανισμό πολλοὶ Θεόσοφοι ἔχουν ἐκτεταμένως ἐρευνήσει καὶ γράψει βιβλία. Εἰδικῶς ὁ C.W. LEADBEATER ἔχει γράψει ἓν βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Δι' αὐτοὺς ποὺ πενθοῦν» εἰς τὸ ὁποῖον θετικῶς δηλώνει καὶ ἐξηγεῖ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ζοῦν αἱ ψυχαὶ μετὰ θάνατον εἰς τὸν πνευματικόν κόσμον διὰ χρησιμοποιήσεως τοῦ πνευματικοῦ των ὁργανισμοῦ.

Ἡ μέθοδος τῆς ἀναγεννήσεως ἡ ὁποία θὰ μᾶς ὁδηγήσει στὴν κατανόηση καὶ ἐκδήλωση τῶν παραπάνω ἔχει πηγὴ τὴν ψυχὴ μας καὶ γιὰ νὰ ἐπισπευσθεῖ, χρειάζονται ὁρισμέναι προϋποθέσεις, τίς

όποιες προαναφέραμε ως πηγές της αρχαίας Σοφίας καί της δράσεως τῶν Μυστηρίων.

Ἡ ἀρχαία φιλοσοφική Γνώση, πού ἔχει τήν πηγή της σέ ἐμπνεύσεις, προερχόμενες ἀπό θειότερα ὄντα καί ἡ ὁποία ἐκφράστηκε μέ τή μορφή καλῶς λειτουργησάντων Μυστηρίων, δίδαξε καί ἴσως διδάσκει ἀκόμα, τόν τρόπο πού ἐπιτυγχάνεται, συντομεύεται καί ἐξασφαλίζεται τό μέσο συνεχίσεως ἐνσυνειδήτου καί ἐνεργητικῆς πνευματικῆς ζωῆς, μετά τό θάνατο τοῦ ὕλικου σώματος τῆς ψυχῆς. Τοῦ μέσου δηλαδή ἐκείνου τῆς ἀθανασίας, τό ὁποῖον εἶναι ὁ λεγόμενος πνευματικός ὀργανισμός, ὁ ὁποῖος ἐπιτυγχάνεται διά τῆς ἀναγεννήσεως, ἡ ὁποία εἶναι μέθοδος ψυχικῆς ἐξελίξεως.

Στά Μυστήρια διδάσκονταν τά μέσα τῆς ἀναγεννήσεως καί ὁ τρόπος τῆς συνάψεως τῶν ἀναγκαίων σχέσεων τῶν ψυχῶν τῶν μυστῶν, μέ πνευματικές ὀντότητες τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, στόν ὁποῖο θά εἰσέρχονταν, μετά τήν ἐγκατάληψη τῆς γήινης ζωῆς τους. Τοῦτο ἀποτελοῦσε τό κύριο καί μή ἀποκαλυπτόμενο εὐκόλα μυστικό τῶν Μυστηρίων, τό ὁποῖον κανένας ἐξ ὧν ἐμυήθησαν σ' αὐτά δέν ἀποκάλυψε ποτέ καί τοῦτο εἶναι τό μέτρο κρίσεως τῆς ἀξίας τῶν μυηθέντων καί τοῦ μυσταγωγικοῦ συστήματος.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι θλιβερά διαπίστωση, ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια νά δέχεται τήν ἐξέλιξη καί μεταμόρφωση πάντων τῶν ἐν τῇ φύσει, διά τῶν μορφικῶν των μεταβολῶν καί διά τό ὕψιστον τῆς Θείας Δημιουργίας, τόν ἄνθρωπον νά πιστεύει ὅτι ὁ Δημιουργός του τόν προώρισε καί τόν περιώρισε σέ ἕνα μικρό χρονικό διάστημα ζωῆς, ἐτοιμάζοντας μετά τό τέρμα της μιά ἐκδικητική στασιμότητα. Μιά κόλαση γιά τούς ἁμαρτωλούς καί ἕνα παράδεισο γιά τούς ἀγαθούς, μέ ἀποτέλεσμα ὁ θεῖος καί φυσικός συνάμα νόμος τῆς ἐξελίξεως τῆς Θείας Δημιουργίας, ὁ ὁποῖος διά τῆς μεταμορφωτικῆς του δράσεως ὁδηγεῖ καί αὐτή τήν ὕλην εἰς ἐκπνευμάτωσιν, νά σταματᾷ διά τήν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, τήν ἀνθρωπίνη ψυχή. Νά παραδέχεται τήν ἀθανασία τῆς ὕλης μέσα σέ μιά συνεχῆ μεταμόρφωση καί ἐξέλιξη τῶν διαφόρων στοιχείων καί μορφῶν τῆς Γῆς, καί νά δέχεται στασιμότητα καί αἰώνια καταδίκη γιά τήν ἀθάνατη ἀτομική ψυχή τοῦ ἀνθρώπου, ἀπό ἕνα δημιουργό, δημιουργημα τῆς στενῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ὅταν αὐτή εὐρίσκεται εἰς τό σκότος καί δέν ἔχει ἀναγεννηθεῖ καί ἐξελιχθεῖ διά τοῦ Θεοῦ Φωτός τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ της.

Γιάννης Κουτσοχέρας

ΑΣΠΡΟ ΧΕΡΙ - ΜΑΥΡΟ ΧΕΡΙ

Λευκό χέρι το ένα
ανδρικό.

Μαύρο το άλλο·
άνυδρο
πεινασμένο
κάτισχο
με κατάμαυρη βουβή πικρία
τούτο το σκελετωμένο χέρι του παιδιού
στην Καραμοτζά της Ουγκάντα
και που πέθανε περιμένοντας και περιμένοντας
της λευκής φυλής το χρέος το υπερήμερο.

Τώρα στη λευκή παλάμη
η κατάμαυρη παλάμη του παιδιού.

Χειραψία πένθιμη συγκλονιστική
σπάταλε
—σε άσκοπες τροφές
σε πολεμικά παιχνίδια
σε πυρηνικούς πύραυλους—
και άκαρδε της άκαρδης λευκής φυλής μας αιώνα.

Ντρέπομαι.

Παίζουν τα παιδιά της λευκής φυλής
με λογής - λογής όπλα·
της ξηράς
της θάλασσας
του αγέρα.

Παίζουν φοβερίζοντας «εν ου παικτοίς».

Κι ούτε που Ρα πάψω ενάντια να κραυγάζω.

Και οι αφελείς χαίρονται.
Και επιχαίρουν οι πολεμοχαρείς
οι πολυεθνικοί
οι θυγατρικοί
οι κερδοσκόποι.

Και πεθαίνουνε θλιμμένα τα άσιτα παιδιά.

Άλλοτες εμίλαγα για πολίτες του Κόσμου
για μια μάνα Γη της ανθρωπιάς

Κι ούτε που θα πάψω να μιλώ
ανισόρροπε της ισορροπίας του τρόμου αιώνα
που δεν ντρέπεται.

III

Άλλοτες τραγούδαγα την ωδή του Πίνδαρου
— Είμαστε παιδιά της ίδιας μάνας—
της μάνας Γης.
Τώρα των μανέδων ο θρήνος
για τα απόκληρα
τα ατροφικά
τα παιδιά του αργού θανάτου.

Και ποιούς στίχους να βρω για ελεγεία;

Άλλοτες εμίλαγα στο Συμβούλιο της Ευρώπης
νά 'ναι οι βασικές τροφές
για όλα τα παιδιά του κόσμου ελεύθερα αγαθά.
Κ' έγιναν τα λόγια μου εκείνα απόφαση.
Όμως η γραφή τους μένει στα χαρτιά.

Και πεθαίνουν τα άσιτα παιδιά.

Και με ποια κραυγή να σου κραυγάσω
ένα πύρινο κατηγορώ
άκαρδε της άκαρδης φυλής μας αιώνα
παιδοκτόνε.

Δημητρίου Ἀποστ. Κυριάκη

Περί τοῦ Pierre Teilhard De Chardin

Ὁ PIERRE TEILHARD DE CHARDIN, ὃν ἐφεξῆς θά μνημονεύω-
μεν ὡς TEILHARD, ἦτο Γάλλος, ἱερεὺς τοῦ Τάγματος τῶν
Ἰησουϊτῶν, ἐσπούδασε γεωλογίαν, ὡς καὶ παλαιοντολογίαν, εἰς ἣν
καὶ διεκρίθη. Ἦτο ἐξόχως ἐπιμελής, βαθύτατα θρησκευόμενος,
ἀκάματος καὶ μονήρης. Ἐλέχθη δι' αὐτὸν εὐστόχως, ὅτι ἦτο ὁ ἄν-
θρωπος τῆς προσευχῆς, τοῦ διαλογισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστήμης. Δι'
αὐτόν ἡ ἔρευνα ἦτο προσευχή. Προσεπάθησε, διὰ τῶν πρωτοτύ-
πων πράγματι, ἀπόψεών του, ὅπως ἀνανεώσῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς
Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾧ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν καὶ
ιδίαι τῆς βιολογίας. «Δὲν εἶμαι — ἔλεγεν — οὔτε Θεολόγος, οὔτε φι-
λόσοφος, ἀλλ' εἷς σπουδαστής τῶν φαινομένων τῆς Ζωῆς, εἷς φυ-
σικός, ὑπὸ τὴν παλαιάν Ἑλληνικὴν ἄποψιν». Ἀπησχόλει αὐτόν σο-
βαρῶς τό πεπρωμένον τοῦ κόσμου καὶ προσεπάθησε νὰ εἰσδύσῃ,
μέ ὁλόκληρον τὴν δυνάμιν ἣν διέθετεν εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο καὶ
τῆς Ζωῆς ἐν γένει. Ὡς ἔλεγεν, ἤρρεσεν εἰς αὐτόν ν' ἀκούῃ τὴν ἄ-
πειρον μουσικὴν τῶν πραγμάτων. Κατὰ τὸν πρῶτον Παγκόσμιον
Πόλεμον ὑπηρέτησεν εἰς τὸ Ὑγειονομικὸν Σῶμα, πολλάκις δέ, λό-
γω τῆς μεγάλης εὐσισθησίας του, ἀπεμακρύνετο ἐπ' ὀλίγον τῆς
ὑπηρεσίας του, μεταφορᾷ νεκρῶν καὶ τραυματιῶν, ἵνα κλαύσῃ
κατ' ἰδίαν. Ὁ CL. GUENOT εἶπε περὶ τοῦ TEILHARD, ὅτι ἔμεινε κα-
τάπληκτος ἐκ τῶν κενῶν, ἥτινα ὑπάρχουν εἰς τὸ ὅλον ἔργον του,
ἥτοι τὰ βιβλία του. Παρά ταῦτα, ἐκφράζει περὶ αὐτοῦ τὸν θαυμα-
σμόν του καὶ τὴν βαθεῖαν ἐκτίμησιν, διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν
πρωτοτυπίαν τῶν σκέψεων καὶ τῶν ὁραματισμῶν του. Ὁ TEI-
LHARD ἐβάσισε τὰς ἀπόψεις του κυρίως εἰς ὠρισμένα ἐδάφια τῆς
διδασκαλίας τοῦ Παύλου, ἅτινα θά μνημονεύσωμεν κατωτέρω καὶ
τά ὅποια οὗτος ἠρμύνευσε κατὰ τρόπον διάφορον κατὰ πολὺ τῆς
διδασκαλίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, δι' ὃν λόγον καὶ κατηγορή-
θη ὡς ἑτερόδοξος (αἰρετικός).

Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὁ TEILHARD ἦτο εἷς μέγας καὶ καλῆς
πίστεως ὁραματιστής. Οὗτος, κατὰ τὴν ἑκθεσιν τῶν ἀπόψεών του,
μετεχειρίσθη ὠρισμένους ὅρους, τινὰς τῶν ὁποίων μνημονεύομεν
καὶ κατ' ἔννοιαν, ὡς ἡμεῖς κατηνοήσαμεν τούτους. Ἐπομένως, ὁ
ἀναγνώστης, προκειμένου νὰ σχηματίσῃ ἰδίαν καὶ σαφῆ ἀντίληψιν
περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ TEILHARD, δεόν νὰ μελετήσῃ τὰ ἔργα

του. Κατωτέρω μνημονεύομεν τούς διαληφθέντας ὄρους, ἥτοι μόνον ἐκείνους, οἵτινες εἶναι συναφεῖς πρὸς τό ἀντικείμενον τοῦ παρόντος πονηματίου.

A. Πλήρωμα

Εἶναι τό μυστικόν σῶμα τοῦ Χριστοῦ· τό σύνολον τῶν Χριστιανῶν, ἡνωμένων μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Νοοῦνται, δηλαδή, οἱ Ἐκλεκτοί. Κατ' ἄλλην διατύπωσιν, ὡς Πλήρωμα νοεῖται ὁλόκληρος ἡ Δημιουργία, ἡνωμένη μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁλόκληρον τό Σύμπαν, ὅπερ θά ἐξαγιασθῇ, θά γίνῃ Θεῖον. Ὅταν συμπληρωθῇ τό Πλήρωμα, τότε θά ἔχη ὁλοκληρωθῇ ἡ Χριστογένεσις.

B. Παρουσία

Νοεῖται ἡ φανέρωσις τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅλα τά πράγματα, ὅτε θά ἐπέλθῃ καί τό τέλος τοῦ Χρόνου.

Γ. Κοσμογένεσις

Εἶναι τό φαινόμενον τῆς Ἐξελίξεως τοῦ Σύμπαντος ἀπό τῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου, κατ' ἀντίθεσιν, δηλαδή, πρὸς τήν κρατοῦσαν ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τό παρελθόν ἄποψιν, περί τῆς στατικότητος τοῦ κόσμου.

Δ. Βιογένεσις

Δηλαδή ἡ γένεσις τῆς Ζωῆς.

Ε. Βιόσφαιρις

Νοεῖται τό στρῶμα τῆς ζωσῆς οὐσίας, ὅπερ καλύπτει τήν Γῆν, μετὰ τήν ζωοποίησιν τῆς ὕλης.

ΣΤ. Ἀνθρωπογένεσις

Ἡ γένεσις τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους (HOMONIZATION).

Ζ. Νοογένεσις

Ἡ γένεσις τοῦ SPIRIT, ἥτοι τῆς σκέψεως.

Η. Νοόσφαιρα

Ἦτοι τό σκεπτόμενον στρῶμα ἀνωθεν τῆς Γῆς, τῆς βιοσφαίρας· ἡ ψυχὴ τῆς Γῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἄστρον ζωοποιημένον (VITALISE). Ἡ ἀνοδος τοῦ ESPRIT — σκέψεως — ἀπετέλεσε τήν νοόσφαιραν, ἥτις ἀποτελεῖ τό σκεπτόμενον κάλυμα τῆς Γῆς, ἐκ τοῦ συνόλου τῆς ἀνθρωπότητος.

Θ. Σημείον Ὡμέγα — Ω —

Εἶναι τό κέντρον, ὅπου ὁ Χριστός, ἥτοι ἡ κεφαλή τῆς Δημιουργίας, μετά τοῦ Πληρώματος, θά ἐνωθῇ μετά τοῦ Θεοῦ. Κατά τήν γνώμην ἡμῶν, ὁ TEILHARD συσχετίζει τόν ὅρον τοῦτον μέ τό ἐδάφιον 8, Κεφ. Α τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου, καθ' ὃ «Ἐγώ εἶμαι τό Α καί τό Ω, ὁ Ὡν καί ὁ Ἦν...»

I. MOLECULATION

Δηλαδή ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ ἀτόμου εἰς τά «LAAGES MOLECULES», μόρια, ἅτινα κατέστησαν δυνατήν τήν ἐμφάνισιν τῆς Ζωῆς. Ἡ διδασκαλία τοῦ TEILHARD, ὡς πρός τά θέματα, ἅτινα εἶναι συναφῇ μέ τά ἀντικείμενα τοῦ παρόντος βιβλίου, ἔχει ὡς ἐξῆς ἐν συνόψει καί ὡς ἡμεῖς ἀντελήφθημεν ταύτην.

A. Περί τοῦ Θεοῦ

Ὁ TEILHARD δέχεται ὅτι ὑπάρχει Θεός ὑπό τήν ἔννοιαν ὅτι Οὗτος εἶναι, ὡς διδάσκει καί ὁ Ἀριστοτέλης, τό πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον καί ὅτι εἶναι Πρόσωπον. Ὁ Θεός, τό Ἐν, τό Πνεῦμα, εἶναι εἰς ὅλα τά πράγματα, χωρίς ὅμως ταῦτα νά εἶναι ἔν μετ' Αὐτοῦ. Ὁ Θεός ἐμψυχώνει τά πάντα, εἶναι ὁ Δημιουργός καί κατευθύνει τήν ἐξέλιξιν πρός τήν ἐνότητα, εἰς τό σημεῖον Ω, σέβεται δέ τούς νόμους, οὓς ἔθεσε καί βάσει τῶν ὁποίων συντελεῖται αὐτή. Ὁ Θεός δέν φανεροῦται εἰσέτι εἰς ἡμᾶς, διότι εἴμεθα ἀνώριμοι καί ἐκ τοῦ λόγου τούτου, δέν δυνάμεθα νά ἴδωμεν Αὐτόν. Ἀλλαχοῦ ὅμως λέγει ὅτι τόν Θεόν δυνάμεθα νά γνωρίσωμεν διά τῆς Λογικῆς καί ὅτι δεόν νά φθάσωμεν εἰς μίαν θεμελιώδη «INTUITION» περί τῆς ὑπάρξεώς Του.

B. Περί τῆς Δημιουργίας καί τῆς Ἐξελίξεως

Ἡ Δημιουργία εἶναι συνεχῆς, συντελεῖται δέ, βάσει τῶν γνωστῶν στοιχείων, ἥτοι ὑδρογόνου, οὐρανίου κ.λ.π. Ἐπομένως ἡ Δημιουργία, ἐφ' ὅσον εἶναι συνεχῆς, συνέπεται ὅτι βασικῶς, δέν εἶναι διάφορος τῆς ἐξελίξεως, ἥτις εἶναι δρᾶσις καί ἀντίδρασις, ἀφοῦ αὕτη ὁλοκληρώνει τό δημιούργημα καί φέρει αὐτό εἰς θέσιν, ὥστε νά εἶναι αἰτία νέας περαιτέρω δημιουργίας, ἣν πάλιν θά ὁλοκληρώσῃ ἡ ἐξέλιψις καί οὕτω καθεξῆς. Οὕτω, τό αἷτιον γίνεται αἰτιατόν καί τοῦτο αἷτιον. Κατ' ἀρχήν ἐδημιουργήθησαν τά ἠλεκτρόνια, πρωτόνια καί τά λοιπά σωματίδια, ἐξ αὐτῶν δέ, ἀπετελέσθησαν τά ἄτομα καί ἐκ τούτων τά λοιπά δημιουργήματα. Τό Σύμπαν, βάσει σχεδίου, διατηρεῖ ἡνωμένον ὁ Θεός διά τῆς ἐνεργείας, τοῦ Πνεύματος, ψυχῆς, κατευθύνει δέ τοῦτο ἔσωθεν ὁ Χριστός. Τό Σύμπαν

ἀποτελεῖ τό μυστικόν σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί κατευθύνεται πρὸς τό Πνεῦμα. Τά ὑπάρχοντα ἐν τῷ Σύμπαντι πράγματα ἐμφανίζονται ὡς ἀνεξάρτητα, κατὰ βάσιν ὅμως προκύπτουν τὰ μὲν ἐκ τῶν δέ, εἶναι δέ διασυνδεδεμένα μεταξύ των. Τό Σύμπαν, κατ' οὐσίαν, εἶναι πνευματικῆς φύσεως, ἀποτελεῖ ἓν ὀργανικόν ὅλον, ὅπερ σκέπτεται, ἐξελίσσεται, ἐκτείνεται ἀπεριορίστως, πλήν συγχρόνως συνιστᾷ καί ἓνα στερεόν ὄγκον εἰς τό διάστημα. Ἐάν σκεφθῶμεν, ὅτι εἰς τό ἀπώτατον παρελθόν ὑπῆρχεν ἡ ἄβυσσος καί σπουδάσωμεν τήν ἔκτοτε καί μέχρι σήμερον κατάστασιν, εἰς ὁλόκληρον τό σύμπαν καί εἰς τήν Γῆν, κατανοοῦμεν ὅτι κάτι ἐγένετο ζῶν ὀργανισμός μετά συνειδήσεως, ἥτις ἔκτοτε ἀνέρχεται διὰ τῆς ἐξελιξεως ἐκείνου, ἥτοι τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ καί ὅτι, βάσει θείου σχεδίου, συντελεῖται μία πορεία ἐκ τῆς ὑλης πρὸς τήν Ζωήν καί ἐκ ταύτης εἰς τό Πνεῦμα, ἥτοι τόν Νοῦν, τήν σκέψιν, τήν συνείδησιν, ἐκ τούτων δέ, πρὸς τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἦτοι, ἐν τῇ Γῇ, κατόπιν φυσικοχημικῆς διεργασίας καί προπαρασκευῆς τῶν στοιχείων ταύτης, διευθυνομένης ὑπό τοῦ Χριστοῦ, ἐδημιουργήθησαν ἐκ τῶν ἀτόμων τὰ πρῶτα κύτταρα καί τὰ μόρια. Τά κύτταρα εἶναι μικροοργανισμοί, ἀναπτυσσόμενοι διὰ διχοτομήσεως ἐντός τῶν ὁρίων τῶν διεπουσῶν ταῦτα δυνάμεων ἐξισορροπήσεως καί διαμορφώσεως, διότι, ἐάν ἀφήνοντο ταῦτα ἄνευ ἐλέγχου, θά ἐπεξετείνοντο εἰς ὁλόκληρον τήν Γῆν! Ἡ τοιαύτη διὰ τῆς διχοτομήσεως αὐξήσις εἶναι ἀναγκαία καί διὰ τήν διατήρησιν τῶν κυττάρων. Ἐκ τῆς ἐξελιξεως, λοιπόν, τοῦ πρώτου, ἢ τῶν πρώτων ἐκείνων κυττάρων, ἐμορφώθη ἡ πρώτη, ἀτελής καί ὑποτυπώδης μορφή Ζωῆς, ἔχουσα ἵχνη συνειδήσεως. Σταδιακῶς, ἐκ τῆς μορφῆς ταύτης, διὰ τῆς ἐξελιξεως, προῆλθον ἄλλαι μορφαί, πλέον περίπλοκοι καί ὀγκώδεις, κατόπιν δέ διακλαδώσεώς των, ἤρχισαν νά διαμορφῶνται, τό φυσικόν βασίλειον, τό ζωικόν τοιοῦτο καί γενικῶς ὁλόκληρος ἡ βίοσφαιρα. Ἐξ ἄλλου, ἐκ τοῦ ζωικοῦ βασιλείου, βαθμιαίως καί ἐν τέλει καί διὰ βιολογικοῦ ἁλματος, προκληθέντος ὑπό τοῦ κατευθύνοντος τήν ἐξέλιξιν Χριστοῦ, ἐνεφανίσθη ἐν τῇ Γῇ ἐκ τῶν προανθρώπων πιθήκων (ἀνθρωποειδῶν) ὁ ἀνθρώπος. Ἀκολουθῶς, διὰ τῆς ἐξελιξεως, ἀλλά καί δι' ἑτέρου ἐξελικτικοῦ, ὡς ἄνω, ἁλματος, ἐπεφάνη ἡ δύναμις τῆς σκέψεως, ἡ συνείδησις. Ἐπομένως, βάσει ἐνός ὑπερφυσικοῦ γεγονότος, ἡ ὕλη κατέστη Ζῶσα καί εἶτα σκεπτομένη ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Οὕτως ἔλαβε χώραν ἡ διαφοροποιήσις τοῦ ἀνθρώπου, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν προανθρώπων. (PRIMATES), ἥτοι τῶν ἀνθρωποειδῶν, ὡς ἐλέχθη, πιθήκων, ἀλλά καί ἐξ ὧν τῶν λοιπῶν ζώων, τινά τῶν ὁποίων, τά πλέον ἀνεπτυγμένα,

γνωρίζουν ώρισμένα ἀπλᾶ πράγματα, πλὴν δέν γνωρίζουν ὅτι γνωρίζουν, ὡς συμβαίνει μέ τόν ἄνθρωπον.

Κατά τον TEILHARD ὅλα ἐξαρτῶνται ἄνωθεν, ἡ δέ ἐξέλιξις εἶναι μία διαδικασία τῆς Δημιουργίας, μέ πορείαν πρός τό Πνεῦμα. Διά τήν δημιουργίαν δέν ἀρκεῖ ἡ τύχη. Εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἡ τύχη δέν ἐξηγεῖ, δέν πείθει. Ὁ JULIAN HUXLEY, ὠνόμασε τήν «HOMONISATION» ἀνθρωποποίησιν, ὡς προοδευτικὴν ψυχολογικὴν ἐξέλιξιν. Ἡ δημιουργία ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξ ἀγάπης, διότι, διά τῆς ἐξελίξεως, πνευματοποιεῖται ἡ ὕλη. ἵνα, κατὰ τό σχέδιόν του, φθάσῃ οὕτω εἰς τό σημεῖον Ω. Ὁ Θεός μορφώνει ἡμᾶς διά τῆς ἐξελίξεως, βιολογικῶς καί ἀνατομικῶς. Ὁ ἄνθρωπος κατ' ἐλάχιστον μόνον διαφέρει τῶν λοιπῶν ζώων καί ἰδία τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων. Εἶναι ἓν μεγακύτταρον τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ σύμπαντος. Ὁ TEILHARD δέχεται, σχεδόν ἐξ ὁλοκλήρου, τήν θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου περί τῆς ἐξελίξεως ἐκ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, κατὰ τόν ἀγῶνα πρός ἐπιβίωσιν. Ναί, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον σκεπτόμενον, λογικόν, ἐναντι ὅμως τῶν λοιπῶν ζώων, εἶναι ἓν μεταξύ ἴσων. Ἐκάστη ἀνθρωπίνη ὑπαρξις ἤχθη εἰς τήν Ζωήν μέ ἓν «DEDANS», μέ μιαν ἐσωτερικότητα, τήν συνείδησιν καί ἓν πρόγραμμα ἐργασίας, δι' ἣν ἔχει τήν σχετικὴν μνήμην καί τὴν νόητον. Δέχεται ὁ TEILHARD, ὅτι ἓν μέρος τῆς ἐξελίξεως ἔχει ἀφεθῇ εἰς τό JEU, τό παίγνιον, τήν τύχην. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ κορυφωσις τῆς ἐξελίξεως, ὡς δέ ὑποστηρίζει ὁ JULIAN HUXLEY, ὃν οὗτος ἐπικαλεῖται, «ἡ ἐξέλιξις ἔλαβε συνείδησιν ἐαυτῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ». Κατὰ τόν TEILHARD δέν ἀποκλείεται ἡ ὑπαρξις εἰς τὰ λοιπὰ ἀστρικά σώματα μορφῶν Ζωῆς, ὡς ἐκεῖναι τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν, ἀφοῦ εἰς τινὰ τούτων ἐπικρατοῦν συνθῆκαι ὁμοιοι ἢ προσόμοιοι πρός ἐκείνας τῆς Γῆς. Ἐν τέλει, ὁλόκληρον τέ Σύμπαν θά γίνῃ σκεπτόμενον. Πάντα τὰ ἔμβια ἀλληλοσυναλίσκονται, ἐκ τῆς δίψης διά Ζωήν, κατὰ τήν ἐπιλογὴν καί προσαρμογὴν εἰς τόν περί ὑπάρξεως ἀγῶνα. Ἐκάστη ἐπιζῶσα ὑπαρξις μεταβιβάζει τήν ζωήν, ἣν ἔλαβεν ἐκ τῶν γονέων, εἰς τὰ τέκνα, ὡς καί τήν ἐμπεισίαν καί δι' αὐτῶν εἰς τήν κοινωνίαν· οὕτω, βαθμιαίως, ἡ ἀνθρωπότης ἐνημεροῦται.

Γ. Περὶ τῆς Ζωῆς καί τῆς Ἑνεργείας

Ἡ ζωὴ εἶναι Πνεῦμα καί ἐπιζητεῖ δι' ἱμῶν τήν ἐκδήλωσίν της. Ἡ Ἑνέργεια, δι' ἧς πραγματοποιεῖται ἡ ἐξέλιξις, δέν εἶναι ἐξωτερική, ἀλλ' ἐσωτερική, πνευματικὴ, ψυχική. Ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων εἶναι πνευματικῆς φύσεως, ἥτοι ἐνέργεια, ἥτις ὅμως μεταπίπτει εἰς ὕλην. Ἡ Ζωὴ εἶναι συνείδησις φυλακισμένη εἰς τήν ὕλην. Ὑπάρχει

παντοῦ ψυχική ἀκτινοβολία, ἣτις εἶναι τό «DEDANS», τό ἐσωτερικόν τῶν πραγμάτων. Ὅλα τὰ δημιουργήματα ἔχουν ψυχὴν - νοῦν (παμφυχισμός). Ἄρα ἐνέργεια, Ζωή, ψυχὴ, πνεῦμα, συνείδησις, σκέψις, κατὰ τόν TEILHARD, συμπίπτουν. Τό διαληφθέν «DEDANS» προσδίδει νόημα εἰς τὴν ὕλην καὶ προσανατολίζει ταύτην πρὸς καταστάσεις περιπλοκότητος «COMPLEXITÉ», πρὸς δημιουργίαν, δηλαδή, μορφῶν καὶ ὁργανισμῶν ὁλοέν πλέον περιπλόκων. Κατὰ τόν TEILHARD, ἡ Κοσμικὴ ἐνέργεια, οὕσα ψυχικῆς ἐπίσης φύσεως, εἶναι εἰς τό βάθος τῶν πραγμάτων, προέρχεται δέ ἐκ τοῦ ἀπείρου. Ἡ ὑφή τοῦ Κόσμου εἶναι Πνευματική. Ὅλα εἶναι ἐντός ὧλων. Ὅλα εἶναι ἔν. Ἐπίσης ἡ Γῆ εἶναι μία ζῶσα ὑπαρξις, ἀναπνέει, ἔχει κίνησιν καὶ ἐξελίσσεται. Ἐν τέλει θ' ἀποθάνῃ καὶ αὕτη, ἐκ τοῦ ψύχους.

Δ. Περί τοῦ ἀνθρώπου εἰδικώτερον

Εἰς τό δένδρον τῆς Ζωῆς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓν εἶδος, ὡς τὰ ἄλλα. Ὁ TEILHARD διακηρύσσει τὴν ἐνότητα τῆς ἀνθρωπότητος. Δέν ὑπάρχει παρὰ εἰς μόνον ἄνθρωπος· ἕκαστος ἄνθρωπος εἶναι ἓν κύτταρον τῆς ἀνθρωπιότητος, διότι ὑπάρχει ἓν μόνον σῶμα, εἰς μόνον ἐγκέφαλος, μία μόνον καρδιά, καθ' ὅσον σκεπτόμεθα καὶ αἰσθανόμεθα συλλογικῶς. Καὶ ἡ συνείδησις εἶναι συλλογική. Ἡ ἀνθρωπότης σταδιακῶς λαμβάνει συνειδήσιν περὶ τῆς ἐνότητός της (COLLECTIVITÉ). Ἡ ἀνθρωπότης ὠριμάζει διὰ τῶν γνώσεων τῶν μελῶν της καὶ οὕτω αὐξάνεται ἡ συνειδητότης ταύτης. Ἡ ζωὴ κινεῖται πρὸς ἐνοποιήσιν. Ὁ Θεὸς δημιουργεῖ καὶ διαμορφώνει ἡμᾶς διὰ τῆς ἐξελίξεως καὶ ἀναμένει νὰ φθάσωμεν εἰς τό σημεῖον Ω. Εἴμεθα μικρά τμήματα τοῦ σύμπαντος, μετέχομεν τῆς συνειδήσεως τοῦ Κόσμου, βαδίζομεν πρὸς μίαν σύνθετον συνείδησιν, ἔχομεν τάσιν πρὸς τό Ἐν καὶ θά συμπληρώσωμεν τόν ἑαυτὸν μας Κοσμικῶς εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον συνειδήσεως, ἥτοι εἰς τό σημεῖον Ω. Ἡ ἐνότης ἡμῶν μέ τό μέγα ρεῦμα τῆς ζωῆς φέρει μεγάλην χαράν. Εἴμεθα μέρος τῆς ἀπείρου οὐσίας καὶ ἐξελισσόμεθα πρὸς μείζονα ἐλευθερίαν, εὐαισθησίαν καὶ βαθυτέραν ἐσωτερικὴν πνευματικὴν Ζωήν. Πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς σκέψεως ὁ ἄνθρωπος ἐνήργει ἐν-στικτωδῶς. Ἡ σκέψις δίδει εἰς ἡμᾶς βαθεῖαν ἐντύπωσιν περὶ τοῦ ὅτι ὑπάρχομεν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι συνδημιουργὸς καὶ συνεργὸς τοῦ Θεοῦ, ἔχει ἓν εἰδικόν νόημα. Ὅταν βλέπωμεν τόν οὐρανόν, τὰ δάση, τὴν θάλασσαν, ἔχομεν ἓν συναίσθημα, ὅτι εἴμεθα συγγενεῖς πρὸς πάντα τὰ ἐν τῷ Κόσμῳ. Τό συναίσθημα τοῦτο εἶναι, ὡς εἶναι γνωστόν, καὶ ἡ βάσις τοῦ μυστικισμοῦ. Εἴμεθα εἰς χεῖρας τοῦ Ἀγνώστου, ὅπερ ἐδημιούργησεν ἡμᾶς. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει εἰς χεῖρας του τό μέλλον του, ὅμως οὗτος καὶ κομπάζει περὶ αὐτοῦ. Ἐν-

τεῦθεν καί ὁ κίνδυνος αὐτοκαταστροφῆς τῆς Ζωῆς του, ὡς καί ὀλέθρου τῆς Γῆς, εἶναι μέγιστος. Δέν ἐξηντλήθησαν αἱ δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἐξέλιξιν.

Ε. Περὶ τῆς Πίστεως

Πίστις, κατὰ τὸν TEILHARD, εἶναι μία προσχώρησις τῆς νοημοσύνης ἡμῶν πρὸς μίαν γενικὴν ἄποψιν διὰ τὸ Σύμπαν. Ὡς εἰκός, ἐάν ὑπάρχῃ κατανόησις, δέν χρειάζεται ἡ πίστις. Πάντως, ἐνῶ δέχεται, ὅτι, διὰ τῆς πίστεως, εἰσέρχεται τις εἰς βεβαιότητα, ἐν τούτοις ἀλλαχοῦ ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ πίστις εἶναι σκέψις, εἰς ἄλλο δέ σημεῖον, ὅτι ἡ πίστις βοηθεῖ τὴν σκέψιν πρὸς κατανόησιν. (CL. GUENOT βλ. κατωτ. βιβλίον του σελ. 58). Εἰς τὰ βιβλία τοῦ TEILHARD διαφαίνονται ἀμφιβολίαι τινες περὶ τῆς πίστεώς του, διότι ἐκφράζεται καί δεοντολογικῶς περὶ τοῦ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά πιστεύσῃ. (CL. GUENOT ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 212, 237 καί τὸ βιβλίον τοῦ TEILHARD, «CHRISTIANITY AND EVOLUTION» σελ. 96, 149, ἐνθα λέγει «SEIGNEUR FAITES QUE JE CROIE»!

Ἐπομένως, δέν διαγράφονται σαφῶς τὰ ὅρια μεταξύ σκέψεως καί πίστεως.

ΣΤ. Περὶ τοῦ Θανάτου

Ἐρωτηθεὶς ὁ TEILHARD περὶ τοῦ Θανάτου, ἀπήντησε (CL. GUENOT σελ. 117) περίπου ὡς ἑξῆς. Ἦτοι, ὅτι δέν ἐφοβεῖτο αὐτὸν τοῦτον τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὰς συναφεῖς ταλαιπωρίας τοῦ γήρατος. Ἐπίσης, δέν ἀπησχόλει αὐτὸν πολὺ τὸ θέμα περὶ τί ἐπρόκειτο νά ἐπιβιώσῃ αὐτοῦ. Τοῦ ἥρκει, ὅτι ὁ καρπὸς τῆς ζωῆς του θά συνεκεντροῦτο εἰς μίαν κατάστασιν ἀθανασίας· ὅτι ὅ,τι ἦτο καλύτερον εἰς αὐτόν, θά μείνῃ πάντοτε αἰωνίως εἰς κάτι, ὅπερ εἶναι μεγαλύτερον καί εὐγενέστερον αὐτοῦ. Τί ὅμως εἶναι αὐτό; Εἶναι ὅτι εἶναι μοναδικόν, κάτι τὸ ὁποῖον δέν εἶναι δυνατόν νά μεταδοθῇ εἰς ἄλλον, ἢ προσωπικότης του, τὸ εἰδικόν κέντρον τῶν ἀντιλήψεών του καί τῆς ἀγάπης. Αὐτά, ὡς ἔλεγεν, ἦσαν ὁ θησαυρὸς του. Ὡστε, κατὰ τὴν ἔνωσιν εἰς τὸ σημεῖον Ω, θά διατηρήσωμεν αὐτάς τὰς ιδιότητας τοῦ ἰδιοῦ μας κέντρου, «Ἐγώ». Ἄρα, θά εὐρωμεν τοὺς ἑαυτοὺς ἡμῶν προσωπικῶς ἀθανάτους. Εἰς τὸ βιβλίον του «HYMN OF THE UNIVERSE», σελ. 156, γράφει ὁ TEILHARD, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον, θά κυριαρχηθῶμεν ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως καί ἡ ψυχὴ θά ὁδηγηθῇ νά συμπληρώσῃ τὴν προωρισμένην ἀποστολήν. Μόνον οἱ ἁμαρτωλοὶ θά ἐξαιρεθῶσι. Ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς ἓν κέντρον, ὅπερ διατηρεῖ τὰς διαληφθείσας ιδιότητας καί τὸ ὁποῖον θά γίνῃ ὑπερπροσωπικόν, εἰς τὴν κατάστασιν Ω, ἦτοι, οὐχὶ μέ τήν

τέφραν τοῦ σώματος, ἀλλά μέ ὅλας τὰς ἐξελιγμένας δυνάμεις τοῦ Νοῦ καί τῆς καρδίας. Κατά τόν Χριστιανισμόν, ὁ θάνατος εἶναι βαθύς ὕπνος, κατὰ δέ τήν ἀφύπνισιν, ἤτοι τήν ἀνάστασιν, θά εἶναι πρωΐα μιᾶς ἐνδόξου ἡμέρας. Λοιπὸν, ἔλεγεν ὁ TEILHARD «ἡ Μη-τηρ Γῆ θά λάβῃ ἐμέ εἰς τήν ἀπεραντωσύνην τῶν χειρῶν της.» Ὁ Θάνατος, κατ' αὐτόν, δέν εἶναι καθολικός, ἐφ' ὅσον τὰ πάντα κατεϋθύνονται εἰς τό σημεῖον Ω, ὑπὸ τήν προεκτεθεῖσαν ἔννοιαν. Ἄλλωστε, θά ἦτο παράλογον, ὡς λέγει, ἐάν ὁ Θάνατος ἦτο καθολικός, δοθέντος, ὅτι ἡ Ζωή κατέληξεν εἰς τόν ἄνθρωπον, ἔπειτα ἀπό μόχθον δισεκατομμυρίων ἐτῶν καί ἐπομένως θά κατεδεικνύετο, ὅτι εἶναι ματαία ἡ τοσαύτη προσπάθεια. Ὁ Θάνατος δέν συντελεῖται ἐκ τῆς ἁμαρτίας τῶν πρωτοπλάστων, ἀλλά διότι πρόκειται περί γενικῆς μοίρας τῶν ἐμβίων, λόγω ἀποδιοργανώσεως καί ἀποσυνθέσεως τῆς δομῆς τοῦ ὀργανισμοῦ. Αὐτό εἶναι τό ἀρχέγονον ἁμάρτημα, τό Κακόν. Ὁ Θάνατος εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φύσεως τῆς πολλαπλότητος. Σημειωτέον ὅτι ὁ TEILHARD ἀναφέρεται εἰς τόν Ἰνδουισμόν, καθ' ὃν ὅμως τό «Ἐγώ» ATMAN ἀπόλλυται ὀλοσχερῶς, ἅτε συγγεόμενον εἰς τό ἀπόλυτον Πνεῦμα, τό BRAHMAN, ὡς ἡ στιγμὴ εἰς τόν ὥκεανόν.

Ζ. Περὶ τοῦ Κακοῦ

Εἰς τό ὑποβαλλόμενον πάντοτε ἐρώτημα περὶ τοῦ διατί ὁ C ὡς δέν ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπον ἀμέσως τέλειον, ὥστε νά μὴ ὑπόκειται εἰς τήν δοκιμασίαν τοῦ Κακοῦ, δίδει τήν ἀπάντησιν, ὅτι ἡ τοιαύτη δημιουργία θά ἦτο ἀντίθετος πρὸς τοὺς νόμους, οἵτινες διέπουν τήν Φύσιν, ἤτοι ἐκείνους τῆς ἐξελίξεως. Διότι ἄλλως δέν θά εἶχον τεθῇ οὗτοι. Κατὰ τὰς ἀνατολικὰς θρησκείας, ἡ ὕλη εἶναι τό Κακόν. Διὰ τόν Θεόν, τό Κακόν δέν εἶναι ἀπρόβλεπτον, ἀλλ' εἶναι μία σκιά, εἰς ἐχθρός, ὃν δημιουργεῖ ὁ ἴδιος, ἀφοῦ ἀπεφάσισε τήν Δημιουργίαν. Τό Κακόν εἶναι ἀναπόφευκτον, κατὰ τήν διάρκειαν τῆς ἐξελίξεως, ἀφοῦ ὅ,τι ἐξελίσσεται, ὑποφέρει, ἀστοχεῖ, ἁμαρτάνει. Κατά τόν TEILHARD, Κακόν εἶναι ἡ δραστηριότης τῶν ἀρνητικῶν δυνάμεων τῆς ἀντιεξελίξεως, εἶναι ἡ ἀντίδρασις τοῦ περιωρισμένου πρὸς τήν δημιουργικὴν πρᾶξιν, εἶναι ἡ ἀντίστροφος ὄψις τῆς δημιουργίας. Ἡ δημιουργία φέρει μεθ' ἑαυτῆς τήν σκιάν τοῦ Κακοῦ. Εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς Δημιουργίας, τό Κακόν, δέν εἶναι, παρὰ τὰ ἀναγκαῖα λάθη, αἱ ἀστοχίαι, αἱ ἀποτυχίαι κατὰ τήν ἐξέλιξιν, κατὰ τήν πορείαν τῆς πολλαπλότητος, πρὸς τό σημεῖον Ω, ἤτοι κατὰ τήν προπαρασκεινὴν, λόγω τῆς ἀτελείας ταύτης, ἤτοι τῆς πολλαπλότητος. Λοιπὸν τό Κακόν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πραγματοποιουμένης ἐνότητος τῆς πολλαπλότητος, εἶναι τό τί-

μημα τοῦ μόχθου διά τήν ολοκλήρωσιν τοῦ σύμπαντος διά τῆς ἐξελίξεως. Μάλιστα ὁ TEILHARD ἐπικαλεῖται καί τό χωρίον 18.7 (Ματθ.), καθ' ὃ «εἶναι ἀνάγκη νά ἔλθωσι τά σκάνδαλα». Αἱ μεταξύ ἀπολύτου Κακοῦ καί ἀπολύτου Καλοῦ διαβαθμίσεις εἶναι ἀπειροι, ἔχουν, δηλαδή, Καλόν καί Κακόν, κατὰ διάφορον ἀναλογίαν. Ἐν ὅψει τῆς ἐξελίξεως, ἀπό τῆς ὑποτυπώδους ἀμοιβάδος, μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, τίποτε δέν εἶναι ἀνήθικον, ἀνίερον, Κακόν. Ἀπλῶς τό (ἠθικόν) Κακόν εἶναι ἕν λάθος, ἄλλως μία ἑλλειψις Καλοῦ. Δηλαδή τό Κακόν εἶναι ἀρνητικόν. Κατά τόν TEILHARD εἶναι πολύ δυσχερές νά δεχθῇ τις, ὅτι τό κακόν ὀφείλεται εἰς ἀμάρτημα τῶν Πρωτοπλάστων, ἤτοι ἐκ παραβάσεως τούτων, ἦν ὁ Θεός ἠδύνατο νά ἀποτρέψῃ. Οὗτος πάντως ἀρνεῖται τήν πῶσιν τοῦ Ἀδάμ καί τῆς Εὕας, ὡς ἱστορικόν γεγονός, ὃ ἔλαβε δῆθεν χώραν πρό ἑξ χιλιάδων περίπου ἐτῶν, ἐνῶ, κατὰ τήν ἐπιστήμην, ἡ δημιουργία τοῦ Κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου, συνετελέσθη πρό δισεκατομμυρίων ἐτῶν. Ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐα εἶναι ἀπλῶς σύμβολα τοῦ ἀρχεγόνου Κακοῦ, ἤτοι τῆς καταστάσεως τῆς ἀτελείας τῆς δημιουργίας, ὅπερ καταδεικνύεται καί ἐκ τοῦ ὅτι αὕτη, διά τῆς ἐξελίξεως, τελειοῦται σταδιακῶς, ἰδίως ὡς πρός τόν ἄνθρωπον. Ἦδη ὑποφέρομεν καί θλιβόμεθα, διότι εἴμεθα εἰσέτι ἀνεπιτήδειοι νά ζήσωμεν εἰς ἀνώτερα ἐπίπεδα φωτισμοῦ. Πάντως τό Κακόν εἶναι ἕν μυστήριον. Δέν δυνάμεθα νά ἔχωμεν ἀπάντησιν δι' αὐτό. Δέν εἶναι ὅμως τό Κακόν κάτι τό ἀντίθετον, ἐν σχέσει μέ τό Καλόν, ὡς δέχεται ὁ Μανιχαϊσμός. Ὅπως καί ἂν ἔχη τό πρᾶγμα, κατὰ τόν TEILHARD, τό Κακόν παύει νά εἶναι τοιοῦτο, ἀφοῦ τά πάντα καταλήγουν εἰς τό σημεῖον Ω. Ἄρα τό Κακόν εἶναι τίμημα ἐνός μεγαλειώδους θριάμβου. Ὁ TEILHARD δέν ἀσχολεῖται μέ τό φυσικόν Κακόν.

Η. Περί τῆς ὕλης, τῆς ψυχῆς, τοῦ Πνεύματος καί τῆς συνειδήσεως

Ὁ TEILHARD ὑποστηρίζει, ὅτι δέν ὑπάρχει παρά μόνον τό ESPRIT-Πνεῦμα, ὅπερ ὅμως εἶναι ἕν καί τό αὐτό μέ τήν ὕλην. Πρόκειται περί δύο καταστάσεων τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Τό ἕν εἶναι σύνθεσις τοῦ ἄλλου. Τό Πνεῦμα ὑφίσταται εἰς ὅλα ἐν συμβιώσει μετ' αὐτῶν. Δέν ὑπάρχουν ὕλη, πνεῦμα, ἀλλά μόνον ὕλη, ἡ ὁποία γίνεται πνευματική. Εἰς τό τέλος θά ἐκλείψῃ ἡ ὕλη καί θά παραμείνῃ μόνον τό ἐκ ταύτης προερχόμενον Πνεῦμα. Ἐκαστον ἄτομον ἔχει ψυχήν, ἣτις ταυτίζεται μέ τήν συνείδησιν, πυκνουμένη δ' αὕτη καί αὐξανομένη, καταλήγει εἰς τό Πνεῦμα. Ἡ οὐσία τοῦ Σύμπαντος εἶναι Πνευματική. Ὁ Κόσμος ὁδεύει πρός μείζονα συνειδητότητα. Ἐκαστον Ζῶον εἶναι μία ψυχή. Ἡ ψυχή-συνειδήσις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς «COMPLEXITÉ» περιπλοκότητος. Ὁ ὠκεανός

τῆς ὕλης εἶχεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγκάλην του, ἥτοι πρό τῆς συνειδητῆς ὑπάρξεως ἡμῶν. Ἡ ὕλη θά φέρῃ ἡμᾶς εἰς τόν Θεόν, εἶναι δέ ἐμψυχος, ζῶσα. Ἡ ψυχὴ-συνείδησις γίνεται εἰς τόν ἄνθρωπον προσωπική, διὰ τῆς σκέψεως, ἥτις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς συνεργασίας δισεκατομμυρίων κυττάρων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους (Β.Λ.Π. Ἰδιαιτέρως THE HYMN TO MATTER) ἡ ὕλη εἶναι, κατὰ τόν TEILHARD, ἀγία, θεία, σταδιακῶς δέ γίνεται πνευματοποιήσις ταύτης καὶ ἀποτελεῖ τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὕλη ἔχει δημιουργικὴν δύναμιν. Ἡ σκέψις, Πνεῦμα, ταυτίζονται. Ἡ ὕλη εἶναι καὶ ἐνέργεια. Δέν ὑπάρχει ἀδρανὴς ὕλη (ἄψυχος). Ὅλα τὰ ὑλικά πράγματα ἔχουν κάτι τὸ Θεῖον. Ἐντὸς ἡμῶν εἶναι κάτι τὸ ἀθάνατον.

Θ. Περί τοῦ σημείου Ὁμέγα -Ω-

Ὁ TEILHARD διδάσκει ὅτι ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐξελίξεως, ἀπὸ τῆς ἀσημάντου ἐκείνης πρώτης καὶ ἀτελοῦς μορφῆς ζωῆς, ἐκ τῶν πρώτων κυττάρων, μέχρι τῆς βίωσης, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς νοοσφαίρας, συνάγεται, ὅτι ὑπάρχει μία ὠρισμένη σκοπιμότης, μία βούλησις-θέλησις, τείνουσα εἰς τὴν πραγματοποιήσιν ἐνός σκοποῦ ἐν τῇ δημιουργίᾳ. Ὅλαι αἱ ὑπάρξεις τείνουν πρὸς ἓν ἐνιαῖον τέρμα, πρὸς μίαν ἀνωτέραν κατάστασιν συνειδήσεως, εἰς τὸ σημεῖον Ω, ὅπερ εἶναι τὸ τέρμα τῆς κοσμογενέσεως. Ὅλα δέ συντελοῦνται χάριν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Κόσμος ἦτο «δυνάμει» εἰς τόν Λόγον, τόν Χριστόν, ἀφοῦ οὐδέν γίνεται ἐκ τοῦ NIHIL. Εἰς αὐτόν δέ καὶ θά ἐπιστρέψῃ, τόν Χριστόν, ὅστις εἶναι ἡ κεφαλὴ, ἡ δέ Δημιουργία -ὁ Κόσμος- ἀποτελεῖ τὸ μυστικόν του σῶμα, τὸ πλήρωμα. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ σημεῖον Ω; Τοῦτο, δέν ἔχει τὴν ἐννοίαν ὠρισμένου τόπου ἢ χρόνου. Ἀπλῶς δι' αὐτοῦ νοεῖται, ἐφ' ὅσον κατηνοήσαμεν ὀρθῶς τὴν διδασκαλίαν τοῦ TEILHARD, τὸ γεγονός τῆς συγκλίσεως πάντων πρὸς τόν Θεόν, ἥτοι ὅτε ὁ Χριστός θά ἐξη ὀλοκληρώσῃ τὸ ὑλικόν σύμπαν, τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχάς, ἔτι δέ καὶ Ἐαυτόν καὶ τὸ Πλήρωμα, ἥτοι τὸ μυστικόν του σῶμα, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς συμπληρώσεως τῆς Χριστογενέσεως καὶ θά ἐνωθῇ μέ τόν Θεόν. Δηλαδή ὁ Χριστός θά φέρῃ ἡνωμένην τὴν Δημιουργίαν εἰς τόν Θεόν, ὅστις ἐφεξῆς θά εἶναι «τά πάντα ἐν πᾶσι». Τελικῶς, ὑπερτάτη συνείδησις θά εἶναι ὁ Θεός. Ὁλόκληρος ἡ Δημιουργία βαίνει πρὸς μίαν «ULTRA PERSONAL» κατάστασιν. Ὅμως ὁ σκοπός, δι' ὃν συνετελέσθη ἡ Δημιουργία, «δέν εἶναι εἰσέτι ἱκανοποιητικῶς γνωστός». Ὁ TEILHARD στηρίζει τὴν διδασκαλίαν του κυρίως εἰς τὰ ἐξῆς χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης. «Ἐσχατος ἐχθρός καταργεῖται ὁ Θάνατος, διότι Πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ὅταν δέ

εἶπη, ὅτι πάντα εἶναι ὑποτεταγμένα, φανερόν, ὅτι ἐξαιρεῖται ὁ ὑποτάξας εἰς αὐτόν τά πάντα. Ὅταν δέ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτόν τά πάντα, τότε καί αὐτός ὁ Υἱός θέλει ὑποταχθῆ εἰς τόν ὑποτάξαντα εἰς αὐτόν τά πάντα, ἵνα εἶναι ὁ Θεός, τά πάντα ἐν πᾶσιν». Α Κορινθ. ΙΕ 26,27,28. «Διότι ἐν αὐτῷ (Κυρίῳ) ζῶμεν καί κινούμεθα καί ὑπάρχομεν. Διότι καί γένος εἴμεθα τούτου». Πράξ. ΙΖ 28 «Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν νά συγκεφαλαιώσῃ τά πάντα ἐν τῷ Χριστῷ καί τά Ἐν τοῖς οὐρανοῖς καί τά ἐπὶ τῆς Γῆς». Ἐφεσ. 1-10. «Καί εἴσθε πλήρεις ἐν αὐτῷ (Χριστῷ), ὅστις εἶναι ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας. Ὅπου δέν εἶναι Ἑλλήν καί Ἰουδαῖος, περιτομή καί ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλά τά πάντα καί ἐν πᾶσιν εἶναι ὁ Χριστός. Καί αὐτός εἶναι πρό πάντων καί τά πάντα συντηροῦνται δι' αὐτοῦ. Ὅστις θέλει μετασχηματίσῃ τό Σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, ὥστε νά γίνῃ σύμμορφον μέ τό σῶμα τῆς δόξης αὐτοῦ, κατά τήν ἐνέργειαν, διὰ τῆς ὁποίας δύναται νά ὑποτάξῃ τά πάντα εἰς ἑαυτόν». Κολοσ. 2.10, 1.17, 3.11, 1.18 Φιλίπ. Γ. 21. Ἡ διαληφθεῖσα ἔνωσις μετά τοῦ Θεοῦ δέν ἔχει τήν ἔννοιαν, ὅτι θ' ἀφομοιωθῶσι τά πάντα ὑπ' Αὐτοῦ, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ πανθεϊσμῷ, Ἰνδουϊσμῷ, ἄνευ, δηλαδή, ἐπιβιώσεως τῶν ἐπὶ μέρους προσωπικότητων, ἀλλά θά συντελεσθῇ ἄνευ συγχύσεως καί ἐξαφανίσεως τῶν ἐπὶ μέρους ἀτομικότητων (Ἐγώ -συνειδήσεως), δοθέντος ὅτι, κατά τόν TEILHARD, ὁ ἄνθρωπος, ὡς «Ἐγώ» -Ψυχή, δέν καταλύεται διὰ τοῦ θανάτου, ἀλλά μετέχει εἰς τήν σύνθεσιν τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, κατά τήν διαληφθεῖσαν ἔνωσιν καί οὕτω περισώζεται εἰς τήν αἰωνίαν Ζωήν, ἥτοι εἰς τό σημεῖον Ω, ὅπου συγκεντροῦται ὁλόκληρος ἡ συνείδησις ἐκ τῆς νοοσφαίρας, ἥτοι τό φορτίον ἐκάστης ψυχῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἐπιτελεῖται ἡ συμφιλίωσις τοῦ Κόσμου μετά τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ Χριστοῦ καί ἐφεξῆς θά ὑφίσταται ἕν Ὑπερεγώ, μία Ὑπερσυνείδησις, ἡ ἔνωσις πάντων εἰς ἕν Πνεῦμα. Ἡ τοιαύτη ἔνωσις συντελεῖται, οὐχί διὰ ταυτίσεως τοῦ Κόσμου μετά τοῦ Θεοῦ, ἀλλά διὰ τῆς ἀγάπης. Εἰς τό σημεῖον Ω θά ὑπάρχῃ μία συνείδησις, μία Ψυχή, ἥτις «SURANIME» ὅλας τὰς ἄλλας. Ἦτοι ἐξαφανίζονται μέν τά σώματα, οὐχί ὁμως καί τά «Ἐγώ». Ἐκαστος ἐξ ἡμῶν θά εἶναι ἕν συνειδητόν μέρος τοῦ Ζῶντος σώματος τοῦ Χριστοῦ καί οὕτω θά εὕρωμεν τήν πληρότητα ἡμῶν καί ὑπερτελείωσιν τῆς προσωπικότητος ἡμῶν. Ἐάν κατελύοντο καί ἐξηφανίζοντο καί τά «Ἐγώ» - Ψυχαί, θά ὑφίστατο, ὡς προεξετέθη, ἀντίφασις πρὸς τήν Ἐννοιαν τῆς ἐξελίξεως, ἥτις ἀνῆλθεν εἰς τό Πνεῦμα καί τόν ἄνθρωπον. Ἡ Δημιουργία θά ἦτο παράλογος, διότι θά ἔστερεῖτο νοήματος. Τά ὑπόλοιπα στοιχεῖα τῆς Ζωῆς θά ἐπιστρέ-

ψωσιν εἰς μίαν ἐνιαίαν μᾶζαν, ἀποδοχέα τῆς ὕλης, ἴσως διὰ μίαν κονιοποίησην. Ὁ TEILHARD δέχεται Θειότητα τοῦ Χριστοῦ, ἐνότη-
τα τοῦ Κόσμου καὶ ἀθανασίαν τοῦ Πνεύματος, προελθόντος ἐκ
τῆς συνθέσεως τοῦ Σύμπαντος, ὡς καὶ ὅτι, ἵνα σωθῶμεν, δεόν νά
γίνωμεν ἐν μέ τό Σύμπαν, ἔτι δ' ὅτι ὁ Θεός εἶναι τά πάντα. Ση-
μειωτέον, ὅτι καὶ ὁ SHRI AUROBINDO, ὁμοίως ἐξελεκτικός, συμ-
φωνεῖ, κατὰ βάσιν, μέ τόν TEILHARD, περί τοῦ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη
συνείδησις προέκυψεν ἐκ τῆς ὕλης, διὰ τῆς ἐξελίξεως καὶ ἐντέλει
ἐπιστρέφει εἰς τήν Θεϊάν συνείδησιν, πρὸς συμμετοχὴν εἰς τήν
Θεϊάν Ζωήν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νά δυνηθῇ νά ἐπικοινωνήσῃ μέ
Ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι ὀπισθεν τῶν φαινομένων, ἥτοι μέ τόν Θεόν. Ὁ
SHRI AUROBINDO εἰς τό τετράτομον ἔργον του «LA VIE DIVINE»,
κατ' ἐπανάληψιν ἀναφέρεται, ὑπό τήν προεκτεθεῖσαν ἔννοιαν, εἰς
τήν διδασκαλίαν τοῦ TEILHARD. Τά αὐτά ρητέα καὶ περί τῶν CL.
TRESMONTANT καὶ JEAN CHARON, οἵτινες ἀναφέρονται ὁμοίως
εἰς τήν διδασκαλίαν τοῦ TEILHARD καὶ ἐκφράζουν συγγενεῖς πρὸς
ταύτην ἀπόψεις, ὡς πρὸς τήν κατάληξιν, δηλαδή, τῆς ἐξελίξεως καὶ
τόν σκοπόν ταύτης. Ἡ διδασκαλία τοῦ TEILHARD ἀποτελεῖ μίαν
ἐπανερμηνείαν τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ κηρύγματος τοῦ Παύλου,
ὡς αὗται διατυποῦνται εἰς τά διαληφθέντα καὶ ἄλλα συναφῇ χω-
ρία, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του.

Ι. Περί τῆς Κολάσεως

Ὁ TEILHARD ἔχει τήν γνώμην, ὅτι ἡ ὑπαρξίς Κολάσεως θ' ἀπο-
τελῇ ἀπόδειξιν περί τῆς ἀποτυχίας τῆς Δημιουργίας. Κατ' αὐτόν,
δέν εἶναι δυνατόν νά συμβιβασθῇ ἡ ὑπαρξίς ψυχῶν αἰωνίως βασα-
νιζομένων, μέ τήν περί ἐξελίξεως ἀποψίν του, ἥτις, ὡς προεξετέθη,
καταλήγει εἰς τό σημεῖον Ω. Δέν δύναται νά κατανοήσῃ πῶς εἶναι
δυνατόν νά συντελῇ ἡ Κόλασις διὰ τήν δόξαν τοῦ σημείου Ω.

Ια. Γενικά παρατηρήσεις ἐν σχέσει μέ τήν διδασκαλίαν τοῦ TEILHARD

Ὁ TEILHARD, ὅτε ἦτο νεώτερος, εἶχεν ἐπηρεασθῇ ἐκ τῆς φιλο-
σοφικῆς θεωρίας τοῦ Πανθεϊσμοῦ. Ἐκ τῆς διδασκαλίας του δια-
φαίνεται σαφῶς, κατὰ τήν ἐμὴν γνώμην, ὅτι οὗτος δέν ἀπεμακρύν-
θη ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιρροῆς. Πάντως, ἐπειδὴ ὁ
Πανθεϊσμός, δέν καταλείπει περιθώριόν τι πρὸς ἐπιβίωσιν τῆς
προσωπικότητος, τοῦ προσωπικοῦ «Ἐγώ» τοῦ ἀνθρώπου, ὁ TEI-
LHARD προσεπάθησε, δι' ὁλοκλήρου τοῦ ἔργου του, ὥπως συν-
δυάσῃ τόν Πανθεϊσμόν μέ τήν συνύπαρξιν προσωπικοῦ Θεοῦ καὶ
τήν ἐπιβίωσιν τῶν ἐπὶ μέρους Ἐγώ - Ψυχῶν, ἥτοι τῆς προσωπικό-

τητος τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν κατάστασιν Ω, κατὰ τὰ προεκτεθέντα. Ἐπίσης ὁ TEILHARD προσπαθεῖ νὰ συμβιβάσῃ τὸν Χριστιανισμόν, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ βιολογικόν φαινόμενον τῆς ἐξελίξεως. Σημειωτέον, ὅτι, κατὰ τὸν Χριστιανισμόν, δέν ἰσχύει ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως, ἀφοῦ κατὰ τὴν Γραφὴν καὶ δὴ κατὰ ἐν τῷ βιβλίῳ ταύτης, περὶ τῆς Γενέσεως, ἐκτιθέμενα τὰ πάντα ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ μιᾶς προσταγῆς, ἐξενεχθείσης διὰ τῆς λέξεως «γεννηθήτω», κατ' ἐξαίρεσιν δέ, μόνον ὁ ἄνθρωπος, ἐδημιουργήθη αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν χειρῶν τοῦ, «ἐκ χώματος ἀπὸ τῆς Γῆς». Ὡς λέγει ὁ R.G. ZAEHNER (THE CITY WITHIN THE HEART σ. 5, 28, 128, ὑπὸ R.G. ZAEHNER), ὁ TEILHARD ἀπομακρύνεται τῆς παραδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, διότι ἡ ἔρευνά του συντελεῖται κατὰ μυστικιστικόν τρόπον καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως. Ὁ JULIAN HUXLEY εἶπε διὰ τὸ ἔργον τοῦ TEILHARD, ὅτι εἶναι ποιητικόν, μυστικιστικόν, θρησκευτικόν καὶ φιλοσοφικόν. Ὁ διάσημος βιολόγος JEAN ROSTAND εἶπεν, ὅτι ὁ TEILHARD εἶναι ποιητὴς καὶ ἐξελικτικός. Ὁ CL. QUENOT εἰς τὸ βιβλίον του «CE QUE TEILHARD A VRAIMENT DIT», ἔπιχειρεῖ εὐρεῖαν κριτικὴν καὶ εἰς βάθος ἐρμηνείαν τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ TEILHARD. Ὁ CL. QUENOT εὐρίσκει εἰς τὸ ἔργον τοῦ TEILHARD, ἐκτός τῶν κενῶν, περὶ ὧν διελάβομεν ἤδη καὶ πολλὰς ἀντιφάσεις. Εἰς τὸ ὡς ἄνω, βιβλίον τοῦ CL. QUENOT, παρατίθεται καὶ ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ βιβλιογραφία, ἣτις εἶναι σχετικὴ μὲ τὸ ἔργον τοῦ TEILHARD. Εἰς ἐρμηνείαν τοῦ ἔργου τοῦ TEILHARD ἔχει προβῆ καὶ ὁ JULES CARLES («TEILHARD DE CHARDIN» ὑπὸ JULES CARLES). Καὶ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, ὁ TEILHARD ἔχει πολλὰ κενὰ εἰς τὸ ἔργον του. Οὕτω α) Οὐδέν λέγει περὶ τοῦ τί θὰ γίνουν ἐντέλει τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. β) δέν διευκρινίζει καὶ δὴ σαφῶς, ἂν εἰς τὸ Πλήρωμα θὰ συμπεριληφθῶσιν μόνον οἱ καλοὶ, οἱ δίκαιοι, ἢ καὶ οἱ κακοὶ ἂν δέ περισωθῶσιν οἱ ἐκλεκτοί, δέν λέγει τί θὰ αἰτογίνωσιν οἱ κακοὶ, δοθέντος ὅτι, ὡς εἶπομεν, δέν δέχεται τὴν ὑπαρξιν Κολάσεως. Ἐπίσης δέν λέγει τι περὶ τῆς υπάρξεως ἢ μὴ Ἀγγέλων, Διαβόλου, Σατανᾶ, δαιμόνων. γ) ἐνῶ λέγει, ὅτι ἀποδέχεται τὸν χριστιανισμόν, ἀφοῦ ἦτο καὶ ἱερεὺς, παρὰ ταῦτα, παρακαλεῖ, ὅπως βοηθηθῇ, ἵνα πιστεύσῃ εἰς τὸν Θεόν (πρ. βλ. ἄνωτέρω). δ) ταυτίζει τὴν ψυχὴν μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν συνείδησιν, τὴν ὕλην, μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἐνέργειαν, τὴν συνείδησιν, μὲ τὴν σκέψιν καὶ ταύτην, μὲ τὸ πνεῦμα, δογματίζων, δηλαδή, ἄνευ αἰτιολογίας, ἢ μᾶλλον, ἄνευ ἐπαρκoῦς καὶ διαφωτιστικῆς αἰτιολογίας ε) Οὐδέν ἐπίσης λέγει περὶ τοῦ ἂν ὑπάρχῃ ἢ οὐχὶ παράδεισος, ἂν θὰ λάβῃ χώραν ἀνάστασις, ὡς ἀναγράφεται ἐν τῇ Γραφῇ, ἂν θὰ ἐπικο-

λουθήση ἢ οὐχί, κρίσις· καί στ) οὐδέν λέγει περί τοῦ τί θά ἐπακολουθήσῃ συγκεκριμένως, μετά τό σημεῖον Ω. Ἐπίσης, ἐφ' ὅσον δέν λέγει τί περί κρίσεως, δέν διασαφεῖ τό πῶς θά διακριθῶσιν οἱ, ὡς ἄνω, μνημονευόμενοι καλοί - κακοί. Συνεπῶς, εἶναι ἀόριστα ὅσα λέγει περί τοῦ ὅτι οἱ ἁμαρτωλοί θά «ἐξαιρεθῶσι», εἰς δέ τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ θά εἶναι «οἱ ἐκλεκτοί». Ὅμοίως δέν προσδιορίζει τήν ἔννοιαν τῶν «ἐκλεκτῶν», δηλαδή τί εἶναι οὗτοι. Παρά ταῦτα, τό ἔργον τοῦ TEILHARD εἶναι μεγαλειῶδες, μεγαλόπνοον καί καταδεικνύει τό πάθος του, ὅπως ἀνακαλύψῃ τόν λόγον, διά τόν ὁποῖον ὁ Κόσμος ἦλθεν εἰς τό εἶναι. Συγκινοῦν δέ ἰδιαίτερος ἡ μεγάλη εὐαισθησία τοῦ TEILHARD, ἡ ἐπιμέλειά του, ἡ ἀκάματος ἐργατικότης του, ἡ βαθεῖα θρησκευτικότης, ἡ ἐντιμότης του, ὡς καί ἡ εὐθύτης, τό θάρρος, ἡ εὐγένεια καί ἡ γενναιότης του, ἃς ἐπέδειξεν ἰδίως ἔναντι τοῦ Βατικανοῦ, ὅτε κατηγορήθη ὡς αἰρετικός. Πάντως, ἡ διδασκαλία τοῦ TEILHARD ἐπιφέρει σύγχυσιν εἰς τόν Καθολικισμόν, ἐν σχέσει πρός πολλά δόγματα καί ἄλλας παραδοχάς, ἀναφερομένας καί εἰς τήν δημιουργίαν τοῦ Κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου. Καί τό σπουδαιότερον, ἐφ' ὅσον δέχεται, ὅτι δέν ἔλαβε χώραν τό προπατορικόν ἁμάρτημα, συνέπεται, ὅτι καταρρίπτονται τά δόγματα περί ἐνοχῆς πάντων καί τῆς ἀνάγκης σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ. Κατωτέρω ἀναγράφονται οἱ τίτλοι τῶν βιβλίων τοῦ TEILHARD, ἅτινα ἐμελετήσαμεν καί συνεβουλεύθημεν. Ὡς εἰκός, ὁ ἀναγνώστης ὅστις ἐνδιαφέρεται διά περαιτέρω ἔρευναν, ἢ δι' ἐπαλήθευσιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτιθεμένων, δέον, ὡς γράφομεν καί ἀνωτέρω, νά προστρέξῃ εἰς τήν μελέτην τῶν, ὡς ἄνω, βιβλίων τοῦ TEILHARD, ὡς καί τῶν ἄλλων, ἅτινα δέν ἡδυνήθημεν νά προμηθευθῶμεν.

PIERRE TEULHARD DE CHARDIN

1. HYMN OF UNIVERSE (κεφάλαιον τούτου «σ. 65», ἀποτελεῖ) «THE HYMN TO MATTER»
2. LE COEUR DE LA MATIERE
3. LE PRENOMENE HUMAIN
4. L' APPARITION DE L'HOMME
5. THE FUTURE OF MAN (μετάφρασις εἰς τήν Ἀγγλικήν ὑπό τοῦ NORMAN DENNY
6. CHRISTIANITY AND EVOLUTION
7. SUR LE BONHEUR
8. LET ME EXPLAIN. TEXTS SELECTED BY JEAN - PIERRE DEMONLIN TRANSLATED BY RENE HAGUE AND OTHERS.

ΕΛ. Μπαρμπαγιαννίδης

Πως αναπτύσσονται οι σωστές ανθρώπινες σχέσεις

Συνάδελφέ μου, μήπως γνωρίζεις πως αναπτύσσονται οι Σωστές Συναιδελφικές και Ανθρώπινες σχέσεις;

- Μήπως με την αβλάβεια στα λόγια μας;
- Μήπως με τον έλεγχο του θυμού και όλων των αρνητικών σκέψεων και συναισθημάτων μας;
- Μήπως με την ανοχή και κατανόηση των λαθών των συναδέλφων και συνανθρώπων μας;
- Μήπως με την εξάλειψη της υποκρισίας, της υπερηφάνειας, της κτητικότητας, και του φανατισμού;
- Μήπως με την καλλιέργεια της ευθύνης στις σχέσεις;
- Μήπως με το ξερξωμα του ενωϊσμού και του φόβου;

Μάθε όμως συνάδελφέ μου ότι:

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα φόβου θα μάθει να φοβάται.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα έχθρας θα μάθει να πολεμάει.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα κατάκρισης θα μάθει να κατακρίνει.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα φιλική θα μάθει πως ο κόσμος είναι ένας ωραίος τόπος στον οποίο μπορεί να ζει.

Αν η συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα ασφαλείας τότε θα αισθάνεται και ο ίδιος ασφαλισμένος και θα προσφέρει ασφάλεια και στους άλλους.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα δικαιοσύνης τότε θα μάθει και ο ίδιος να είναι δίκαιος.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα τιμιότητας τότε θα μάθει και ο ίδιος να είναι τίμιος και να λέει την αλήθεια.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα αναγνώρισης θα μάθει ότι μπορεί κι εκείνος να έχει κάποιο σκοπό.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα αποδοχής θα μάθει να είναι αποδεκτός και να αγαπά.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα επαίνου θα μάθει να εκτιμά.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα ενθάρρυνσης θα μάθει την εμπιστοσύνη.

Αν ο συνάδελφος ζει μέσα σε μια ατμόσφαιρα ανοχής θα μάθει να ανέχεται.

Δεμένον ορχ. 400

ΕΚΛΟΓΑΙ
ΑΙΩΟ ΤΩΝ
KRISHNAMURTI

Χαρτόδετον δρχ. 300

TA NEA BIBLIA

Για άναγγελία τής έκδόσεως να στέλνετε έν■ αντίτυπο. Για βιβλιοκρισία, χωρίς να δεσμευεται τó περιοδικό, να στέλνετε δύο αντίτυπα.

Ανδρέα Γ.Τ. Λασκαράτου: «ΤΟΠΟΙ - ΕΙΚΟΝΕΣ - ΙΔΕΕΣ - ΣΚΕΨΕΙΣ».

«Η κοινωνική πρόνοια στη Σουηδία προηγήθηκε πολλών άλλων λαών του κόσμου και παγιώθηκε τόσο με τις δίκαιες διεκδικήσεις του λαού της χώρας, όσο και με την τίμια εκτίμηση αυτών από την πολιτική της ηγεσία».

Δεν είναι μόνο απόσταγμα συγκλονιστικών εντυπώσεων ο λόγος του Α.Γ.Τ. Λασκ., αλλά και ένας στοχασμός ουσίας: συλλαμβάνει την ιδιαιτερότητα της ζωής μέσα στον ιστορικό της χώρο. Ολύμπια, Δελφοί, Φιγάλεια, Κύπρος, Μπουκοβίνα Ρουμανίας, Δαλματία, Σουηδία, Νοτιοδυτική Γαλλία και Ίσραήλ είναι οι τόποι οι οποίοι γεννοβολούν εικόνες γεμάτες ποιητική ευαισθησία και ιδέες για τον άνθρωπο και τα δημιουργήματά του.

Η γλαφυρή ανάπτυξη των θεμάτων και οι οξύτατες παρατηρήσεις για την πολιτισμική πορεία των λαών μεταβάλλουν τα κείμενα από θελκτικό ανάγνωσμα σε ταξιδιωτικά μελετήματα.

Γιώργου Β. Σιέττου: «ΜΙΘΡΑΪΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ»

Ο Μυστικός Δείπνος στα Μιθραϊκά Μυστήρια είχε σύμβολα το ψωμί, το κρασί και το σταυρό. Η θεία προτροπή ήταν: «Αυτός που δεν θα φάει το σώμα μου και δεν θα πiei από το αίμα μου έτσι ώστε να ταυτιστεί μαζί μου και εγώ μαζί του, δεν θα λάβει τη σωτηρία».

Πρόκειται, ουσιαστικά, για αθανασιακή επαγγελία στηριγμένη σε λυτρωτική μυστική διδασκαλία. Ο μύθος, η αλληγορία κι ο συμβολισμός στήριξαν την «εσωτερική» συνεννόηση του αόρατου με

το ορατό, έχοντας ως στόχο την ευχάριστη των θνητών ζωή και την ευελπιστική θανά τους, με άμεση τη συνδρομή του Θείου. Κι ακόμη την απολύτρωση με τον καθαρμό, τη λατρευτική τελετή και, κυρίως, τη δοκιμασία – προσωπική συμβολή σε αναπαράσταση αναγεννητικού Θείου δρώμενου. Δηλαδή με τη μύηση που, κατά τον Μ. Eliade: «ισοδυναμεί με την κατάκτηση της αθανασίας και τη μετουσίωση της ανθρώπινης φύσεως σε θεϊκή». Ο μυούμενος μεταβάλλονταν σε «δοχείο δωρεάς» αρχαίας σοφίας και φύλακα ένορκης πίστεως. Με αποστολή να διακονήσει τίμια την κοινωνία για να έχει την ελπίδα της τελικής ενώσεως με την απόλυτη Ιδέα. Στον Μιθραϊσμό, μάλιστα, «δεν νοείται πολεμιστής που να μην έχει καθήκον να προστατεύει φτωχούς κι αδυνάτους».

Ο Γ. Σιέττος αποφαίνεται, μετά από εκτενέστατη παρουσίαση της επίγειας και ουράνιας ιστορίας της ψυχής, πως η δοξασμένη επιστροφή στην ομήγυρη των Θεών ήταν βασική δοξασία του μιθραϊσμού, του πιο σκληρού αντίπαλου του Χριστιανισμού, με τον οποίο έχει ταυτόσημα, σχεδόν, στοιχεία στη σύνθεση και τη δομή της λατρείας. Αν, τελικά, απότυχε τούτο αποδίδεται στο ότι παράμεινε μια κλειστή μνητική ανδρική αδελφότητα, σε εποχή ριζικής μεταβολής του ηθικού καταστατικού χάρτη της υδρογείου με την αρχή της Ισότητας.

Με κριτική θεώρηση όσων δεδομένων απόφυγαν την ιερότητα της σιωπής: «βαρβαρικόν γαρ η κραυγή, ελληνικόν δ' η σιωπή», ο Γ. Σιέτ. ανασυνθέτει, με όραση ιστορική και «εξαπσκαλύψεως αλήθειας», ένα ολοκληρωμένο δοκίμιο της δοκιμασίας του πνεύματος. Η ανάλυση των «μυστηρίων» υποβοηθεί την ασφαλή προσέγγιση της ιδιαιτερότητας του Μιθραϊσμού. Κυρίως για όσους έχουν ανάλογη φιλοσοφική θητεία ή είναι ενταγμένοι σε αδελφότητες οι οποίες θεωρούνται διάδοχοι των Μυστηρίων, όπως, για παράδειγμα, ο Τεκτονισμός.

Αναμφισβήτητα ο κατηχητικός κι όχι κυρηγματικός λόγος του Γ. Σιέττου, επιβεβαιώνει την ιστορική αλήθεια: ότι πολιτισμοί ανθίζουν σε χώρες όπου ελεύθερα λειτουργούν μυστήρια. Γιατί «ου παντός το νοείν!».

**Πετρούλα Αλ. Παναγιωτίδη: «ΣΤΗ ΘΥΕΛΛΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ»
Ποιήματα.**

Έχομεν Εθνικήν
Ελευθερίαν
αλλά δεν έχουμε
ατομικήν

Καθημερινά εξομολογείται η Πετ. Παν. με τραγούδια της ψυχής. Για βασανισμένους ανθρώπους και κλεισμένους δρόμους ο απλός λόγος της. Απλός αλλά καταδεκτικός. «Δεν αγωνίζομαι για την ωραιοποίηση του στίχου/αλλά για α'ήθεια και δικαιοσύνη». Από τη δεύτερη έχει πολλά παράπονα. Και θα γράφει γιατί τα παράπονα δεν έχουν τελειωμό. Όπως το μεγάλο της κουράγιο να φέρει σ' όλους το μήνυμά της: ελεύθερος ε'ναι ο σπαλλαγμένος από τύψεις. Γι' αυτό και η ειρωνεία της διατηρεί όλη τη θεία δρόσο της ανεξικακίας.

**Πατρόκλου Δ. Κριτοπούλου: «ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ»**

Διάλεξη «διεξαχθείσα» για τα 2.300 χρόνια από το θάνατο του μεγαλοφυούς έλληνα φιλοσόφου, είναι το πόνημα του κ. Πατ. Κριτ., ομότιμου Καθηγητή της Βοτανικής στο Πανεπιστήμιο της Βαγδάτης. Αναφέρουμε την καθηγητική ιδιότητα γιατί προσδίδει ειδικό βάρος στην παρουσίαση μιας μη «φιλοσοφικής» ενασχόλησης του Αριστοτέλη: «Ο Αριστοτέλης κατά βάσιν υπήρξεν βιολόγος. Οι μελέτες του εις τον χώρον της βιολογίας, περιωρίζοντο κυρίως στους ζωικούς οργανισμούς, περιείχον δε ό,τι σχετικόν ήτο γνωστόν μέχρι τότε, καθώς και τας παρατηρήσεις του ιδίου και των μαθητών του... Διεπίστωσε ότι η καρδιά του νεοσσού χτυπά, πριν ακόμη ο νεοσσός βγει από το κέλυφος».

Θα ήταν αδικία η σχετική μνημόνευση του «αρχηγού της σοφίας» — σοφίης πρόκον — μόνον «περί τα βιολογικά». Ο Π. Κρ. αναφέρεται συνοπτικά και σ' άλλους τομείς με στόχο να πάρει ο αναγνώστης «μια ιδέα για τη διδακτική και ερευνητική του δράση και την ευρύτητα του πνεύματός του». Κυρίως γι' αυτήν την «ευρύτητα» ο συγγραφέας αποδέχεται τον συναφή χαρακτηρισμό του Αριστοτέλη, από τον Έγκελς, ως «καθολικό νου της αρχαίας φιλοσοφίας».

Λάμπη Λούκου: «ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ»

Το μύλο βρίσκεις εύκολα
και το νερό δε στρίβει.
Του φίλου σου την αγκαλιά
δεν βρίσκεις όταν θέλεις.

Σήμερα συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Ακόμη και στο ηπειρώτικο Ζαγόρι όπου ο μύλος και η αγάπη έχουν τους καλύτερους υμνωδούς.

Αξεπέραστος είναι κι ο Λάμης Λούκος στη ζωοποίηση της νερομύλειας παρουσίας. Με γλώσσα ηφαίστειο δροσολογείται στη λαϊκή μνήμη: «Πρασινοκυματίζει σε όλο το μάκρος και το μπόι της η κρέμαση με τα κάθε λογής νερόφιλα φυτά, όλες τις εποχές. πάνω από τα νερά του μυλαύλακου χαμηλοφτερουγίζουν αλκυονίδες, νεροκότσυφα, παίζουν κρυφτούλι νερόκοτες και τρυποφράχτες. Η χούρχουρη βουίζει. Τα δαρμένα νερά της σκορπούν δροσοβολήματα. Το βαρδάλι γουργουρίζει. Η πάσπαλη, θυμίαμα και ευλογία, αχνοανεβαίνει από τα μυλολίθια».

Είναι η γνώση της πράξης. Στη πηγή της. Απόγονος μυλωνάδων ο Λ.Λ. Αλλά και νεροθεών. Γι' αυτό η έρευνα δεν έχει αξία μονάχα ιστορική και λαογραφική. Είναι, ουσιαστικά, μια εθνική μελέτη για τη διάσωση της νερομυλομνήμης με λόγο βαπτιστικό της αλήθειας: «Το στάρι στα ελευσίνια μυστήρια συμβολίζει την ψυχή. Με την ωρίμανσή τους το μεν στάρι θα γίνει αλεύρι — αμβροσία — ψωμί, η δε ψυχή υπερκόσμια — θεοτική — ισόθεη. Αργότερα στους Χριστιανούς, το στάρι - ψωμί γίνεται «σώμα Κυρίου». Ακόμη της δροσολαλίας του τραγουδιού και της λαόσοφης παροιμίας: «Μυλωνάς σε φίλησε κι έχεις πολλή δροσιά!»

Είναι δροσιά ο λόγος του ερευνητή της παρόδοσής μας Λάμπη Λούκου. Δροσιά πνευματική. Ελληνική. Αξίζει να «μπει» σε όλες τις βιβλιοθήκες της χώρας.

Σπύρου Κ. Παπαδαντώνη: «ΟΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΙΝΑΞΗ ΤΟΥ ΕΝΕΤΙΚΟΥ ΖΥΓΟΥ»

Δέκα αιματηρές επαναστάσεις πραγματοποίησαν οι Κρήτες ενάντια στον Ενετό Δυνάστη, κατά τη διάρκεια 458 χρόνων δουλείας, που είχε κύριο χαρακτηριστικό την καταπίεση και την εκμετάλλευση.

Πως να μην μάχονται οι υπόδουλοι δουλοπάρικοι «ως θηρία

τα οποία θέλουν να διαφύγουν από τους κλωβούς των δια να κάμουν χρήσιν των οδόντων και των ονύχων των» όταν ο τύραννος τρομοκρατούσε απάνθρωπα τα πλήθη: «προς εντονώτερον δε εκφοβισμόν έλαβε τέσσαρας νέας, συζύγους αρχηγών, τας μάλλον προβεβυκηνίας εις εγκυμοσύνην και δέσας εις πασσάλους τα γυμνά μέλη των με μεγάλας και κοπιτεράς μαχαίρας διέρρηξεν την κοιλίαν αυτών, αποσπάσας έπειτα εκ των εντοσθίων τα πάλλοντα έμβρυα».

Ο Σπ. Παπ. παρακολουθεί τα γεγονότα με αλάνθαστη καταγραφή αλλά και συμπάσχει με τις κοινωνίες ή τους ανθρώπους οι οποίοι έζησαν και διαμόρφωσαν το παρελθόν. Έχει, δηλαδή, την αξιολόγηση του αληθινού ιστορικού. Τι πέτυχαν τελικά τόσες επαναστάσεις θυσίας; Πιθανώς την επικράτηση κάποιου διαλλακτικού πνεύματος. Γιατί «ο Κρητικός λαός, η φτωχολογιά, οι δουλοπάρικοι παίρναν τα όπλα κι έχυναν το αίμα τους πολεμώντας σαν ήρωες ενάντια στους κατακτητές Βενετσάνους, για να εξασφαλίσουν τα φέουδα και τα προνόμιά τους οι ντόπιοι άρχοντες». Με την κρίση αυτή του Γιάννη Κορδάτου συντάσσεται, δικαιολογημένα, κι ο Σπ. Παπαδαντώνης.

Βασ. Ι. Λαζανᾶ

«FRIEDRICH HOELDERLIN»

‘Ο αδελφός τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων — ‘Ο ποιητής τῆς έρωτικής οδύνης — ‘Ο δραματιστής τῆς «Ἐλεύθερης Πολιτείας».

Ἐπειτα ἀπό τὰ «Ρωμαϊκά Ἐλεγεία», τοῦ Γκαίτε, τὰ «Ἀρχαῖα Ἑλληνικά Ἐπιγράμματα», τήν ἀναλυτική μελέτη γιά τό Γερμανό ποιητή Ἑρρίκο Χαίινε κ.ἄ., ὁ κ. Βασ. Ι. Λαζανᾶς ἐξέδωσε ἕνα νέο βιβλίο πού ἀναφέρεται στό λυρικό ἔργο τοῦ μεγάλου ἑλληνολάτρη ποιητῆ, τοῦ Friedrich Hoelderlin (Χαίλντερλιν). Ὁ συγγραφέας ἐπισημαίνει τήν ἀγάπη καί τή λατρεία τοῦ ποιητῆ γιά τό ἀρχαῖο ἑλληνικό πνεῦμα, ὑπογραμμίζει τήν προσήλωσή του στά ὕψηλά ἀνθρωπικά ἰδεώδη καί, τέλος, ἐξαίρει τή μαγεία καί τή σαγήνη τοῦ ποιητικοῦ του ὕφους. Εἶναι μιά ἐργασία μεγάλη, συστηματική καί μεθοδική (330 σελίδες). Μιά ἀξιόλογη συνεισφορά στή νεοελληνική γραμματεία.

Δημήτρη Γ. Τσιροπινά

Τά 80 χρόνια του Ρόταρυ καί ἡ παγκόσμια κατανόηση, Ἀθήνα 1985.

Μιά ἐμπεριστατωμένη καί συμπεπυκνωμένη μελέτη τοῦ διατελέσαντος Διοικητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Περιφερείας Δημ. Τσιροπινά, Ἐπιτίμου Συμβούλου τῆς Ἐπικρατείας.

Ὁ συγγραφεύς ἦταν ἀναμφισβητήτως ὁ ἀρμοδιώτερος γιά νά χειρισθῇ τό θέμα, το ὁποῖον πράγματι διεπραγματεύθη κατά τόν ἀρτιώτερον τρόπον.

Τί εἶναι τό Ρόταρυ, πῶς ἰδρύθηκε, ποῖοι οἱ σκοποὶ του, ποῖα τά προγράμματα ἐργασιῶν του, ποῖες οἱ πνευματικές καί κοινωνικές ἐπιδιώξεις του, ποῖες οἱ δραστηριότητές του, πῶς ἀντιμετωπίζεται τό δύσκολο πρόβλημα τῆς Εἰρήνης.

Ὅλα αὐτά ἀναπτύσσονται μέ τή γνωστή γλαφυρότητα τοῦ συγγραφέως, ξεκούραστα καί καθαρά. Καί ἦταν ἀνάγκη νά ἀναπτυχθοῦν, διότι ἡ συκοφαντική δυσφήμιση δέν ἐσεβάσθη οὔτε τό Ρόταρυ, πού ἀποβλέπει στήν ἀρτιώτερη ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου, στήν ἀνάπτυξη τοῦ σεβασμοῦ στόν ἄνθρωπο, ἔξω ἀπό κάθε ἰδιοτελεῖ σκοπό καί στήν ἐξυπηρέτηση τῆς Κοινωνίας, στήν βελτίωση τῶν συνθηκῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καί στήν καλλιέργεια τῆς πραγματικῆς Εἰρήνης.

Ἡ Ὄργάνωση τοῦ Ρόταρυ ἔχει σήμερα περίπου ἕνα ἑκατομύριο Μέλη, κατανεμόμενα σε 21.000 Ὅμιλους, πού δροῦν σέ 155 Κράτη, μέ βασικὴ ἀρχή τό «ὕπηρετεῖν». Εἶναι ἕνας ἐφαρμοσμένος ἀνθρωπισμός στήν ἐκτέλεση τῆς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος. Ἀναπτύσσει τή φιλία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν, ἐξυπηρετεῖ τήν κοινωνικὴ ὁμόνοια καί τήν Εἰρήνη, συμβάλλει στήν καταπολέμιση τῶν ἀσθενειῶν καί τῆς πείνας, στήν ἐπαγγελματικὴ βελτίωση καί τὴν ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου. Ἐμπνέεται — ὅπως ἐπιγραμματικά γράφει ὁ συγγραφεύς — καί κατευθύνεται ἀπὸ τὰ φιλοσοφικά διδάγματα τῆς ἀνθρωπιστικῆς καί κοινωνιστικῆς ἠθικῆς.

Ἰδιαίτερη ἀνάπτυξη δίνεται στό νέο πολιτιστικὸ πρόγραμμα «Υγεία - Πεῖνα - Ἀνθρωπιά», μέ τό ὁποῖον τό Ρόταρυ ἀντιμετωπίζει ἔμπρακτα στήν οὐσία του τό αἶτημα τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως.

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Τόμος Α΄

**Ἀπὸ τὴν Προϊστορία
μέχρι τὴν Ἀναγέννηση**

Τόμος Β΄

**Ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση
ὡς τοὺς σημερινούς**

**Α΄ Τόμος δεμένος δρχ. 400
Β΄ Τόμος χαρτόδετος δρχ. 200**

Τὸ περιοδικὸ ἐλευθέρας σκέψεως

“ΙΛΙΣΟΣ”

Χαρ. Τρικούπη 26, α΄ ὄροφος, Κωδ. 106 79 Τηλ. 362.0702
Ῥοι 10-1 πλὴν Σαββάτου

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1956 Διευθυντὴς Κωστῆς Μελισσαρόπουλος

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Ἔχουν ὅμως ἐκδοθῇ ἐπιλογαὶ Περιεχ. τόμων, ὡς ἐξῆς:

Α΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1956 - 1958

Β΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1959 - 1961

Γ΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1962 - 1965

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς, δεμένος δρχ. 400

Δ΄ Τόμος ἐπιλογῆς πενταετίας 1966 - 1970 δεμένος δρχ. 500

» » » » » χαρτόδετος δρχ. 400

*Συνιστῶμεν εἰς ὅσους ἀγαποῦν τὸ ἔργον τοῦ ΙΛΙΣΟΥ νὰ ἀγορά-
σουν τοὺς τόμους τῶν Ἐπιλογῶν, εἴτε ἔχουν εἴτε δὲν ἔχουν τοὺς
τόμους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, διότι μὲ τίς ἐπιλογάς θὰ ἔχουν εὐχρηστη καὶ
συγκεντρωμένη πολύτιμη πνευματικὴ τροφή.*

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1965, 1971, 1973, 1974, 1976, 1981,
1982 ἕκαστος δρχ. 200, σχεδὸν ὅσον τιμᾶ
ται ἡ χαρτοδέτησίς των.

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1972, 1975, 1977,
1978, 1979 ἕκαστος δρχ. 300

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1980, 1983, 1984 ἕκαστος δρχ. 400

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1985 ἕκαστος δρχ. 500

Οἱ διαφορὲς τιμῶν τόμων δὲν ὀφείλονται στὴν ποιότητα τοῦ
περιεχομένου ἢ στὸ πολυσέλιδον, ἀλλὰ στὴν ἐπάρκεια ἢ μὴ τῶν
ὑπαρχόντων τόμων.

Τόμος ἔτους 1981 σελίδες 336

» » **1982 » 400**

» » **1983 » 456**

» » **1984 » 434**

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τά Γραφεία τοῦ «Ἰλίου», Χαρ. Τρι-
κούπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79, εἶ-
ναι ἀνοικτά καθημερινῶς πλὴν Σαββά-
του 10 - 1

Τηλ. Γραφείων 3620.702

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν, ἀποστέλλετε μὲ τα-
χυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν εἰς
τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρό-
πουλον, Χαρ. Τρικούπη 26, α' ὄροφος
Κωδ. 106 79, Ἀθήνας». Ἀποστολαί
μὲ τραπεζικὰς ἐντολὰς μᾶς δυσκο-
λεύουν πολὺ.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέ-
ρω συνδρομητὰς μας, ἐπεστράφησαν
ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείω-
σιν: «μετῴκησε» ἢ «ἀγνώστος». Παρα-
καλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ
τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν
τὰς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Ἀλ. Ἀναστασιάδης, Κηφισιά
Χ. Γεωργακόπουλος, Πειραιεύς
Μαίρη Σακκῆ, Ἀθήναι
ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Ἀλ. Κατινάκης, Βόλος
Μιχ. Νικολοῦδης, Ἡράκλειον
Δημ. Σιώτης, Βόλος
Σωτ. Τόλιας, Ἀργαστοί
Ἰω. Χριστοδούλου, Βόλος
Γιάν. Παναγίδης, Λευκωσία
Κ. Χρίστου, Λεμεσός

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Σπύρος Ἰθακήσιος, Ζάκυνθος
Σπύρος Τυρογαλῆς, Ζάκυνθος

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

(Μὲ τὴ σειρὰ λήψεως)

Κώστας Ν. Τριανταφύλλου: Πατρινὰ
Διηγήματα. Πάτρα 1985.

Κώστας Πηγαδιώτης: Τὸ γραμματοκι-
βώτιο τοῦ «ἀργότερα...» (Ποιήμα-
τα). Ἀθήνα 1985.

Μαίρη Μείμороγλου-Παπαδάκη: Τὸ
νοιῶσμα τοῦ μόχθου (Ποιήματα).
Ἀθήνα 1985.

Κώστας Δ. Οἰκονόμου: Ἡ δεκαετία
1940-1950, ὅπως τὴν εἶδε καὶ τὴν
ἐζησε ἕνας ἀπλὸς ἄνθρωπος. Βι-
βλίο πρῶτο. Ἀθήνα 1984.

Κώστας Δ. Οἰκονόμου: Ἡ δεκαετία
1940-1950, ὅπως τὴν εἶδε καὶ τὴν
ἐζησε ἕνας ἀπλὸς ἄνθρωπος. Βι-
βλίο δεύτερο. Ἀθήνα 1985.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Κρητικὴ Ἑστία. Διευθ. Ἐμ. Παπαγρη-
γοράκης (Νοέμ.-Δεκ. '84).

Προβλήματα. Ἐκδ. π. Γ. Πυρουνάκης
(Ἰουλ.-Σεπτ.)

Σμύρνα. Διευθ. Ἰσ. Μαλοβρούβα
(Ἰουλ.-Σεπτ.)

Σύγχρονη Σκέψη. Ἀρχισ. Γ. Χαλατσᾶς
(Σεπτ.-Ὀκτ.)

Εὐφορίων. Ἐκδ. Τασία Παπαϊωάννου-
Μπενοπούλου (Σεπτ.-Ὀκτ.)

Ἰσραηλινὰ Νέα. Ἐκδ. Δ. Νικολαΐδης
(Σεπτ.)

Χρονικά. Ὑπεύθ. Ἰωσ. Λόβιγγερ
(Ὀκτ.-Νοέμ.)

Δαυλός. Διευθ. Δημ. Λάμπρου (Ὀκτ.)
Τὸ κουτί τῆς Πανδώρας. Διευθ. Κατε-
ρίνα Τσαλίκη-Κοτσιώρη (Ὀκτ.)

Λογοτεχνικὴ Ἐπιθεώρηση. Ἐκδ. Ν.
Νικολαΐδης (Ὀκτ.)

Νέα Σύνορα. Διευθ. Δ. Βαλασκantzῆς
(Ὀκτ.-Δεκ.)

Ὁ Φυσιολάτρης (Νοέμ.-Δεκ.)

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»

τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας
ἐν Ἑλλάδι

Χαρ. Τρικούπη 26-Ἀθῆναι 106 79

Ἐκδότης Διευθυντής:

Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος

Πλατ. Ἑθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλο-
θέη 152 37

Τιμὴ τεύχους Δρχ. 100

Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1985

Καβάλα: Πέτρος Φραγκίδης
Κέρκυρα: Ἀλεξ. Λοῦβρος
Κομοτινὴ: Ἰω. Σαμουρκασίδης
Λαμία: Ἀντ. Τριανταφύλλου
Λάρισα: Ἀρ. Σοφίτης
Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης
Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης
Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκης
Ρέθυμνο: Ἀντ. Βιστάκης
Ρόδος: Σταῦρος Βαφεΐδης
Σέρραι: Ἀνέστης Σάββας
Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίδα: Γ. Τσαγκαρούλης
Χανιά: Ἑμμ. Νοδaráκης
Ἀμμόχωστος: Ἀνδρ. Τσόκκος
Λεμεσός: Ἀνδρὸς Σωτηρίου
Λευκωσία: Θεοφ. Παναγιώτου, 2
Ὁθωνος, Τ.Τ. 102, τηλ. 74815
Πάφος: Κ. Καθητζιώτης
Τουρκία: Γ. Βακαλόπουλος

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος

Δράμα: Φιλ. Τζάλλας

Ζάκυνθος: Ἱππ. Καλογερόπουλος

Ἡράκλειον: Βασ. Βασιλείου

Ἰωάννινα: Μιχ. Πραπίδης

**ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ
ΕΤΗΣΙΩΣ ΔΡΧ. 600-1.000**

**Ὁ ΙΛΙΣΟΣ εὐχεται
Καλὲς Γιορτὲς
καὶ εὐτυχισμένο τὸ 1986**

Περιεχόμενα έτους 1985

Πάνος Ἀναγνώστου: Σύνοψις Ἑσωτερικῆς Φιλοσοφίας	160
» » Σπύρος Νάγος	285
» » Διά τῆς Ἀναγεννήσεως ἡ Ἐξέλιξις	372
Πόπη Ἀντωνίου-Σφαλαγκάκου: Μοναξιά	82
» » Ἐγκατάλειψη, Στοχάσαι, Ὅταν	115
Ρωμ. Βαμβακόπουλος: Ὁ Μωάμεθ καί τὸ Ἰσλάμ	23,99
» » Ἀλημεΐα καί Ροδοσταυρισμός	169,243
Den. Balson: Ἡ πνευματικὴ Διάστασις	291
Παν. Βλαχοπούλου: Περιγραφή μὲ λέξεις	265
Ἀντ. Γαλανάκη-Βουρλέκη: Κόρινθος	76
Αἰδ. Ζάνος Γουγουτᾶς: Γιατί οἱ ὀλίγοι;	116
» » Ποῖα τὰ κίνητρα τῆς Χριστιανικῆς διαγωγῆς	331
Paul-Amadeus Dienach: Ὡδὴ, Ποιητές, Ὀλιμμένη Κυριακή	369
Αἰμιλία Ἰβου: Σιδήρεον Γένος	4
» » Τὰ παράθυρα	75
» » Στά ἐδώλια	159
» » Ὡ Ἐλευθερία	242
Νικ. Καρβούνης: Ἐγωκεντρικός Ἀτομισμός	183
Χρήστος Κατσιγιάννης: Ἡ ἔοβεργα	264
Διον. Κουλεντιανός: Εἰρήνη	98
» » Ἀδελφέ μου!	178
» » Γιά τὰ παιδιά τῆς Ἀφρικῆς	284
Κωστής Κοκόροβιτς: Φωτιές τ' Ἀγιάννη	318
Νανὰ Κοντοῦ: Ἀθήνα	347
Θωμᾶς Κιουστελίδης: Κάθαρση — Ἀρετή — Ἠθική	297
Γιάννης Κουτσοχέρας: Ἀσπρο χέρι-μαῦρο χέρι	377
Ν. Κροντηρᾶς: Ὅχι ἄλλο πιά	3
» » Ὁ σκοπὸς καί ἡ μορφή τῆς Τέχνης	289
Κρίσναμοῦρτι: Ροή καί Διάρκεια	179
Δημ. Κυριάκης: Περί τοῦ Κρίσναμοῦρτι	11
» » Περί τοῦ Pierre Teilhard	379
Λούλα Κωνσταντινίδου: Ἀνηφόρισμα	5
» » Ἡ φωτογραφία	82
» » Εἶταν τὸ χρῶμα	153
» » Κυκλάδες	283
» » Θεσσαλονίκη 2300 χρόνια	348
Ἀντρέ Λότε: Μιά παράξενη πρόγνωση τῆς Μπλαβάτσκι	189
Κωστής Μελισσαρόπουλος: Ἡράκλειτος	145
» » Ὁ Νικ. Φλαμέλ καί ὁ ἀλχημιστικὸς χρυσός	255
» » Ὁ ἀθάνατος Κόμης τοῦ Ἀγ. Γερμανοῦ	319
» » Σωκράτης — Πλάτων — Ἀριστοτέλης	349
Ἑλ. Μπαρμπαγιαννίδης: Ἐσπεράντο	192
» » Πῶς ἀναπτύσσονται οἱ σωστές ἀνθρώπινες σχέσεις	393

Κώστας Μπούκας: Τὸ Θεῖο Φῶς	346
Ἄννα Μπουρατζή-Θῶδα: Τὸ βλέμμα	240
» » » Φοῖβε Ἥλιε	303
Σπύρος Νόγος: Περί Ὁρφέως καὶ Ὁρφικῶν δοξασιῶν	221
» » Περίληψις ὁμιλίας του ἐν Κυλοῦ Πήρα	363
Σιγ. Ναραγαν: Ἀπὸ τῆ σκοπιά	266
Λουλού Καραβᾶ-Νικολαΐδου: Ἀναζήτησις	115
» » » Μιὸ χρυσὴ τοῦ Ἥλιου Ἀχτίδα	371
Πετρούλα Παναγιωτίδη: Ἥλθε	34
» Νειᾶτα μου ὁμορφα	141
» Ἄς φύγουνε	168
» Ποῦ νό πῶ	332
Δέσπ. Πατρινοῦ: Μπαλάντα	214
Σαράντος Παυλέας: Σωσίβια, Τερτυλλιανός, Ἄγνωστος Χ	46
» Ἡ σιωπὴ τοῦ Ἰησοῦ μετουσιωμένη σέ λόγο	73
» Ὁ Κορ Σίσυφος	167
» Βακτηρία τοῦ βίου, μέ τήν Ἁγία Σου Κοίμηση	217
» Ὁ Κορ Ὁδυσσεύς, Ὑπῆρχα, Ποιότητα Οὐρανῶν	281
» Ὁ Οἰωνοσκόπος Αἰθίωνας, Διαδικασία	362
Καίτη Παπαδόκη-Καραμήτσα: Ἀγωνία	10
Ἑρν. Ρενόν: Ἡ προσευχή πού ἔκαμα στήν Ἀκρόπολη	77
Χρῖστος Ριζόπουλος: Ἡ ἀπήχησὴ τῆς μετενσαρκώσεως στήν παγκό- σμια Φιλολογία	83
Γιῶργος Σιέττος: Ὑακίνθια Μυστήρια	35
» » Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, Φωνή	270
Νίκος Τέντας: Ὡδὴ τοῦ μαύρου ἀδελφοῦ	154
» Χιροσίμα	294
» Ἐν Ἀνθρώποις Εὐδοκία	345
» Τὰ Νέα Βιβλία	48, 117, 195, 271, 333, 395
Δημ. Τιμπούκης: Πέτρου Γράβιγγερ ὁ Πυθαγόρας	200
Αἰκ. Τσόπελα: Δελφοί	21
Γ. Φτέρης: Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ὁρφέως ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ	155
Κατινα Χατζηδημητρίου: Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου θεάτρου	231
Πυθαγόρεια Χρυσᾶ Ἐπη (μετ. Ν. Τέντα)	6
Ὁ δραματιστὴς Μάρτιν Λούθερ Κίγκ	111
Ἡ πιὸ σκληρὴ δουλειὰ στὸν κόσμον	228
Εὐρετήριο ὁμιλιῶν καὶ ἄρθρων εἰς Γνώμονα καὶ Πυθαγόραν- Γνώμονα	53
» » » εἰς τεκτονικόν Δελτίον	123
» » » εἰς Πυθαγόραν	203
Διασωθεῖσαι ἀρχαῖαι Τραγωδία	241
Ἀρχαιοελληνικά	339
Ἡ ἑορτὴ τοῦ Λευκοῦ Λωτοῦ στῇ Θ.Ε. ἐν Ἑλλάδι	305
Ἀφιέρωμα στήν παγκόσμια Ἡμέρα τῶν ζώων	327
Τὸ παιδικὸ χωριὸ S.O.S.	367

Πρός τό Περιοδικό «ΙΛΙΣΟΣ»

Χαρ. Τρικούπη 26

Ἀθήνας 106 79

Παρακαλῶ, ἀποστείλατε τά σημειούμενα βιβλία ἀξίας:

α) κάτω δρχ. 1000 μέ ἀπλοῦν δέμα, διά τά ὅποια ἀποστέλλω
τό ἀντίτιμον ἐκ δρχ.

β) ἄνω δρχ. 1000 μέ δέμα ἐπί ἀντικαταβολῇ ἐκ δρχ.
(ὕπογραφή)

Ὄνοματεπώνυμον

Διεύθυνσις

Βιβλία		Δρχ.
H.P. Blavatsky	Τό Κλειδί τῆς Θεοσοφίας	400
»	Ἡ φωνή τῆς σιγῆς	150
Besant-Leadbearer	Ἡ Ἀτραπός τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	350
Irv. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	150
A. Besant	Ἡ ἀπόκρυφη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	150
»	Ὁ Ἐσωτερικὸς Χριστιανισμός	500
Vivekananda	Κάρμα - Γιόγκα	150
Βενετοῦ-Ἰλαρίωνος	Φῶς στήν Ἀτραπό	100
Krishnamurti	Στά πόδια τοῦ Διδασκάλου	100
K. Μελισσαροπούλου	Ὁ Ἰησοῦς	200
»	Ἐκλογαί ἀπό τόν Κρισανμοῦρτι	300
»	Ὁ Κρισανμοῦρτι διά Διαλογισμό	100
»	Ἀποκρυφισμός-Μυστικισμός	150
»	» » δεμ.	250
»	Μελετήματα δεμ.	600
»	Εἰσαγωγή στή Θεοσοφία	500
»	ΜΗΤΙΣ (βιβλίον σοφίας) δεμ.	600
»	Τά βήματα τῆς Φιλοσοφίας Α΄ δεμ.	400
»	Τά βήματα τῆς Φιλοσοφίας Β΄	200
»	Μεγάλες Πράξεις καί ἐγκλήματα στήν Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων	350
»	Ἀρχαιοελληνικά	400
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογὴ ἐτῶν	1956-57-58	400
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογὴ ἐτῶν	1959-60-61	400
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογὴ ἐτῶν	1962-65	400
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογὴ ἐτῶν	1966-70	500

Σύνολον

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Νίκος Τέντας: Ἐν Ἀνθρώποις Εὐδοκία	345
Κώστας Μπούκας: Τὸ Θεῖο Φῶς	346
Νανὰ Κοντοῦ: Ἀθήνα	347
Λούλα Κωνσταντινίδου: Θεσσαλονίκη 2300 χρόνια	348
Κωστής Μελισσαρόπουλος: Σωκράτης — Πλάτων — Ἀριστοτέ- λης	349
Σαράντος Παυλέας: Ὁ Οἰωνοσκόπος Αἰθίωνας, Διαδικασία	362
Σπῦρος Νάγος: Περίληψις ὁμιλίας του ἐν Κυλοῦ Πήρα	363
Τὸ παιδικὸ χωριὸ S.O.S.	367
Paul-Amadeus Dienach: Ὡδή, Ποιητές, Θλιμμένα Κυριακή	369
Λουλού Καραβά-Νικολαΐδου: Μία χρυσή τοῦ Ἥλιου ἀχτίδα	371
Παν. Ἀναγνώστου: Διὰ τῆς Ἀναγεννήσεως ἡ Ἐξέλιξις	372
Γιάννης Κουτσοχέρας: Ἀσπρο χέρι-μαῦρο χέρι	377
Δημ. Κυριάκη: Περί τοῦ Pierre Teilhard	379
Ἑλ. Μπαρμπανιαννίδης: Πῶς ἀναπτύσσονται οἱ σωστὲς ἀνθρώ- πινες σχέσεις	393
Νικ. Τέντας: Τὰ Νέα Βιβλία	395
Κ.Ν.Μ. Δημ. Τσιροπινᾶ: Τὰ 80 χρόνια τοῦ Ρόταρυ	400
Μεταξὺ μας	403
Περιεχόμενα τόμου 1985	405

Βιβλία Κρισμαμούρτι

Στά πόδια του Διδασκάλου (έκδ. 1966)	100
Έκλογαί από τόν Κρισμαμούρτι (Κ. Μελισσαροπούλου)	300
Ό Κρισμαμούρτι γιά τόν Διαλογισμό (Κ. Μελισσαροπούλου)	100
Έκπαίδευσι καί σημασία ζωής	— 1953 300
Έλευθερία, ή άρχή καί τó τέλος	— 1954 650
Στοχασμοί πάνω στή ζωή (Α΄ σειρά)	— 1956 600
Στοχασμοί πάνω στή ζωή (Β΄ σειρά)	— 1958 600
Στοχασμοί πάνω στή ζωή (Γ΄ σειρά)	— 1960 800
Όμιλίες στήν Εύρώπη	— 1967 500
Στή σιγή του Νοϋ	— 1970 400
Ό αναγκαιότητα τής αλλαγής	— 1970 400
Τό πέταγμα του άετου	— 1971 350
Τά πρώτα βήματα τής μάθησης	— 1975 600

Έγγράψετε νέους συνδρομητάς

Συνδρομή 1985 δρχ. 600

Έξωτερικού \$ 10, άεροπορικώς \$ 15

«Έπιλογαί» ΙΛΙΣΟΥ

Α΄ Τριετίας 1956—1957—1958

Β΄ Τριετίας 1959—1960—1961

Γ΄ Τετραετίας 1962—1965

έκάστη δεμένη πρὸς δρχ. 400

Δ΄ Πενταετίας 1966—1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένη δρχ. 500

Αί συνδρομαί ή αντίτιμον βιβλίων νά αποστέλλωνται μέ ταχυδρομικήν ή τραπεζικήν έπιταγήν -όχι μέ έντολήν- έπ' όνόματι Κωστή Μελισσαροπούλου

Χαρ. Τρικούπη 26, α΄ όροφος Κωδ. 106 79. Τηλ. 3620-702

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Βασικές πληροφορίες περί Τεκτονισμού
καί τó «περιβόλι» του Έντιστεκτονισμού στό βιβλίον
ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΤΟΩΝ Δρχ. 200

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ

ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Α.Β.Ε.Ε.

Τηλ. 9217513 - 9214820